

הישיבה המאתיים-ועשרים ואחת של הכנסת התשיעית

יום שלישי, י"ח אייר תשל"ט (15 מאי 1979)
ירושלים, הכנסת, שעה 16:00

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ש. ארבל-אלמזולינו: הנני מתכבדת לפתוח את ישיבת הכנסת. נשמע הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

שלה: חוק מס מעסיקים (החזר מס בשל יצוא) (הוראת ראת שעה), תשל"ט-1979; חוק הנוטריונים (הוראת מעבר), תשל"ט-1979.

היו"ר ש. ארבל-אלמזולינו: סגן מזכיר הכנסת ש. יעקבסון: ברשות היושבת-ראש, הנני מתכבד להודיע כי הונחו היום על שולחן הכנסת לקריאה ראשונה מטעם הממ-

תודה לסגן מזכיר הכנסת.

ב. הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת

היו"ר ש. ארבל-אלמזולינו: רשות להודעה ליושב-ראש ועדת הכנסת.

(מס' 15), תשל"ט-1979. ועדת הכנסת בישיבתה היום החליטה להעביר את הדיון בהצעת החוק הנ"ל לוועדה משותפת של ועדת הכלכלה וועדת החוקה, חוק ומשפט. הוועדה תהיה בת 10 חברים, 5 חברים מכל ועדה. יושב-ראש הוועדה יהיה חבר ועדת הכלכלה.

היו"ר ש. ארבל-אלמזולינו: תודה. הכנסת מקבלת את הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת.

יצחק ברמן (יו"ר ועדת הכנסת): גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד למסור לכנסת את ההודעה הבאה: בישיבת הכנסת מיום י"ז באייר תשל"ט, 14 במאי 1979, הוחלט בהתאם לסעיף 91(א) לחקנון להטיל על ועדת הכנסת לקבוע את הוועדה שתדון בהצעת חוק לחיקון פקודת התעבורה

ג. השתלבות הפנסיונרים בחיי החברה והמשק ועידוד גיל פרישה גמיש *

דיון

היו"ר ש. ארבל-אלמזולינו: אנחנו עוברים לסעיף ג' בסדר-היום: דיון בהש-תלבות הפנסיונרים בחיי החברה והמשק ועידוד גיל פרישה גמיש, הצעה מטעם חברי-הכנסת חיים קופמן ו-אכנון רובינשטיין. את הדיון יפתח חברי-הכנסת קופמן.

חיים קופמן (הליכוד): אינני יכול להתנצל בשמו. אני רק יודע שהוא קי-בל ברגע האחרון את ההודעה על הדיון היום. אני משוכנע שהוא יגיע.

שמואל טולידאנו (התנועה לשינוי ויומה): זה הפך לנוהג.

חיים קופמן (הליכוד): חבל מאוד שעברו חמישה חודשים, מאז 27 בדצמ-בר 1978, בטרם הועלה הנושא לדיון במליאה.

היו"ר ש. ארבל-אלמזולינו: אני רוצה להביא לידיעת חברי הכנסת שהודעה לשר העבודה והרווחה על הדיון המתקיים היום נמסרה לו עוד לפני שבוע על-ידי מזכיר הכנסת. חשוב שחברי הכנסת ידעו על כך. יש להצטרף על כך ששר העבודה והרווחה טרם הגיע כדי להיות נוכח בדיון זה ויש להצטרף גם על כך ששולחן הממשלה ריק. אמנם אין השר חייב להיות פה אבל הנושא נוגע לשר העבודה והרוו-חה, הוא מתעניין בו, איכפת לו ממנו והיה חשוב מאוד שהוא יהיה כאן וישמע את הדיון.

חיים קופמן (הליכוד): כבוד היושבת-ראש, חברי כנסת נכבדים, לפני כ-חמישה חודשים העליתי הצעה לסדר-היום בנושא: הש-תלבות הפנסיונרים בחיי החברה והמשק ועידוד גיל פרישה גמיש. באותו נושא דן גם יידי חברי-הכנסת אמנון רובינשטיין. שמחתי מאוד גם על דבריו של שר הע-בודה והרווחה, מר ישראל כ"ץ, שתמך בקיום דיון במליאת הכנסת בנושא חשוב ומרכזי זה, מתוך הנחה שעצם הדיון יגביר את המודעות לבעיות הנימלאים בחברה הישראלית.

אורי אפנרי (מחנה שלי): איפה השר?

מורדי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויומה): בזה סיים את תפקידו?

לתרומתם בשני תחומים עיקריים: א. התחום החברתי; ב. התחום הכלכלי. המדינה יכולה להיעזר באוכלוסיית הקשישים לפתרון כמה בעיות חברתיות בוערות ובדרך זו לגרום גם למעורבות יתר של הפנסיונרים בחיי המדינה ולהעמיד בפניהם אתגרים חדשים.

אני רוצה להציע שנחוק את הדרישה להקמת רשות ממלכתית עליונה. יש להקים רשות ממלכתית עליונה לטיפול בקשישים ופנסיונרים ברוח המלצות הועדה הציבורית שבראשה עמד שופט בית-המשפט העליון ד"ר קיסטר. רשות זו צריכה להיות רשות סטאטוטורית הכפופה למשרד העבודה ושומה עליה להיות הגוף היוזם, המתאם והמפקח. יש כיום במשרד העבודה והרווחה גוף הנקרא "רשות" אך הוא אינו מסוגל לתפקד. הבעיות רבות ורק הקמת רשות ממלכתית מנוגנת בחוק, עם תקציב וצוות עובדים, תאפשר את ההתמודדו תעם הבעיה. עם כל ההוצאה הכספית הכרוכה בהקמת רשות כזאת אין לי ספק שהמשק הלאומי יוכה לפירות משמעותיים בעקבות החזרתם למעגל העבודה של עשרות אלפי עובדים, אם לא למעלה מזה.

הרשות תפעל בתחום הכלכלי. היא תקבע את גודל או תדחף לקביעת הכנסה מינימאלית והשתלבות בעבודה. בנושא החברתי היא תפעל להקמת מועדונים, ביי דור, חינוך לתחביבים. היא גם יכולה לשלב כל מיני נושאים כלכליים וחברתיים תוך תיאום הדברים. היא יכולה לטפל גם בנושא הבריאות, דאגה לשמירת כשרו של הקשיש וסיעודו. זו בעיה חשובה מאוד, וכאן יש צורך בתיאום בין משרדי ממשלה ורשויות שונות הנוגעים בדבר. בד בבד תפעל הרשות לייזום חקיקה בבעיות הקשישים, הגנה על זכויותיהם ומניעת אפלייתם בעבודה ובחברה. לדוגמה, בארצות-הברית נחקק חוק האר-סר על אפליה בקבלת עובדים גילאי 40 עד 65 שנה. בארץ המצב הוא בדיקת ההיפך. בארץ אנו מוצאים מודעות בעתונות שבה נמסר כי מחפשים עובד עד גיל 40—50. זו אפליה משמעותית ורצינית והיא סוגרת את הדרך להשתלבות עובדים קשישים במשק ובחברה. הרשות תפעל להקמת מוסדות שיכשירו את האדם לקראת שנות הפרישה. הרשות תסייע להיטיב את איכות החיים של הקשיש. בעיית הטיפול בקשיש היא מורכבת ומתמדת ויש ליצור מאנסיסם שיגיע כל הזמן את הנושא ויציע הצעות ופתרונות באופן שוטף.

ברצוני להביא כמה דוגמאות לאפשרויות של שילוב הפנסיונרים בחיים החברתיים והלאומיים של ישראל. המדינה מתחבבת כיום בבעיות של קליטת עלייה. בעזרת קשישים ניתן ליצור אינטגרציה חברתית בין האוכי לסיסה הוותיקה והמבוססת לבין העולים החדשים. ציבור הפנסיונרים יכול להיות חוליה מקשרת בין שתי שכבות אלה ולתרום לשילובם של העולים החדשים באופן מהיר וטוב יותר בחיי הארץ. שילוב כזה יכול להיעשות על-ידי "אימוץ" משפחה על-ידי הפנסיונר ועזרה יומימית למשפחה החדשה בפתרון בעיות קטנות כגדולות. כך יהיה לפנסיונר מעמד של יועץ חבר. ציבור הפנסיונרים יכול להושיט עזרה גם בפתרון בעיותיהן של משפחות חלשות וברוכות ילדים ובחינוך. הפנסיונר יכול ליצור קשר של כעין "פטיון" עם משפחה כזאת ולסייע לבני המשפחה בחינוך ובקידום אישי. שילוב זה יוסיף אף לקשיש אתגר והרגשה מחדשת של תוניות תרומה לחברה, הרגשה החסרה לפנסיונר היום. היום הוא מרגיש את עצמו מיותר ואילו בתפקידים כאלה, תפקידים לאומיים,

זלמן שובל (הליכוד):
אולי יש לו סיבה.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלנו:
רוצים לקוות שהוא עוד יגיע.

חיים קופמן (הליכוד):

הפרישה מהעבודה היא אירוע קשה בחיי האדם. בחברה המערבית מלווה אירוע זה בירידה כלכלית ולעתים גם בירידה בסטאטוס החברתי. בארצות המערב הקימו בשנים האחרונות מוסדות מיוחדים העוסקים בתדיר ובהכנה לקראת גיל הפרישה. בארץ חסרה מודעות לבעיה זו. הפרישה מהווה אירוע טראומטי ושינוי קיצוני וחריף באורח חייו של הקשיש כי עבודתו של אדם בארץ, ובכלל בכל העולם המערבי, היא הקובעת את מעמדו בחברה ובמשפחה, את קשריו החברתיים, את הכנסותיו, את ניצול זמנו וחלוקתו, את משמעות חייו וקצבם ואת הרגשת סיפוקו מכך שהוא חיוני ומועיל. שינוי כה חריף כמו לקום בבוקר שלא על-מנת ללכת לעבודה מחייב היערכות מחדשת של האדם.

פרופסור בריטי העוסק בחקר הזקנה טוען שיש שישה תנאים בסיסיים לחיי אושר בגיל הפרישה: א. בריאות פיסית ונפשית; ב. הכנסה הולמת, גבוהה באופן משמעותי מצרכי קיום מינימאליים; ג. דיוור מתאים; ד. חברות טובה ושכנות נעימה; ה. עיסוקים מעניינים; ו. השקפת עולם אישית ההולמת את מצב הקשיש. בדברי אשתדל להתרכז בבעיות שהמדינה מסוגלת לפתור, והיינו, בהמצאת עיסוק והכנסה הולמת המאפשרת קיום נעים תוך הדגשת התרומה של האדם.

פוטנציאל עצום טמון באוכלוסיית הקשישים של ישראל. כידוע הולך ציבור הקשישים במדינת ישראל וגדל מאז זכתה המדינה לעצמאותה. הגידול באוכלוסיית הקשישים הוא גם במספרם המוחלט, המגיע כיום ל-300 אלף נפש בקירוב, וגם באופן יחסי לכלל תושבי המדינה. בעוד שבשנת 1948 היו הקשישים 3.8% מכלל האזרחים הרי כיום הם בין 9.2% ל-10% מכלל אוכלוסיית המדינה. מספרים אלה ישתנו בקרוב אם נביא בחשבון את מאות אלפי האזרחים העומדים כיום על סף הפרישה, בעשור האחרון לעבודתם. בשנים הבאות תחריף הבעיה בזכות תוחלת חיים גבוהה יותר ועלייה מהגולה.

הפעלת התכנית המוצעת לשילובם של הפנסיונרים במערך התעסוקה תביא לגידול מידי של 16% בכוח העבודה במשק כבר בשנה הראשונה להפעלתה ולגידול הולך וקטן בשנים הבאות. גידול זה נובע בעיקר מקרב ציבור הפנסיונרים החדשים המיוספים כל שנה לרוחיקים גילאי 60 עד 70 והמונים כ-180 אלף איש. תוספת של 16% לכוח העבודה במשק תבטא, במובנים של תוצר לאומי גלמי, בגידול של 4—5 מיליארד לירות בשנה. תוספת זו תהיה משמעותית גם עקב מצבה הבטחוני המיוחד של ישראל. כוח העבודה האזרחי בארץ נמוך ב-10% עד 15% לערך מזה הקיים בארצות המערב, וזאת עקב התפקידים הבטחוניים, כגון: שירות צבאי ממושך, שירות המילואים של חודש או 40 יום בשנה, עבודות בטחוניות המוטלות על חלק ניכר מהאוכלוסייה.

נראה לי כי מעטים בלבד הקדישו תשומת לב מספקת ליכולת הגלומה באוכלוסיית הקשישים ובתרומה שציבור זה מסוגל לתרום למשק המדינה. ניתן לצפות

כישורים מתאימים לבדיקת תיקי נישומים במס הכנסה, מס ערך מוסף, ולשלבם במנגנון הבדיקה של תיקי גני-שומים. בדרך זו ניתן להעמיק ולהרחיב את גביית ה-מסים.

לדעתי לא די להציע את שילוב הפנסיונרים בלי להעניק להם גם תמריצים חמריים. ברצוני להציע שורה של צעדים שימריצו ויעודדו את הפנסיונר להשתלב ב-מעגל העבודה ויסייעו לו לשמור על רצף והמשכיות בעבודה — — —

יחזקאל זכאי (המערך) :

אם אתה מונה את כל התפקידים האלה, מדוע באמת לא תציע שאדם יפרוש לגימלאות בגיל 70 ולא בגיל 65 ?

חיים קופמן (הליכוד) :

אנחנו מדברים על זה. זה מורכב מאוד. עוד מעט תשמע. אני מציע להקים ועדה שתקבע אם אדם מסוגל להמשיך לעבוד באותו מפעל או שיעבור הסבה ויעבוד במפעל אחר.

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה) :

הדיון בהצעות שלנו נדחה במשך חודשים רבים כדי ששר העבודה יהיה נוכח בו.

ד"ר ש. ארבליאלמולוזינו :
כבר הערנו על כך.

חיים קופמן (הליכוד) :

זה מה שקורה למאחרים, הם אינם שומעים את מה שאומרים בהתחלה.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה) :
הוא חיפש את השר בחוץ.

חיים קופמן (הליכוד) :

לדעתי לא די להציע את שילובם של הפנסיונרים בלי להעניק להם גם תמריצים חמריים. ברצוני להציע שורה של צעדים שימריצו ויעודדו את הפנסיונר להשתלב במעגל העבודה ויסייעו לו לשמור על רצף והמשכיות בעבודה ועל רמת הכנסה גאוה: א. לפי החוק לפנסיה ממלכתית הנמצא בשלבי הכנה סופיים או לפי המדיניות של הבטחת מינימום הכנסה ייחסכו סכומי כסף ניכרים של תשלומי העברה מן המוסד לביטוח לאומי על-ידי עידוד הקשיש לעבודה. בכספים אלה שייחסכו ניתן יהיה ליוון ולפתח פעולות חברתיות ואחרות למען ציבור זה; ב. במסגרת החיקתית יש להגדיל את הפטור לקשיש העומד היום על 25% ולהעמידו על שיעור גבוה יותר. שיעור הפטור של 25% הוא מגוחך ממש ויש לעדכנו בצורה ריאלית כדי שישמש כלי אפקטיבי בחישוב ויכני המס של הפנסיונר. בהודמנות זו ברצוני להעיר לחבר-הכנסת משל, מוזכר ההסתדרות, שלא נאה להגיש הצעת חוק דומה מייד לאחר שאני יומתי ב-27 בדצמבר 1978 את הנושא הזה. אתה רצת והצעת הצעת חוק התואמת בדיוק את מה שאני העליתי תוך כדי כך שהנושא נידון במליאת הכנסת.

ירוחם משל (המערך) :

תסלח לי, אני העליתי את ההצעה חצי שנה לפני כן. אחר כך הבאנו הצעה להגדיל את הפטור ל-50%. אתה הצבעת נגד.

הוא יכול להרגיש את עצמו תורם ומפעיל. ניתן להיעזר באוכלוסיית הקשישים לפתרון בעיות נוספות תוך כדי שילוב תכונותיהם האישיות האפייניות לחתך גיל זה, כגון מסירות, אחריות, נסיון, מיומנות בעבודה ועוד. שילוב הפנסיונרים ככוח עזר בבתי-חולים יפתור בעיה חמורה של סיעוד ועזרה הדדית ואין ספק שהם יעשו מלאכתם נאמנה. הפנסיונרים יכולים גם לקחת על עצמם את הטיפול בנוער שוליים, פעולה שתיעשה בתיאום עם הגורמים המרכזים את הטיפול בנוער זה. מיצוי נסיונם הרב, מסירותם והממדתם יהיה לעזר רב לפתרון הבעיה. הפנסיונר יהיה כאב המאמץ לנער ויוכל לעקוב מקרוב אחר התפתחותו החברתית והחינוכית. ניתן להיעזר בקבוצות ספציפיות מציבור הפנסיונרים לפיתוח פרויקטים חדשים אשר המגיע לאי קיומם עד כה היה מחסור בכוח אדם. פרויקט מסוג זה יכול להיות, למשל, עזרה למורים בהנהגת יום לימודים ארוך בבתי-הספר, תכנית שלא-יגאה לפועל על כה עקב המחסור החמור במורים שיכולים לעבוד בשעות אחרי-הצהריים.

את החינויות והפוטנציאל הטמונים בציבור הפנסיונרים ואת הזדקקות המדינה להם ראינו בעת מלחמת יום הכיפורים. כאשר חלק הארי של העם היה מגויס נהצצו הפנסיונרים לעזרה ומילאו תפקידים רבים ומגוונים בהצלחה רבה. כוונתי למשל לעבודתם במחסני החי-רום של צה"ל ולתפקידי האחזקה והאפסנאות שהם מילאו בחיל החימוש כאשר כוח האדם הצעיר שהיה ממונה עליהם פונה לתפקידים חיוניים אחרים. חיילים רבים לא ישכחו את הנשים הקשישות שהתנדבו בעת המלחמה, עזרו בנייהול מטבחי הצבא ושימשו כאם-דודי אגת ומסורה לחיילים, ואת פעילותן ההתנדבותית באגודה למען החייל. לדעתי ניתן לשלבם בתפקידים כגון אלה גם בעמותות שלום ועל-ידי כך לחסוך בכוח אדם צעיר שינוצל לתפקידים שאותם אין הקשישים יכולים למלא.

זאת ועוד: יש לשלבם בתפקידים נוספים, כמו ב-משמר האזרחי, תפקידי מטה במשטרה, כיומנאים, בשי-קום אסירים ועוד. אין לי כל ספק כי שילובם יביא לרווחה מסוימת במקומות ולתרומתם תהיה מכרעת לקידום החברה בישראל.

ברצוני להדגיש כמה תפקידים שאותם יכולים הפנסיונרים למלא במגורים אחרים במשק, לאו דווקא בתחום החברתי. חלק ניכר מאיכלוסיית הקשישים הוא בעל מקצועות נדרשים שבהם מורגש במשק מחסור חמור. יש לאפשר לאנשים בעלי מקצועות כגון מהנדסים, טכנאים, מנהלי חשבונות, מחסנאים, שומרים וכו' להמ-שיך ולעבוד ועל-ידי כך לנצל את הידע והנסיון שצברו במשך שנות עבודתם.

מחקרים הוכיחו כי מבחינת מוסר העבודה, מיכסת ההעדרויות, המשעות הפנימיות והמסירות יכול ציבור זה לשמש מופת לכל העובדים במשק. רצוי לאפשר לפנסיונרים לעבוד יום עבודה מקוצר על-ידי הנהגת מסגרת גמישה של חמש עד שש שעות עבודה ביום, תמישה ימים בשבוע. יש גם אפשרות לקיים בין הפנסיונרים לבין עצמם משמרות, כלומר שאחד יעבוד במשמרת ראשונה, השני במשמרת שנייה וכו', וכך הם יוכלו למלא פונקציה במפעל. בדרך זו ניתן למשוך מספר רב של קשישים למעגל העבודה.

דוגמה נוספת לתפקיד חיוני שאותו יכולים למלא בהצלחה פנסיונרים היא אירגון קבוצת פנסיונרים בעלי

של כל פרט וברצוים הגלובאליים של מקום עבודתו. יש לתת עדיפות במסגרת חוק זה לשירות הציבורי והגמ"ש שלתי. יש לאפשר פרישה בין הגילים 62—70, תוך תיאום עם ועדות מיוחדות שתוקמנה לצורך זה והן שתמצינה. בוועדות אלה ישתתפו נציגי המוסד לביטוח לאומי, נציגי הקשישים, סוציולוגים ופסיכולוגים והם יבדקו באופן אובייקטיבי ובלתי תלוי לחלוטין את מצבו של כל פרט. בסמכותם יהיה לאשר או לדחות את בקשתו של כל קשיש ליציאה מוקדמת או מאוחרת לפנסיה; ה. מומ"לץ להקים ועדה מיוחדת להסברה מקצועית לפנסיונרים. יכול להיות שהם לא יכולים להמשיך בתפקיד הקודם שבו עסקו כל השנים אך על-ידי הסבה מקצועית אפשר להעבירם לענף אחר או לסוג עבודה אחר; ו. צריך להקים ועדה ממלכתית שתקבע באילו תחומים ובאילו צורה אפשר יהיה להעסיק פנסיונרים כדי למצות מהם את התועלת המירבית.

לבסוף ברצוני לציין כי יש, לדעתי, עניין מיוחד לב-חון את נושא הקשישים בדחיפות וזאת בשל המחסור בכוח אדם שבפניו ניצב המשק חסר אונים. אין להסיק מכך כי הפתרון הנכון הוא בשינוי שרירותי של גיל הפרישה, אולם יש, לדעתי, לתת משקל רב לגורם האינדיבידואלי של תוחלת החיים ולתיפקוד של כל מועסק. יש ליצור מודעות יתר בקרב האוכלוסיה, לחינוך ולתרומה שיכול ציבור זה לתרום למשק המדינה, לחברה ולכלכלה. יש ליצור את המסגרות והתנאים שימריצו את הציבור הזה לסייע לעצמו ולמדינה.

לסיכום פונה אני לשר העבודה והרווחה — ובאמצעותו לממשלה — להקים את הרשות העליונה והסטאטוטורית בהקדם כדי לשפר את מצב הקשיש ולשלבו בחיי החברה והמשק. זה טוב לאורח הישראלי, טוב לאומה וטוב למדינה.

הח"ר ש. ארבל-אלמזולינו :

תודה רבה, חברי הכנסת, אנחנו עוברים לדין. ועדת הכנסת החליטה להקצות סעה לדין בנושא זה. רשות הדיבור לחבר הכנסת ירוחם משל, ראשון הנאמרים, ואחריו — לחבר הכנסת הלל זידל.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :

אבקש להזכיר שוב ששר העבודה והרווחה המוסמך בנושא זה לא ראה לנכון להיות נוכח בדיון הזה.

יצחק יצחקי (הליכוד) :

אולי קרה לו משהו ?

הח"ר ש. ארבל-אלמזולינו :

חבר הכנסת אבנרי, אין לי למי להזכיר, שולח הממשלה ריק.

יחזקאל זכאי (המערך) :

גברתי היושבת-ראש, אין כל חשיבות לנוכחותו או לאי נוכחותו של השר. בכלל, קיומו לא חשוב. הוא אינו מורגש ואינו עושה ולא כלום.

חיים קופמן (הליכוד) :

אני לב שאתם נתפסים ליוצאי המערך יותר מאשר אלינו.

עמם חרר (חורבין) (המערך) :

אליכם אנחנו לא צריכים להיתפס, זה מסתדר מעצמו.

חיים קופמן (הליכוד) :

אנחנו לא הצבענו נגד. חברי הכנסת רובינשטיין ואני יומנו את הנושא. כל אחד מאתנו העלה בצורה אחרת את נושא הפטור. הרבה יותר מאוחר, כשאנחנו דנים בזה והממשלה נותנת גיבוי לנושא, אתה באת עם הצעות.

יחזקאל זכאי (המערך) :

אנחנו ביקשנו עוד 5% הנחה ולא הסכמתם.

חיים קופמן (הליכוד) :

מדוע ממשלת המערך לא תיקנה את העיוות הזה במשך כל כך הרבה שנים ? היתה לך או השפעה אדירה, חברי הכנסת משל.

יחזקאל זכאי (המערך) :

אתם היום בשלטון. זאת השאלה שלך ?

חיים קופמן (הליכוד) :

הדיון הוא עכשיו במליאה. אלה סכומים שאינם תואמים את המציאות האינפלציונית של המשק וציבור זה, שהוא אחת החוליות החלשות בו, אינו צריך להיות הסבל העיקרי מן המצב; ג. יש לתת פטור מלא בתשי"ז לומי קיצבאות הויקנה ושלומים אחרים של המוסד לביטוח לאומי. כיום התקבולים מן המוסד לביטוח לאומי מחושבים כחלק מן ההכנסה הכוללת שעליה יש לשלם מס הכנסה. כידוע, על-פי חוק הביטוח הלאומי זכאי קשיש — גבר בין הגילים 70—ואשה בין הגילים 65—60, יש פער של חמש שנים בין גבר לאשה — לקיצבה רק בתנאי שהכנסותיו או הכנסותיהם, במקרה של משפחה, מעבודה נמוכות מהסכומים הנקובים בלוח ב' לחוק.

אגב, פנו אלי נשים מספר בבקשה שלפחות תינתן להן הזכות להמשיך ולעבוד עד גיל 65 ולהשוות אותן מבחינה זאת לגבר.

שיעור קיצבת הזקנה עודכן לאחרונה, באפריל 1979 — אני חושב שהקיצבה עדיין נמוכה — והיא עכשיו 1,354 לירות לבחוד לעומת 967 לירות בחודש מארס. שיעור ההכנסה המותרת מעבודה שעד אליה מתקבל מלאו הקיצבה הוא 4,230 לירות היום לעומת 3,000 לפני חודש. סכום ההכנסות מעבודה שאליה מוספת קיצבת זקנה יחסית הוא בין 4,230 לירות עד 5,669 לירות בקירוב, אם מדובר בזוג נשוי. לזוג המצב יחסית גרוע יותר כי מוסיפים לו רק 50%. מעבר לסכום זה של הכנסות מעבודה אין זכאות יותר בגיל המותגה. יש לחזור ולדגיש כי הזכאות לקיצבה אינה מותנית בהכנסות כאשר הקשיש מגיע לגיל 70 והקשישה לגיל 65. זהו מצב אבי סורדי המונע וכולם את הרצון לעבוד ולהשתכר מעל 4,230 לירות בחודש ו/או 5,600 לירות לזוג. כלומר, כל מי שיכול היום להשתכר יותר מהסכום הזה לא כדאי לו לעשות זאת כי הוא מקבל עונש, מבטלים לו את הקיצבה.

לדעתי יש לתקן עיוות זה על-ידי קביעת פרוגרסיביות בתשלום המס על ההכנסה הנובעת מהתקבולים ומהביטוח הלאומי. כך יצא שמרבית ציבור הפנסיונרים לא ישלם מס על תשלומים אלה. עלי לציין כי המעביד של הפנסיונר אינו צריך בלאו הכי להפריש פנסיה ותשלומים גלויים לעובד קשיש שהוא פנסיונר; ד. יש ליוזם תחיקת חוק חדש או לתקן חוק קיים וליצור בו מסגרת גמישה של שנות הפרישה מן העבודה. כוונתי לאפשר לפרט גמישות בשנות הפרישה מן העבודה וזאת בהתחשב במצבו האינדיבידואלי

את עצמו בודד כי אין לו תעסוקה, הוא רואה את עצמו מבודד מהחברה, כיצד נתקן זאת?

ביקשת מהמוסד לביטוח לאומי שיאפשר לאדם אשר פרש מעבודתו בגיל 65 אבל רוצה להמשיך לעבוד, כי העבודה היא סם חיים בשבילו, לא לשלול ממנו זכותו לקיצבה. מה זכות יש למוסד לביטוח לאומי לשלול מאדם שפרש מהעבודה אבל ממשיך לעבוד והכנסתו מגיעה לסכום של השכר הממוצע במשק, לשלול ממנו את קיצבת הויתקה של הביטוח הלאומי? בנושא זה הגשתי הצעת חוק פרטית לתיקון חוק הביטוח הלאומי. הנושא הזה מסתובב בין הרשויות המקומיות בלי שנמצא לו פתרון. אני מקווה שבשבוע הבא תידון הצעת החוק שהגשתי. אנו הרי רוצים וצריכים לעודד אדם להמשיך לעבוד גם לאחר גיל 65. והנה, כאשר אדם יוצא לעבודה אין משלמים לו את הקיצבה של הביטוח הלאומי.

קיימת שאלה מורכבת נוספת. אינני בעד הארכת גיל הפרישה. אני מסייר במפעלים ונפגש עם פועלים. קשה לומר לפועלת בתעשייה שהיא חייבת לעבוד 5 שנים נוספות ורק לאחר מכן לפרוש לפנסיה. לא ניתן להאריך בחוק את גיל הפרישה. אבל מדוע לא לעודד המשך עבודה מעבר לגיל הפרישה בהסכמה הדדית? אני מתנגד לכך שהארכת הגיל תהיה חד צדדית. זו צריכה להיות דרך דו סטרית. בהצעת החוק כללתי סעיף האומר כי העובד יוכל להישאר בעבודה בהסכמה הדדית. אם נרצה להאריך את גיל הפרישה בתוקף החוק ונחייב עובדים לפרוש בגיל גבוה יותר ניתוק בקשיים. פועלת בתעשייה מחכה ליום הפרישה אבל יש אדם שרוצה להישאר בעבודה. אי אפשר לקבוע זאת בצורה סטטוטורית כפי שמציעים. צריכה להיות חובת פרישה בגיל 60-65, תוך מתן אפשרות לעובד לא לעבודת הגישאר בעבודה בגיל יותר גבוה, כמובן בהסכמה הדדית.

אנו יודעים שיש מחסור בידיים עובדות. הפנסיונרים רוצים להיות פעילים בחברה. יש מפעלים המעסיקים פנסיונרים ארבע שעות ביום. העבודה הזאת גורמת שמחה לפנסיונר, לבני ביתו, והיא מועילה למפעל. במדינת ישראל, אדם מגיע לגיל 50 ושיבה זרקה בשערו — אם כי בגלל חידושי אופנה לא תמיד יודעים מהו צבע השער — מבקשים לחייב אותו בפרישה מוקדמת, מוכנים לתת לו שי עשון זהב ובלבד שיצא מהמפעל. אדם הפורש מעבודתו בגיל 50 מתקשה מאוד להיקלט בעבודה אחרת במדינת ישראל. את העובדה הזאת לא ציינת, חברי הכנסת קופמן. בעולם המערבי מעוניינים לקלוט בעבודה אנשים בגיל 50. ההתקדמות הטכנולוגית מאפשרת להרחיב את אפשרויות התעסוקה גם לאנשים בגיל יותר מבוגר, היא מאפשרת לעובד להתקדם בעבודה ולהשתלב במקצועות חדשים. לאנשים אלה ניתנת זכות קדימה בהסכם מקצועית. אצלנו עושים הכול כדי לי הפטר במהירות מאדם בגיל יותר מבוגר.

אנו חייבים לדעת שקיימת תרבות פרישה. אני בעד הקמת ועדה ציבורית, המורכבת גם מחברי הכנסת, ש- תספח את הנושא של תרבות הפרישה. אני חושב שאדם ששירת את החברה, המשק והמדינה והגיע לגיל פרישה ראוי ליחס של הערכה. אבל הפנסיונרים בישראל אינם זוכים להערכה הזאת. הם מרגישים את עצמם בני-דדים כיוון שלא מעריכים אותם כיאזם. העובדה שלא קיבלו אותם בכנסת לא עודדה את רוחם.

אדם שמשכורתו נעה בין 20 אלף עד 30 אלף לירות

היו"ר ש. ארבל-אלמזלינו: חברי הכנסת, אבקש לאפשר לחברי הכנסת משל להתחיל בדבריו.

ירוחם משל (המערך):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, הנושא שהועלה על-ידי שני חברי הכנסת — חברי הכנסת קופמן וחבר-הכנסת רובינשטיין — הוא חשוב. לא הרשות חסרה, חסרה לנו רגישות לנושא הפנסיונרים. רשות לא תעזור כאשר אין רגישות.

מה עוול עשיתי לחברי הכנסת קופמן כאשר נתתי קומפלימנט לדבריו וביקשתי את תשומת לבו מאחר שסדר המינהל במדינת ישראל הוא שמוכיר ההסתדרות מנהל משא-ומתן עם הרשות המבצעת שהיא הממשלה. הגשנו פנייה לממשלה שתגדיל את ההנחה במס הכנסה לפנסיונרים במקום 25% להעמידה על 50%. ניהלנו משא-ומתן. הוקמה ועדה של שני חברים. היו חילוקי דעות. כיצד קבע סגן שר האוצר בשם שר האוצר, בשם הממשלה, שהגורמה הקובעת לתוספת היא רק 5%? מה עוול עשיתי לך, חברי הכנסת קופמן, שאתה אמרת כרגע שיש להגדיל את ההנחה ל-50% וכאשר העליתי הצעה זו אתה הצבעת נגד? יש סדר במדינה: משא-ומתן מנהלים עם הממשלה. לא הצלחתי להגיע להסכם עם הממשלה. העליתי הצעת חוק לפני חצי שנה, לפני שאתה העלית הצעה זו, בחפץ לב מצאתי לנכון לציין מעל במה זו את האיניציאטיבה החשובה שלך, שהעלית גם מעל במה זו את נושא הקשישים. ברצוני לציין נתונים מספר שיסייעו לך להבין את הנקודות הכואבות לציבור זה שאני נפגש עמו כמעט פעם בשבוע.

יש לנו היום סך הכול 320 אלף מקבלי קיצבאות במדינת ישראל, קיצבה ישירה וקיצבת שאירים. הם מהווים יחד כ-25% מכלל כוח העבודה בארץ. 50% ממקבלי הקיצבאות מקבלים הטבה סוציאלית. מסוף 1978 מקבלים הטבה סוציאלית: בודד שיש לו הכנסה של 1,354 לירות בלבד לחודש וזוג — 2,031 לירות בלבד. רק אלה זכאים להטבה סוציאלית.

התרגלנו לראות את מדינת ישראל צעירה אבל, רבוחי, אם הגענו כבר לכך שמכלל כוח העבודה בארץ אנחנו מגיעים מסוף 1978 לכך ש-25% מכל כוח העבודה בארץ הוא כבר מקבל גימלאות או בדרך לקבלת גימלאות — וזוהי השאלה הקארינאלית במדינת ישראל. בעולם התרבותי המערבי יש שר מיוחד העוסק בתחלת החיים, באיכות החיים ובתרבות הפרישה לגימלאות ואילו אצלנו כוונת הפנסיונרים באו לכנסת. יושב-ראש הכנסת קיבל את פניהם. הם עמדו בחוף ושר האוצר לא הסכים לקבל משלח מצמצמת שלחם. הם לא זכו לי קבלת פנים משר האוצר.

מה השאלה פה? — יש במדינת ישראל בעיה של תרבות הפרישה, אנשים שעדיין לא מוכנים לפרישה וכאשר הם עוזבים את העבודה הם מוצאים את עצמם בודדים. כאשר אדם פורש מהעבודה הוא נפגש יום-יום מהבוקר עד הערב עם רעייתו, הוא והיא — אני מדבר על פנסיונרים שאין להם בעיות כלכליות — מפגש יומי זה אינו מביא אושר לא לה ולא לו. אלפי מכתבים מגיעים יום יום לבית ההסתדרות. הקימונו אירגון מיוחד של פנסיונרים שעמם אנו נפגשים. הפנסיונר מרגיש

חוברת כ"ז, ישיבה רכ"א
— השתלבות הפנסיונרים בחיי החברה והמשק ועידוד גיל פרישה גמיש (דיון) —

העבר, אני מדבר על ההווה. אי אפשר לפתור את הבעיה על-ידי רשויות מרשויות שונות. הבעיה היא מורכבת, זוהי בעיה אנושית. הם ההורים שלנו, אנו הבנים. הם רגישים ליחס כלפיהם.

צדק חברי-הכנסת קופמן, הפנסיונרים הם טובים בעבודה. פנסיונר הרוצה להישאר בעבודה והנהלה מוכנה להמשיך להעסיק אותו צריך לאפשר לו להישאר במקום העבודה ולא לפגוע בזכויותיו. פנסיונר היוצא ל-4 שעות עבודה הוא פרודוקטיבי, הוא תורם למשק, אבל אם הביטוח הלאומי שולל את קיצבתו הוא ממור-מר יש בעיה של פרישה מוקדמת של אדם שאיננו יכול להישאר בעבודה; יש בעיה של פרישה מאוחרת של אדם המעוניין להישאר בעבודה. הנושא הוא חשוב ולא ניתן לפתרו על-ידי נוסחה אחידה. אם אנו רוצים לתת הגנות לפנסיונרים שהגיעו לגיל 70 הרי זה לעג לרש.

יש בעיה של מקומות מגורים לפנסיונרים. יש בתי-אבות. האם ביקרתם בבתי-אבות של "משען"? אתם המדברים על העבר, תבואו לבתי-אבות ותראו את האנשים המתקשים להסתדר בחיים. האימרה "אל תשליכנו לעת זקנה" היא רצינית מאוד. אנו יודעים שאבא וסבא יהיה מוכן לפתרו על-ידי נוסחה אחידה. אם אנו רוצים לו לאדם שיבוא לבקש עזרה מבן.

יצחק יצחקי (הליכוד):
אפשר לספר לך בדיתה על כך?

ירוחם משל (המערך):
בדיתה — לא בנושא זה.

הפנסיונר הוא גורם שיכול לתרום לנושאי משק ו-חברה. זוהי פעולה חינוכית מאוד. וכאן אין לדבר בהכח-ללות. כל אדם הוא עולם מלא. צריך להקים את הכלים ולהתאים אותם לכל פרט כי הפרט הוא החשוב, לא הכלל. בנושא הזה מטפלות רשויות שונות. צריכה להיות ועדה עליונה שתמצא את דרכה בסבך היער העבות של הרשויות.

אני בעד זה שוועדה מצומצמת של הכנסת, ביזמה שלי, תיפגש עם נציגי הפנסיונרים לשיחה. נשמע אותם, נראה אותם. חברי-הכנסת זיידל יודע היטב את הדברים. צריך לתקן את החוקים ואני אציע מה לתקן.

חיים קופמן (הליכוד):
מדוע אתה מתנגד לרשות ממלכתית?

ירוחם משל (המערך):
רשות לא חסרה. זה דבר אנונימי. אני רוצה דבר קונקרטי. אני בעד זה שתהיה ועדת כנסת, קבוצת חברים, שנראה את עצמנו פטרוניים בנושא הפנסיונרים.

צריכה להיות אפשרות לפרישה מוקדמת ואפשרות לפ-רישה מאוחרת בהסכמה הדדית. צריך לפתור את בעיית מס הכנסה. זה עוול לתת הנחה של 30%, צריך לתת ל-פחות 50%. כשאדם פורש בגיל 65 וממשיך לעבוד צ-ריך להסדיר שלא ינכו לו את תשלומי הביטוח הלאומי. צריך לסייע למוסדות שעוזרים לאנשים שפרשו מה-בודה. צריך לתת לפנסיונרים אפשרות לשרת את החב-רה וגם הרגשה שהחברה לא שוכחת אותם.

ויש לו נוסף לכך ביטוח הדדי פטור ממס הכנסה על התקבולים מביטוח זה; ואני מבקש לפטור 50% מה-פנסיה ממס הכנסה ואינני נענה. יש פנסיונרים שלא הגיעו לשיעור של 70% פנסיה. מה רע בכך אם נאפשר לפנסיונר כזה להמשיך לעבוד עוד חמש שנים? הוא רוצה בכך וגם הנהלת המפעל מעוניינת בהמשך עבודתו. מדוע לדחות אותו החוצה אם הוא טוב ויעיל בעבודה? למה נחייב אותו לפרוש מהעבודה אם הוא יכול לת-רום למשק ולחברה, אם זה רצונו וזה גם רצון הנהלה? סיירתי במפעלים, ראיתי אנשים בגיל 70 נמצאים ב-עבודה. הם עובדים 4-5 שעות ביום, הם מדריכים את הפועלים האחרים בעבודה מדוע לתקוע חוקים כל-ליים שאינם עונים על הבעיה? הכלל צריך להיות פרי-שה בגילים קבועים כאשר הפרט יכול להישאר ב-עבודה. אני חייב לומר שנהניתי מדברייך, חברי-הכנסת קופמן. תמיד אתה מדבר נגד — — —

חיים קופמן (הליכוד):
מדוע נגד?

ירוחם משל (המערך):
היום חשתי רגש אנוש בדברייך. העלית בעיות א-נושיות. לא אחזרה אתך, חברי-הכנסת קופמן, בכל ה-נוגע לידע בענייני יבוא. אתה מתמצא בבעיות יבוא אבל בנושאי עבודה אתה יכול להקשיב לדברי.

חיים קופמן (הליכוד):
אני מקשיב.

ירוחם משל (המערך):
בנושאי פנסיה ופנסיונרים, בכל הנוגע לתנאי ה-פרישה, ליחסים לאחר הפרישה, אתה יכול לשמוע מה שאני אומר. יש מחלות זקנה, יש הוצאות הקשורות ב-זקנה, צריך לכבד אדם ששירת את המדינה והמשק.

זאב ורטהיימר (התנועה לשינוי ויזמה):
במצב שנוצר, הסיכוי היחידי לצאת מהבוץ הוא שהפנסיונרים יעבדו.

ירוחם משל (המערך):
כולם רוצים שהפנסיונר יעבוד אבל צריך לאפשר לו חיים ועבודה בכבוד. והנה אתם כל כך מתרחקים ממנו. מדוע אין נותנים לו את הפטור של 50% ממס הכנסה? מדוע עד היום אין משלמים את קיצבת ה-ביטוח הלאומי לפנסיונר שיצא לעבודה והכנסתו עולה על השכר הממוצע במשק? מתי מוכנים לשלם לו את הקיצבה? — כאשר הוא מגיע לגיל 70. בגיל 70 הוא צריך לנוח מדוע אתם כל כך זרי מלנושא?

הלל זיידל (הליכוד):
למה אתה אומר "אתם"? המחוקק — — —

ירוחם משל (המערך):
מיהו המחוקק? כאן יושבים המחוקקים.

חיים קופמן (הליכוד):
רק עכשיו אנשים הם זרים לנושא ולא לפני שנתיים?

ירוחם משל (המערך):
בהופיעי בפני הציבור אני צריך להסביר מה קרה למשק ולחברה מאותו יום ששר האוצר נכנס לתפקידו. יש לי חשבון עם העבר, ויש לי חשבון עם ההווה ויש לו חשבון של העתיד. אבל, חברי-הכנסת קופמן, עזוב את

היו"ר ש. ארבל-אלמוליוני:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת הלל זיידל, ואחריו — לחבר-הכנסת אליעזר אבטבי.

הלל זיידל (הליכוד):

גברתי היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מודה לחבר-הכנסת קופמן ולחבר-הכנסת רובינשטיין שהעלו נושא חשוב זה לדיון בכנסת.

בסיפורי הקדמונים קראתי שסוקראטס בא פעם ל-בקר את ספאלוס הזקן והוא שטח בפניו את בקשתו ל-היפגש ולשוחח עם אנשים קשישים כי מהם, אמר סוקראטס, אנו צריכים ללמוד אם קשה או קלה הדרך ש-בה הם הולכים בפנינו ואשר בה יהיה עלינו ללכת פעם, בעת זקנה. דומני שמאז ועד היום טרם הפקנו לקחים ממה שעובר על האדם המזדקן. אילו היתה האנושות מ-כילה ללמוד מהקשישים, לדעת את מה שעבר עליהם בחייהם, הרי ההיסטוריה של האדם מימי בראשית ועד היום היתה אחרת.

ההתמודדות של החברה המודרנית עם בעיות ה-גרינגטולוגיה — ידע הזקנה, חקר ההזדקנות — היא ב-שאלה: איך להזדקן? מאחר שהזקנה נהפכת להופעה נורמאלית בחברה המתפתחת ואף אחוז הזקנים הולך וגדל מדי שנה הרי התמודדות זו היא, לפי דעתי, האת-גר של כל בני תמותה. מעניינת ואפיינית היא העובדה שכל נשיא חדש בארצות-הברית מוזמן לבית הלבן כעל אדם המייצגם מיליוני קשישים כדי לשמוע את דעותיהם על בעיות הקשישים ועל תפקידו של ה-ממשל כלפי אדם המזדקן מבחינה חברתית וכלכלית. ו-נוכר אני בשיחת הנשיא פורד עם הקשישים, שנערכה לפני הודעת הנשיא על המלחמה באינפלציה בארצו. קטע גדול במנשרו המפורסם לאומה הקדיש פורד ל-מצבם הכלכלי של הקשישים והוא אמר בין השאר: "אף קבוצת אוכלוסין בארצנו לא פגיעה במידה כזאת לתוצאות האינפלציה כמו האזרחים הקשישים, אשר ברובם המכריע חי על הכנסה קבועה אשר אינה במק-ביל לעליית אינדקס יוקר המחיה". והנשיא הוסיף: "המודעות שלי לקשישים שבהם חיים הקשישים מגבירה בי את ההלטתי להשתלט על התוצאות השליליות של האינ-פלאציה".

חייקה גרוסמן (המערך):

חבר-הכנסת זיידל, אולי אתה יכול לצטט שרים בממשלת ישראל? מה עוזרים דברך אלה לקשישים?

הלל זיידל (הליכוד):

אגיע לזה.

ארשה לעצמי להוסיף שאם נרצה להשוות את יחסם של החברה והממשל בארצות-הברית לזה הקיים ב-ישראל הרי איננו זוכר שראש הממשלה או שרים בכי-רים הקדישו מזמנם אי פעם לבעיות של קשישים. דו-גמה זו מוכיחה שיש אי מודעות למצבם החברתי וה-כלכלי של קשישים, ולכך יש השלכה שלילית על ה-חברה כולה בישראל.

אפשר לתת דוגמה אחרת מן הקורה בארצות-הב-רית. הוקם שם אירגון וולונטארי משותף של קשישים וצעירים הנקרא "הפנתרים האפורים", והוא הוקם ב-עקבות ההרגשה של "שותפות הגורל" באפליה גילית. פירוש הדבר, קיימת אפליה נגד אדם אך ורק בגלל גי-

לו הכרונוולוגי, והיא שוללת משתי הקבוצות האלה, ה-צעירים והקשישים, את הכוח ואת ההשפעה. לצעיר אומרים: "אתה צעיר מדי" ולקשיש אומרים: "אתה זקן מדי". "הפנתרים האפורים", האירגון שמרכזו בפי-לאדלפיה הוקם ב-1970 ובעקבותיו הוקמו אירגונים כאלה גם בערים אחרות. האירגון מורכב מפנסיונרים, סטודנטים ועורכי דין, הם רואים את עיקר פעולתם ל-מען הקשיש ומטפלים בבעיות חברתיות וכלכליות ל-בענייני חקיקה לטובת הקשיש. יש לראות חשיבות צי-בורית למדרגה ראשונה בעובדה שצעירים החלו להת-עניין בקשישים אף שההתחלה של שיתוף הפעולה באה בגלל "האינטרסים" המשותפים של "האפליה הגילית", ההשלכה של אירגון זה, כפי ששמעתי, היא רחבה ב-יותר ומכה גלים חיוביים בכל רחבי ארצות-הברית. לפי דעתי צריכה מדינת ישראל ללמוד הרבה בתחום זה מ-ארצות-הברית, גם מהיחס הרשמי של הממשל וגם מ-הקמת האירגונים הוולונטאריים המשותפים לצעירים ו-למבוגרים בעלי המטרה המשותפת של תיקון החברה שבה אנו חיים.

ד"ר רוברט באטלר, בן 49, מנהל המכון האמריקני הלאומי לחקר ההזדקנות ובעל פרס פוליצר לשנת 1976, טוען שהמאה ה-20 הפתיעה עליידי גידול עצום, ב-שיעור שלא יאומן, של קשישים. לפי דעתו לא התאמו שירותי הבריאות והשיטה הכלכלית לבעיה זו. במקביל חלו תזונה ושינוי בגישה, והערצת גיל-הזקנה פינתה את מקומה לתחושת מועקה לגבי משמעות הזקנה מב-חינת התעסוקה של אוכלוסיה זו ומבחינת הדאגה. ל-מרות זאת טוען ד"ר באטלר שהאגדה על "הימים הטו-בים ההם" לעומת המצב הנורא עכשיו איננה כה מדויקת כי בעבר היו כרוכים בוקנה מחלות והיעדר טיפול נאות והיום, למרות הכול, יש טיפול במחלות שונות וגם הת-אפילו ד"ר באטלר חייב להודות: העולם כולו לא היה מוכן ל"התפוצות" כה גדולה של אוכלוסיית הקשישים, בראש ובראשונה בגלל הארכת משך החיים של בני אדם הנובעת מחיסון נגד מחלות שהיו פעם מסוכנות לבני אדם ומסיבות אובייקטיביות שונות, תנאי עבודה תזונה וכו'.

הבדלי מקצועות של בני אדם מהווים גם הם סי-בות להבדלים בתוחלת החיים, ואפשר לתת דוגמה מו-ר חשית לכך. היום ידוע, מתוך סטאטיסטיקה רפואית, כי מנצחי תזמורות חיים ארוכים באופן יוצא מן הכלל לעומת האתלטים שחיהם קצרים יותר. ההגיון כאילו מחייב אותנו לחשוב שהעובדות יהיו הפוכות, האתלט העוסק בספורט מבנה גופו חסון יותר מזה של מנצח התזמורת העומד כל שעות היום על רגליו ולרוב ללא תנועות. אבל לאמיתו של דבר המצב הוא כפי ש-תואר. ייתכן שאצל האתלטים התרחב הלב בהשפעת ה-אימונים. ידוע גם משנים שעברו שתלמידי ישיבה וראשי ישיבה מאריכים שנים אף שהם יושבים כל הזמן בחדרים דחוסים, ללא אוויר. אבל ייתכן שאוויר דחוס בבית-הכנסת עדיף מאוויר ברחובות הערים כשהעשן והליכלוך מרעילים את גופו של האדם ומחלישים את לבו.

חייקה גרוסמן (המערך):

אין להם דאגות פרנסה, זה הכול.

ירוחם משל (המערך):

— התורה —

את העדשות כפולות המוקד בהיותן בשנות ה-70 שלנו. פיקאסו היה בשיא כשרו בשנות ה-70 וה-80 לחייו, וגם שאגאל יוצר היום, בהיותו בן 92, במרץ רב. דוגמאות אלה של כוח יצירה בגיל מבוגר הן אופייניות ותואמות את המחקרים המדעיים. בניגוד לדעה השגורה הוברר כי יכולת הלמידה אינה פוחתת עם הגיל וכי הכושר הרוחני של אנשים בריאים גדל ואינו פוחת עם השנים. מובן שכמו בכל דבר גם כאן התיאורים הם כלליים ורק קשה להגיד שהם נוגעים לכל הקשישים.

לבסוף, רצוני להציע לחברי הכנסת לקבל חלק מההצעות של מועצת אירופה שקיימה דיון מיוחד בנושא הקשישים. זו דגה בנושא בהתחשב בעובדה שבין השנים 1980—2000 יגדל ברוב מדינות אירופה אחוז הקשישים ל-14%. תוחלת החיים תגדל ל-74 שנה ויחיס בין השייכים לכוך עבודה לבין אלה שאינם שייכים לכוך עבודה יתערער. ואלה הן שלוש ההמלצות של מועצת אירופה — שאני ממליץ כי הורעדה שתקום בהתאם להצעות חברי-הכנסת קופמן ומשל תדון בהן: הגדלת מספר מקומות העבודה לקשישים על-ידי עידוד פיר נאנסי; עיבוד תכנית פנסיה גמישות ליציאה מאוחרת יותר, לפנסיה או לעבודה חלקית; קביעת גיל שונה ליציאה לפנסיה לכל עיסוק או מקצוע.

לבסוף, אני רוצה לפנות לממשלה — חבל מאוד ששר העבודה והרווחה איננו כאן — בבקשה לבטל את האפליה הקיימת בשירות המדינה, אפליה מתמת גיל. עד היום אין לאדם מבוגר המתקבל לעבודה זכויות סוציאליות. הצעתי את ההצעה הזאת בממשלה הקודמת והיא לא נתקבלה. אני מציע את ההצעה בממשלה הזאת. אני מקווה שהיא תחקן את העוות הקיים.

היו"ר ש. ארבל-אמלזולינו :

תודה רבה. אני מבקשת את סליחתו של חברי-הכנסת אבטבי. הוא לא יקבל היום רשות דיבור. אנחנו מפסיקים את הדיון בנושא זה. ההמשך יהיה באחת הישיבות הבאות.

ד. הצעות לסדר-היום

1. הודעת עוזר שר החוץ האמריקני בעניין ירושלים

לפני שבועות אחדים על-ידי עוזר שר החוץ האמריקני, מר הרולד סונדרס, כאשר הצהיר שהמשא-ומתן על עתיד ירושלים יתנהל במסגרת המשא-ומתן על האוטונומיה. למען האמת אין לקבא במר סונדרס. מי שמכיר אותו יודע שאיננו כמו אותו הנרי ביירד הזכור לשמצה או כמו פקידים אחרים — יש כמה כאלה במשרד החוץ, במחלקת המדינה האמריקנית — הם שונאי ישראל. הוא פשוט מטפל בנושאים מסויימים שנוגעים לנו ולכן הוא מוזהר בעניינו, אולי לפעמים בגלל התלהבות יתר בטיפולו בנושאים, עם מסמכים כמו מסמך סונדרס, עם המגעים הלא כל כך דיפלומטיים שקיים עם מנהיגים פלשתינאים מיד לאחר ועידת קמפ-דייוויד, ועשוי עם ההכרח הזאת. אבל הוויכוח שלנו, כמובן, איננו עם מר סונדרס אלא עם המדיניות האמריקנית המוסמכת והרשמית. מדוע להסתמך רק על מר סונדרס בעניין זה כאשר בידינו מסמך רשמי החתום על-ידי הנשיא קארטר

הלל זיידל (הליכוד) :

אלה מחקרים ואתה יודע שאף פעם אני לא מצטט דבר בלי שייבדק. פשוט רציתי לדון בנושא גם מבחינה פילוסופית.

המופלא ביותר הוא שהצייר בדרך כלל מאריך ימים יותר מאדם העובד בתנועה. ייתכן שהדבר נובע מהשקט הנפשי הטמון בנשמתו של הצייר אשר באותם רגעים של הציור הוא מנותק מחיי העולם ומתרכז באמנות ו באובייקט שאותו הוא מצייר, כמו מדיטאציה המשחררת את האדם מחיי היום יום. כדוגמת הציירים גם החקלאים מצליחים בדרך כלל להאריך ימים. נראה שאצלם משפיע האוויר הצח והרחוק מן החיים הסואנים של העיר. הקיבוץ, המתלבט עתה בבעיות של הקשישים שלו וזכה בסטאטיסטיקה למקום מכובד יותר מבחינת אורך החיים. אורך החיים בקיבוץ הוא בין הגבוהים ביותר. המספרים הנוגעים למקצועות ולהבדלי התנהגות מוכיחים שקשה לקבוע מה טוב ומה רע לאריכות חיים.

הואיל ועצם התהליך המסתורי והבלתי נתפש הנקרא "הודקנות", אי אפשר לעשות למניעתו והרפואה טרם מצאה לו פתרון, יש לקבל את הזקנה באורח טבעי ולא לנסות לדחות בצורה מלאכותית את על השנים. מצר יים אנשים שמתחילים, בדהיפות, להשיג דברים שלא השיגו כל ימיהם או מתחילים בגיל מבוגר לעסוק בדברים בצורה מוגברת ומסוכנת בגלל כי האדם נעשה מודע יותר לעצמו. הסכנה באי קבלת הדין של תהליך הגיל המבוגר היא במועקה שהדבר עלול לגרום ובעשיית דברים שאינם רצויים מבחינה גופנית וחברתית. אם אדם יהיה מודע למצבו וידע שאי אפשר לשנות מהלך חיים טבעי יהיה לו קל יותר מבחינה פסיכולוגית לעבור את מחסום הגיל. יש להזדקן בגילוי לב ולא לנסות להעמיד פנים שהדבר אינו קורה. הפילוסוף הצרפתי מונטן דוגל בגישה זו של אי התחמקות מהזקנה ודיבור גלוי על גיל הזקנה. קל כמה דוגמאות של אישים גדולים שדווקא והשפרו בתחומים שונים לעת זקנה. ורדי חיבר את האופרה "אותלו" בהיו תובגל 73 ואמרים שזו היא היצירה הגדולה ביותר שלו. בנימין פראנקלין המציא

היו"ר ש. ארבל-אמלזולינו :

אנחנו עוברים להצעות לסדר-היום ולהצעות חוק. בנושא הראשון: "הודעת עוזר שר החוץ האמריקני בעניין ירושלים", שלוש הצעות של חברי-הכנסת זלמן שור, בל, חברי-הכנסת ח. דרוקמן וחברי-הכנסת ב. הלוי. רשות הדיבור לחברי-הכנסת זלמן שובל.

זלמן שובל (הליכוד) :

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, בעוד פחות מ-שבועיים יתחיל השלב הנוסף במשא-ומתן עם מצרים, ליתר דיוק: עם מצרים ורצועת-הברית. אני חושב שלא אפריז אם אומר שכבר עכשיו ברור שאחד הנושאים העיקריים שצטרך להתמודד אתם בשנה הקרובה, ולא רק בשנה הקרובה, בשנים הקרובות, הוא נושא שאיננו כלול באופן רשמי בסדר-היום, הוא עניין ירושלים.

אחת היריות הראשונות בהתמודדות הזאת נורתה

עצמו? אני מתכוון למכתב ששיגר נשיא ארצות-הברית למלך חוסיין זמן קצר לאחר ועידת קמפ-דייוויד. בתשובה לשאלתו של חוסיין אם ירושלים המזרחית נכללת בהגדרתה הגיאוגרפית של "הגדה המערבית", אומר נשיא ארצות-הברית — ואני מצטט: "לדעתה של ארצות-הברית מתאר המונח "הגדה המערבית" את כל האזור שממערב לירדן שהיה במינהל ירדני לפני מל-חמת 1967". יש התייחסות גם לגבי עזה ומצרים. איני נכנס לזה עכשיו. הוא ממשך: "אשר למשא-ומתן הכלול בהסכם המסגרת או סבורים כי יש להבדיל בין ירושלים לבין יתר הגדה המערבית בגלל מעמדה המיוחד של העיר והנסיבות. משום כך רואים אנו פתרון למעמד הסופי של ירושלים העשוי להיות שונה באפיון, בכמה מובנים, מזה של יתר הגדה המערבית".

נאולה כהן (הליכוד):
יש חילופי מכתבים. — — —
זלמן שובל (הליכוד):
כן, יש חילופי מכתבים והם מאשרים — — —

נאולה כהן (הליכוד):
מה שלא רצינו לקבל קודם.

זלמן שובל (הליכוד):
לא. ולמעשה הנשיא קארטר אומר זאת מפורשות, כאשר הוא כותב במכתב למלך חוסיין, שאף שהשאלה לא נפתרה בקמפ-דייוויד יש לטפל בה במשא-ומתן שייכנס בוא, והוא ממשך ואומר את עמדת ארצות-הברית כפי שציטטתי קודם.

משה עמאר (המערך):
במשא-ומתן בעוד שלוש שנים. אחרי כינון האוטו-נומיה, לא עכשיו.

זלמן שובל (הליכוד):
לא. הוא מחלק את הדברים לשניים. זאת הנקודה שאני רוצה לעמוד עליה. הוא מדבר פעם אחת על המשא-ומתן הנוכחי והוא מדבר על ההסדר הסופי באותו חלק של המשא-ומתן שיתחיל בעוד 3 שנים, על הסטאטוס הסופי. ואני יודעים שאו המשא-ומתן יכלול את ירדן, כפי שכתוב בהסכם קמפ-דייוויד, ולה — לירדן — לפי דעת ארצות-הברית שמור מקום בדיונים על ירושלים למרות הרקורד השלילי שלה ב-19 שנות הכיבוש.

בטרם אמשיך בעניין עמדת ארצות-הברית איני יכול שלא להתייחס לרגע גם למצרים. רבותי, חברי הכנסת, נשיא מצרים הצהיר שלשום שהוא אמנם מתנגד לחלוקתה מחדש של ירושלים ושהעיר צריכה להישאר מאוחדת, אבל הוא הוסיף שיש להבטיח שהריבונות הערבית תוחזר לחלקה המזרחי של העיר. והיום אנו שומעים על ועידה לפתרון בעיית ירושלים שצריכה להתכנס בחודש דצמבר. אבל לא רק הנשיא סאדאת מצהיר על הצהרות לגבי ירושלים אלא גם אישים מצריים אחרים. הנה, סגן ראש ממשלת מצרים, מר תוהאמי, הצהיר ביום ו' שעבר ש"מיליון ערבים ומוסלמים יצאו למצעד שלום כדי לשחרר את ירושלים העתיקה מהכיבוש הישראלי". אני רוצה לומר שאני דווקא מסכים שיבקרו בארץ גם בירושלים, רבבות רבבות של מוסלמים ומצרים לאחר שיקבלו ויזה בקונסוליות שלנו. אדרבה, יבואו וייראו איך אנו מנהלים את ירושלים עכשיו ואיך אנו מתייחסים לדתות האחרות בעיר. בבקשה, ברוכים הבאים. נגה בהם לפי מצוות הכנסת אורחים. אולם אין זו הפעם הראשונה שתוהאמי מצהיר על הצהרות מסוג זה ואנו לא הגבנו עליהן ואולי טוב עשינו כי יש למצרים בעיות עם העולם הערבי. אנו מבינים את המצב העדין שבו נמצא הנשיא סאדאת לגבי העולם הערבי ולגבינו בשעה זו. אבל, רבותי, יש גבול ויש מידה, ולמלים יש דינאמיקה משל עצמן ולפעמים אי אפשר לדעת לאן הן מובילות. לא מקרה הוא שאמרנו אצלנו "מוות וחיים ביד לשון".

אגב, שמעתי בזמן האחרון, נדמה לי, מפי חברי הכנסת אבן — אבל אינני בטוח בכך — רעיון דומה מאוד לרעיון של סאדאת; כלומר, אחדות העיר מבחינה מוניציפאלית אך הפרדתה מבחינה מדינית.

זלמן שובל (הליכוד):
אני קורא עכשיו את מכתבו של קארטר לחוסיין.

זאב בין (המערך):
תסלח לי, שאלה. דיברת על מר סונדרס דיברת על מר קארטר — — —

זלמן שובל (הליכוד):
אני קורא עכשיו את מכתבו של קארטר לחוסיין.

זאב בין (המערך):
מה בקשר לדברי שר החוץ של ישראל שאמר בפגישה ב"הילטון", לעיני כל העולם, שעל גודל האוטו-נומיה יחליטו ערבי השומרון וירושלים?

זלמן שובל (הליכוד):
אני מציע שתשמע את דברי עד הסוף. אתייחס לעניין, אולי לא לעניין הספציפי.

אני ממשך את המכתב של קארטר: "אסור שמע" מדה הסופי של ירושלים יושפע מן הפעולות החד צדדיות שנעשו מאז מלחמת 1967. עמדתה המלאה של ארצות-הברית בעניין ירושלים, נותרת כפי שהכריז עליה השגריר גולדברג בנאומו בעצרת א"ם ב-14 ביולי 1967 ובנאומו של השגריר יוסט במועצת הבטחון, ב-1 ביולי 1969". עד כאן העמדה האמריקנית הרשמית. אם כן, יש נא דברים חיוביים ויש — שליליים מאוד. שלי ימים מאוד מפני שירושלים כלולה, לדעת ארצות-הברית, בהגדרה "הגדה המערבית" ומפני שבפירוש אין הכרה באיחוד ירושלים על-ידי ישראל. אך יש כאן היבט חיובי מפני שארצות-הברית איננה מודה, אפילו בדיעבד, בחריקות ריבונותה של ירדן בירושלים המזרחית. קארטר מדבר על "מינהל" ירדני לפני 1967 ולא על ריבונות ירדן. יש גם היבט חיובי מפני שהוא מכיר בכך, ובפירוש, כי אין מעמד ירושלים כמעמדם של יתר השטחים הקרויים בפיו "הגדה המערבית". רק לליכוד. המשלחת שלנו עמדה בכל זאת מעמד קצת נפרד.

אבל, רבותי חברי הכנסת, בכך לא תמה הפרשה, היא רק מתחילה. כידוע מה שהתחולל בקמפ-דייוויד הוא שברגע האחרון ממש כל ההסכם כמעט עמד להתפוצץ כי רצו לאלץ אותנו לקבל בעניין ירושלים עמדה שיש בה שנים ואפילו אינה מקובלת עלינו, וכאשר אני אומר לעיני אפני מתכוון רק לליכוד. המשלחת שלנו עמדה על דעתה ואכן בהסכם קמפ-דייוויד ובחוזה-השלום הייבוסס עליו אין איזכור של עניין ירושלים כי עמדנו על כך שלא יהיה כזה. אולם אינני משלה את עצמי שזו מצרים והן ארצות-הברית לא ירצו להעלות עניין ירושלים בהקשר זה או אחר.

בירושלים ואנו רוצים שיחיו בה וימשיכו לחיות בה; אנו רוצים שיחד אתנו יבנו אותה, אנו רוצים שיחד אתנו יפתחו אותה ויחד אתנו ידאגו שלעולם לא תחזור מלחמה לעיר השלום.

ולא רק זה, אני מצדד בכל רעיון ובכל הצעה ש-יעניקו לערביי ירושלים לא רק תחושת שותפות אלא גם תחושת ייחוד, ייחוד מבחינה זאת שהם יושבים היום באחד המקומות החשובים והקדושים לדת האיסלאם ולהם ויש להם תפקיד מיוחד במקום זה. ממשלת ישראל ואכן הצהירה באופן מוסמך ורשמי על רצונה לחפש פתרונות מתאימים למקומות הקדושים של הדתות השונות. פיורשו של דבר שהיא לא התכוונה למצב הקיים כי אחרת הרי לא היתה מדברת על הצעות חדשות.

נאולה כהן (הליכוד):

מה רע במצב הקיים?

זלמן שובל (הליכוד):

במצב הקיים יש חופש דתות, יש מצב תקין ביותר. אבל כידוע ראש הממשלה בתכנית האוטונומיה המקורית שלו התייחס לנושא, ואני בעד זה שנחפש פתרונות. אני גם אפרט.

נאולה כהן (הליכוד):

אתה רוצה יותר מזה?

זלמן שובל (הליכוד):

כן. אני מצדד בכך שניציע מיוזמתנו, ולא מפני ש-מישהו לוחץ עלינו או מאלץ אותנו ולא במסגרת המשא-ומתן על האוטונומיה כי אין לכך כל קשר, באופן חד צדדי, אונילאטראלי, רעיונות שיעגנו הן את השותפות עם ערביי ירושלים והן את ייחודם גם מבחינה פורמאלית וגם מבחינה מהותית. בירושלים קיים מצב מיוחד ומצב-בים מיוחדים מחייבים פתרונות מיוחדים.

זאב כין (המערך):

אמרת שהראשונים שצריכים להכיר בריבונותה של ירושלים זה אנחנו. למה יוסג הממשל הצבאי לא-חור? אם זו בירת ישראל למה הוא נסוג לקריה בתל-אביב ולא לירושלים?

זלמן שובל (הליכוד):

מדוע נמצא משרד הבטחון בתל-אביב ולא בירושלים? אני מסכים אתך, נעביר גם אותו. אולי שר הפנים הנומד בראש ועדה לענייני ירושלים יענה לנו גם על זה.

כנן ראש הממשלה י. ירין:

גם ההסתדרות.

זלמן שובל (הליכוד):

גם ההסתדרות.

שמעתי בסיפוק את הודעת הממשלה מהשבוע ש-עבר שירושלים המאוחדת היא בירת הנצח של ישראל ושלא תחולק עוד לעולם. אך אין די בכך. עלינו לחזור ולומר — ואני מציע שנעשה זאת כאן במליאה אם יהיה דיון או בוועדת החוץ והבטחון — שלא נסכים אף דלון בעניין ירושלים במסגרת המשא-ומתן על האוטונומיה.

נאולה כהן (הליכוד):

טוב מאוד.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
זו תכנית מחנה שלי.

נאולה כהן (הליכוד):

אני חושבת שזו גם תכנית הליכוד.

זלמן שובל (הליכוד):

נדמה לי שאמר זאת חברי-הכנסת אבן. אינני רוצה לומר זאת בוודאות כי יכול להיות שאני עושה לו עוול בכך. אם זו תכנית מחנה שלי זו תכנית מחנה שלי. אני רק משתומם איך מדינאי מנוסה — זה יכול להיות גם אתה, חברי-הכנסת אבן — יכול היה להעלות הצעה מעין זו. לא רק שהצעה זו מנוגדת לעמדת מפלגת העבודה ולעמדתה של הממשלה שאיחדה את ירושלים ושחברי-הכנסת אבן היה חבר בה — — —

(חברי-הכנסת זאב כין קורא קריאת ביניים.)

לא, חלילה, אני מבדיל אלף אלפי הבדלות.

משה עמאר (המערך):

אתה אינך בטוח שחברי-הכנסת אבן אמר זאת ואתה מתווכח אתו.

זלמן שובל (הליכוד):

אם זה לא חברי-הכנסת אבן אני אמצא מישהו אחר במערך או במפלגת העבודה שיצדד בכך.

ירוחם משל (המערך):

אז את האבן הזאת תזרוק בהם, לא בחברי-הכנסת אבן.

זלמן שובל (הליכוד):

המפתח הוא בריבונות. ברגע שמישהו אחר הוא ה-ריבון על חלק של ירושלים יש בידו הסמכות לעשות הסכמים ולבטל הסכמים. כל הסכם שיעשה אינו שווה את הנניר שהוא חתום עליו כי הריבון ריבוני לבטל הסכמים. ההיסטוריה מלאה דוגמאות כאלה. לכן אינני רואה אפשרות לדבר בריבונות על אחדות מוניציפאלית והפרדה מדינית. בכלל, על ריבונות של מי מדובר? ואני מפנה שאלה זו לאמריקאים ואולי גם למחנה שלי. ובכן, ריבונות של מי? ריבונות של האוטונומיה? והרי לאוטונומיה אין מעמד ריבוני. או אולי ריבונות של ירדן, אותה ירדן של המלך חוסיין שהשתמשה בירושלים המזרחית כבסיס לתקופות נגד ישראל? על איזו הפ-רדה ריבונות יכולים לדבר כאן?

רבותי, חברי הכנסת, לאחרונה משתמשים רבים במונח "ירושלים הערבית". ואני רוצה לומר: יש ער-בים בירושלים אך אין, מעולם לא היתה ולעולם לא תהיה "ירושלים ערבית". זה "גימיק" תעמולתי — — —

זאב כין (המערך):

מעולם לא היתה, אין זה נכון.

זלמן שובל (הליכוד):

התועמלנים המשתמשים ב"גימיק" זה יודעים שהוא עשוי לקנות לו אחיזה בכלי התקשורת והם אומרים: "ירושלים ערבית", "ירושלים יהודית", מדוע לא ימצא פתרון? רבותי, חברי הכנסת, בכל ההיסטוריה שלה לא היתה ירושלים עיר ובירה וכך אלא כשהיהודים גתנו בה את הטון. לפני הרבה למעלה ממאה שנה, לפני תחילת הציונות המדינית, היו היהודים רוב בירושלים, ערביי תחילת הירושלן מוחץ לחומות. כן, יש ערבים

זלמן שובל (הליכוד):

אני יודע שירושלים איננה נושא שאפשר להתעלם ממנו, מרצון או שלא מרצון. אם אנחנו נרצה להגיע באמת למודוס ויווני, לשלום עם הערבים, ואפילו עם מצרים לבד, אני מבין שאי אפשר להתעלם מזה. לכן גם הצעתי שנמצא פתרינות. אך ירושלים לא תחולק עוד, לא מוניציפאלית, לא מדינית ולא משפטית.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

בשעתו הכריזה ראש ממשלת ישראל גולדה מאיר שהכול פתוח למשא"ומתן וירושלים בכלל זה. האם ממ"שלת הליכוד מתייחסת עכשיו להודעה זו או לא? האם ירושלים פתוחה למשא"ומתן או לא?

זלמן שובל (הליכוד):

חבר הכנסת אבנרי, כפי שידוע לך ודאי אני לא חבר ממשלה, לא הייתי בממשלה היא ואינני חבר בממשלה הזאת. אני מעלה הצעה לסדרה היום, הכנסת ריבונית להביע דעתה לכאן או לכאן, ובכך אמרתי מה שאמרתי, שירושלים לא תחולק עוד. אמרתי גם שברור, ברור לי וברור לנו, שירושלים כלל אינה עור"מדת לוויכוח מבחינת זכותנו; וזכותנו זו אינה יכולה להשתוות לזכותו של אף אחד אחר. לא דת אחרת, לא אומה אחרת, לא מדינה אחרת. אבל אני מודע לפך שבצד כל זכות יש גם חובה. ובמקרה הנדון אחת התו"בות העיקריות היא לעשות מאמץ מירבי לזכות בהכרת העולם הנאור במעמדה של ירושלים כבירת ישראל ובתפקידה של ישראל כלפי ירושלים כלפי הדתות האחרות וגם כלפי המיעוטים הלאומיים האחרים. למשל, לא בכל מקום שאנו זכאים להתפלל אנחנו גם חייבים להתפלל.

חיים דרוקמן (חזית דתית לאומית):
מדוע לא?

זלמן שובל (הליכוד):
יש זכות ויש חובה.

נאוולה כהן (הליכוד):

מי קובע איפה כן ואיפה לא? למי אתה נכנע בזה?

זלמן שובל (הליכוד):

לעצמי, לרצון שלי למצוא דרך של חיים משותפים. קל מאוד לעשות מיבצעי ראוה הפגנתיים וחטרי ערך שבסופו של דבר פוגעים בנו ובאינטרס העיקרי, ואני מתכוון לא רק לעניין ירושלים.

לסיום, על הממשלה לחדש את מאמציה לשכנע ב"דינות זרות שאתן יש לנו יחסים דיפלומטיים להעביר את נציגותיהן הדיפלומטיות לבירת ישראל. קיימת היום מציאות חדשה במזרח התיכון, מציאות של שלום או של תחילה של שלום בינינו לבין הגדולה והחשובה שבמדינות ערב. אלו להן למדינות כארצות-הברית, קא"ש וג' ומדינות אידולותיות אחרות הלוסיף נופך משהל לעמתן של מדינות הסיכור שאינן רוצות להכיר ב"מציאות חדשה זו במזרח התיכון. אני סבור, גברתי הי"שבת-ראש, אני משוכנע שירושלים מאוחדת תוך מציאת הפתרינות. המיוחדים לבעיות המיוחדות היא אינטרס לא רק של העם ישראל, לא רק של מדינת ישראל אלא גם של העולם הנאור כולו.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

רשות הדיבור לחבר הכנסת חיים דרוקמן, להצעה באותו נושא.

חיים דרוקמן (חזית דתית לאומית):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אפתח בדברי הנבא היוצאים ממעמקי לב: "למען ציון לא אחשה ולמען ירושלים לא אשקוט, עד יצא כנגה צדקה וישועתה כלפיד יבער" (ישעיהו ס"ב, א). ברוך השם שיש דבר שמאחד את כולנו, ירושלים. גם זה שייך למהותה של ירושלים, "ירושלים הבנויה כעיר שחברה לה יחדיו" (תהלים קכ"ב, ג). אומרים על כך חז"ל: "עיר שהיא עושה כל ישראל חברים" (ירושלמי חגיגה פ"ג סוף ה"ו). בעניין ירושלים כל ישראל חברים. ממש. על כך אנחנו חייבים להכריז בשם כל ישראל בצורה שאינה משתמעת לשתי פנים: ירושלים המאוחדת כולה היא בירתה של מדינת ישראל לעולם ועד. יתר על כן, על הכנסת להת"ליט כי ירושלים כולה לא תהיה נתונה לשום משא"ומתן. ירושלים היא מעל ומעבר לכל משא"ומתן שהוא.

עוד מעט יתחיל המשא"ומתן בעניין האוטונומיה ביהודה ושומרון ובחבל עזה. הנשאי סאדת כבר הכ"ריו כי לא ייתכן שירושלים המזרחית לא תהיה ברי"בונות ערבית. סגן ראש ממשלת מצרים קורא למיליונים ערבים ומוסלמים לצעוד ירושלימה על-מנת לשחררה מהכיבוש הישראלי. ו"דידינו" מהממשלה האמריקני מ"רהים עם העמדה הערבית ונותנים לה גיבוי מלא. גם הם רואים את ירושלים כאדמה ערבית כבושה. לכן חייבת הכנסת להגיב על כך ולומר את דברה החד משמעי בנידון.

לפי דעתי אין חלק מארץ ישראל שצריך להיות נתון למשא"ומתן; כשם שעצם קיומנו אינו נתון ל"משא"ומתן כך ארץ ישראל, ארץ חיינו, גם היא אינה צריכה להיות נתונה למשא"ומתן. אולם ירושלים המאוחדת כולה, שהיא בית חיינו, הרי היא לכל הדעות מתוץ לכל משא"ומתן. על כך חייבת לבוא החלטה ברורה וחד משמעית של הכנסת אשר תהווה תשובה הולמת לכל מה שכבר שמענו ובוודאי עוד נשמע בנידון על-ידי הערבים והאמריקאים. עם אינו מנהל משא"ומתן על אדמתו הריבונית; בוודאי שהוא איננו מנהל משא"ומתן על בירתו. אמריקה בוודאי לא היתה מנהלת כל משא ומתן על וושינגטון ומצרים בוודאי לא היתה מנהלת כל משא"ומתן על קהיר, קל וחומר שאין להעלות על הדעת כי אנחנו ננהל משא"ומתן כלשהו על ירושלים.

גברתי היושבת-ראש, היש עוד דוגמה במין האנושי לקשר כה מיוחד בין עם לעיר בירתו כמו זה שלנו עם ירושלים? היש עוד מושג שממלא את לבו של כל יהודי באשר הוא כמו ירושלים? נשבענו לה שבועת אמונים מיוחדת: "אם אשכח ירושלים תשכח ימיני, תדבק לשוני לחכי אם לא אזכרכי, אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי" (תהלים קל"ז, ה'—ו') ו"קיימנו שבועה זו במשך כל הדורות. ירושלים היתה ב"לבנו תמיד וזכרה לא מאתנו בכל המצבים שהיינו נתונים בהם. נכספנו אליה כל הזמן והכיסופים הגיעו לשיאם עדי זכינו לשוב אליה ולחיות בין חומותיה. האם לא ברור לכל העולם שירושלים היא שלנו ואנחנו שלה? לא רק עיר בירה כי אם הבה מעל ומעבר לזה, דבר שאין כדוגמתו אצל שום עם אחר.

כמה יש להצטרף כי עמדת אמריקה בנושא זה אי"נה נקבעת על-פי שיקולי האמת והצדק ההיסטוריים כי אם על-פי שיקולים אחרים. אחרת איך אפשר לעות כל כך את האמת והצדק ולדאוג לירושלים המזרחית — שנכבשה על-ידי ממלכת עבר-הירדן בתש"ח, על-ידי

ולכותל המערבי, יום איחודה של ירושלים, כיום תג לאומי. נבטא יום תג זה בעלייה לירושלים מכל רחבי הארץ, עלייה לירושלים שתקיף את המוני בית ישראל ותכריזו את דברי הנצח של הנביא: "עורי עורי לבשי עוך ציון, לבשי בגדי תפארתך ירושלם עיר הקדש, כי לא יוסיף יבא בך עוד ערל וטמא... פצחו רגננו יחדו חרבות ירושלם כי נחם ה' עמו גאל ירושלם. חשף ה' את זרוע קדשו לעיני כל הגוים וראו כל אפסי ארץ את ישועת אלהינו" (ישעיהו נ"ב, א, ט—י).

היז"ר ש. ארבלייאלמזלינו:
רשות הדיבור לחבר-הכנסת בנימין הלוי, להצעה באותו נושא.

בנימין הלוי (התנועה הדמוקרטית):
גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, לא בכדי עמד ראש הממשלה, בשם הממשלה ובאישור הכנסת, פעמיים — הן בחליפת המכתבים בין ראש הממשלה והנשיא קארטר המצורפת להסכמי קמפ-דייוויד והן בשולי המכתב — המשותף של הנשיא סאדאת וראש הממשלה בנין אל הנשיא קארטר, המצורף לתווה השלום בין מצרים וישראל — על הכללת המשפט הזה בשני המסמכים הבינ-לאומיים שנחתמו על ידו: "בכל סעיף בו מופיע הביטוי 'הגדה המערבית', הוא מובן ויובן על-ידי ממשלת ישראל כיהודה ושומרון", ובנוסף האנגלי — "In each paragraph in which the expression 'West Bank' appears, it is being and will be understood by the Government of Israel as Judea and Samaria". משפט זה אינו גובע מ"קנאת הלשון העברית, כאילו רצונו לומר: השטחים שאתם קוראים להם בשפתכם בשם 'הגדה המערבית' אנו קוראים להם 'יהודה ושומרון'. אין טעות גדולה מזו. משמעותה האמיתית של ההסתייגות הישראלית מהביטוי 'הגדה המערבית' ועמדתנו על הביטוי 'הגדה ושומרון' נעוצה בעובדה כי שני הביטויים הללו אינם זהים ואינם חופפים מבחינה טריטוריאלית. מאי איכא בנייהו? — איכא בנייהו מזרח ירושלים." "הגדה המערבית", לפי הטרימינולוגיה הערבית והאנגלית המ"קובלת, כוללת את מזרח ירושלים, כלומר כל אזור חלק של העיר שנכבש בשנת 1948 על-ידי הלגיון הערבי ונשאר בשנת 1949 מעבר לקו שביתת הנשק ובכלל זה הפרי הבית והעיר העתיקה. לעומת זה 'היהודה ושומרון', לפי הטרימינולוגיה הישראלית המקובלת מאז מלחמת ששת הימים, אינם כוללים את מזרח ירושלים, אזור חלק של העיר המאוחדת ששותרר מכיבוש ירדני במלחמת ששת הימים והמהווה, לפי החוק הישראלי, חלק בלתי נפרד ממדינת ישראל.

מלחמה תוקפנית ופלישה בלתי חוקית לשטח שלא היה לה שום שייכות אלו — שטח ערבי כבוש? ד"ר מאיר רוזן, היועץ המשפטי של משרד החוץ, סיפר לפני שבוע בהרצאה כי מי שמכהן כיום כסגן היועץ המשפטי של מחלקת המדינה בארצות-הברית ומצהיר שההתנחלויות ביהודה ושומרון אינן חוקיות פירסם בתשכ"ז מאמר בכתב-עת מצצועי למשפט בינ-לאומי שבו הוא חיזוה את דעתו כי בהסתמך על החוק הבינ-לאומי יש לישראל זכויות על "הגדה המערבית" יותר מאשר ל-ירדן, שהשתלטה עליה בכוח וסיפחה אותה בלי שהדבר יוכר על-ידי האו"ם. הנה כי כן טיעונה של אמריקה שירושלים היא אדמה ערבית כבושה פשוט אינו אמת גם מנקודת מבטם, ויש לציין עובדה זו, כשם שאיננו אמת הטיעון האמריקני שההתנחלויות הישראליות ביהודה ושומרון אינן חוקיות. ד"ר רוזן הפריך באותה הרצאה את הטיעון לא רק מכוח זכותנו ההיסטורית כי אם ב-הסתמך על החוק הבינ-לאומי, האמנה הרביעית של ז'נבה. דבר זה חייב להיאמר בצורה ברורה הן כלפי חוץ והן כלפי פנים. להשתמש במושג "חוקיות" לתעמולה מסולפת — אין לה דבר בלתי חוקי מזה. מן הראוי שעמדתנו בנושא זה תבוא אף לידי ביטוי בצורה בהירה ביותר על-ידי כל הנוגעים בדבר.

גברתי היושבת-ראש, המושג "בלתי חוקי" נהיה מטבע עובר לסוחר. מנצלים אותו יותר מדי ובצורה בלתי חוקית. יש בזה משום שטיפת מוח ויצירת דעת קהל בכיוון מסויים. הנה מתנפלים עתונים מסויימים על נשים יקרות מקריית-ארבע בלשון של "פרועות חוק". איוה מעשה בלתי חוקי עשו נשים אלה? בניין "הדסה" בחברון הוא בית יהודי שעמד ריק כל השנים וביד אנשי קריית-ארבע יש הזכויות הפורמאליות עליו. מדוע יהיה אסור דהם לממש זכויות אלה ולאכלס את הבניין? יש בזה משום השבת גזילה מועטת מהרכוש היהודי בחברון שנגזל מאתנו מאז השחיתיה בתרפ"ט. מדוע לא יוכלו יהודים לגור בחברון? דין חברון כדין ירושלים. עם שובנו לירושלים שבנו לגור בין חומותיה וכך צריך להיות גם בחברון. מעל במת הכנסת הריני מברך את הנשים האמיצות שבמסירות נפשן ממשיות את השרשרת הנפלאה של תלוציות יהודית אשר רק בכוחה הגענו עד הלום. ומעל במת הכנסת הריני לפנות בכל לבי לראש הממשלה באותה פנייה שהיא פנה ב-זמנו בסבסטיה לראש הממשלה דאן, מר יצחק רבין: אם הקדוש-ברוך-הוא יוכל לומר "נצחוני בני" (בבא-מציעא ג"ט): גם יתה יוכל לומר "נצחוני בנות".

אורי אבנרי (מחנה שלי):
אבל הוא אמר שאתם משיחי שקר.

חיים דרוקמן (חזית תתית לאומית):
בשקר אתה מבין הרבה מאוד.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
מה, אתה קורא את "העולם הזה"?

חיים דרוקמן (חזית תתית לאומית):
אמרו נא אדוני ראש הממשלה: "נצחוני בנות" ויהיה זה לכבודך.

גברתי היושבת-ראש, יש סמליות בכך שדין זה נערך קרוב ליום שיחוריה ואיחודה של ירושלים לפני 12 שנה. בהקשר זה אקרא לכולנו: הבה יתחיל לקבוע את יום כ"ח באייר, יום שובנו לירושלים שבין החומות

הנה כי כן, בקבעה מפורשות במסמכי קמפ-דייוויד ושוב במסמכי חוזה השלום עם מצרים כי "בכל סעיף בו מופיע הביטוי 'הגדה המערבית', הוא מובן ויובן על-ידי ממשלת ישראל כיהודה ושומרון", הוציאה ממשלת ישראל והוציאה הכנסת בהחלטות האישור שלה את מזרח ירושלים מכלל תחולתם של הסכמי המסגרת של קמפ-דייוויד ושל חוזה השלום בין מצרים וישראל. במלים אחרות וברורות, כל התחייבויותיה של מדינת ישראל לנהל משא-ומתן לכינון אוטונומיה ביהודה ושומרון ובתכל עזה לתקופת מעבר של חמש שנים ו-ל התחיל בשנה השלישית של תקופת המעבר במשא-ומתן על מעמדם הסופי של שטחים אלה, כל התחייבויותיה

מלים "תחת השיפוט הריבוני של ישראל" — ריבונות המושגת על חוקי ישראל. חברי הכנסת שלמה הלל שאל באותה ישיבה את ראש הממשלה אם תושבי מזרח ירושלים הם "חלק מהאוטונומיה". תשובת ראש הממשלה שלמה היתה חד משמעית: "לא תחול שום אוטונומיה על בירת ישראל. תושבי ירושלים הערבים הם תושבי ירושלים והם תושבים של בירת ישראל".

גברתי היושבת-ראש, ירושלים היא בירת ישראל כמו שווינגטון היא בירת ארצות-הברית. לפי חוקי ישראל חלה ריבונות המדינה על ירושלים המאוחדת כפי שהיא חלה על תל-אביב-יפו. אין אדם, לרבות חברי הממשלה וחברי הכנסת, שיש לו הרשות לפגוע בריבונות המדינה או בשלמותה, פגיעה המוגדרת בחוק הפלילי כ"בגידה". סעיף 97 לחוק העונשין, תשל"ז—1977, קובע לאמור: "(א) מי שעשה, בכוונה לפגוע בריבונותה של המדינה, מעשה שיש בו כדי לפגוע בריבונותה, דינו — מיתה או מאסר עולם. (ב) מי שעשה בכוונה ששטח כלשהו יצא מריבונותה של המדינה או ייכנס לריבונותה של מדינת חוץ, מעשה שיש בו כדי להביא לכך, דינו — מיתה או מאסר עולם". לפיכך אין איש מישראל הרשאי לנהל משא-ומתן שיש בו כדי לפגוע בריבונות המדינה בירושלים המאוחדת או ב-שלמותה.

חברי הכנסת, עמדתו של הנשיא סאדאת ביחס ל-מזרח ירושלים לא השתנתה מאז הכריז בנאומו בכנסת ביום 20 בנובמבר 1977: "אנחנו עומדים על נסיגה מלאה מן השטחים הכבושים בידי ישראל, לרבות ירושלים הערבית." במכתבו מיום 17 בספטמבר 1978, מצורף להסכמי קמפ-דייוויד, הוא פירט את עמדת מדינת ישראל ביחס לירושלים בשבעה סעיפים ששלושת הראשונים שבהם קובעים: "1. ירושלים הערבית היא חלק בלתי נפרד מהגדה המערבית; 2. ירושלים הערבית צריכה להיות בריבונות ערבית; 3. תושביה הפלשתינאים של ירושלים הערבית רשאים להפעיל את זכויותיהם הלאומיות הלגיטימיות בהיותם חלק מן העם הפלשתינאי בגדה המערבית."

הנשיא קארטר, במכתב תשובתו לנשיא סאדאת ה-מצורף אף הוא להסכמי קמפ-דייוויד, הודיע כי "עמדתה של ארצות-הברית ביחס לירושלים נשארת כפי שבוטאה על-ידי השגריר גולדברג בעצרת הכללית של האומות המאוחדות ביום 14 ביולי 1967 ולאחר מכן על-ידי השגריר יוסט מועצת הבטחון ביום 1 ביולי 1969". חברי הכנסת, אינני גורס לשון סתרים ומוטב שדברי שני השגרירים שביטאו את עמדת ארצות-הברית יהיו גלויים לפני הכנסת. השגריר גולדברג אמר בעצרת הכללית ביום 4 ביולי 1967 (לא בתאריך 14 ביולי 1967, כפי שנכתב כנראה בטעות) בין השאר: "ארצות-הברית מעולם לא הכירה בפעולות חד צדדיות של מדינה כל-שהי ממדינות האזור כקובעות את מעמדה הבינלאומי של ירושלים". השגריר יוסט אמר ביום 1 ביולי 1969 במועצת הבטחון בין השאר: "ארצות-הברית סבורה כי אותו חלק של ירושלים שבא תחת שליטה של ישראל במלחמת יוני, כמו שטחים אחרים שנכבשו על-ידי ישראל, הוא שטח כבוש ולפיכך הוא כפוף להוראות המשפט הבינלאומי החלות על זכויותיה וחובותיה של מעצמה כובשת".

אכן זו היתה עמדתה של ארצות-הברית ביחס למזרח

אלה ואחרות של ישראל אינן נוגעות כלל ועיקר למזרח ירושלים שאינה חלק מיהודה ושומרון ואין צורך לומר — מחבל עזה.

ראיה נוספת לדבר היא הקביעה המרכזית שבהסכם קמפ-דייוויד כי האוטונומיה המלאה לתושבי יהודה, שומרון ועזה "תחליף את הממשל הצבאי הקיים" בשטחים אלה. במזרח ירושלים, כידוע, אין ממשל צבאי אלא שלטון ריבוני מלא של מדינת ישראל, ואת ריבונותה — אף אם אחרים אינם מכירים בה — לא התחייבה ישראל להמיר באוטונומיה.

האמת ניתנה להיאמר כי בקמפ-דייוויד לא הושג שום הסכם בנוגע לירושלים ולהיפך, הוסכם להשאיר את שאלת ירושלים מחוץ להסכם, —

אורי אבנרי (מחנה שלי):

כאשר אתה היית שופט לא היית מקבל טיעון כזה. האמנתי, היית פוטר אותו כ"פילפולסטיקה" ריקה מתוכן.

בנימין הלוי (התנועה הדמוקרטית):

להיפך, היית נותן בדיוק פסק דין כזה, שהיה מתאשר על-ידי כל בתי-המשפט לעירעורים.

— ויעידו על כך שלושת המכתבים המצורפים להסכמי קמפ-דייוויד שבהם הביעו הנשיא סאדאת, ראש ממשלת ישראל והנשיא קארטר את עמדותיהם המנוגדות תכלית הניגוד ביחס לירושלים. עמדתה של ישראל התבטאה במכתבו של ראש הממשלה מיום 17 בספטמבר 1978 המצורף להסכמי קמפ-דייוויד, האומר בזה הלשון: "ביום 28 ביוני 1967 חוקקה כנסת ישראל חוק הקובע כי המשפט, השיפוט והמינהל של המדינה יחולו בכל שטח של ארץ ישראל שהממשלה קבעה בצו. בתורף חוק זה קבעה ממשלת ישראל ביולי 1967 כי ירושלים היא עיר אחת ובלתי מחולקת, בירת מדינת ישראל".

בקשר לחקיקה היסטורית זאת, מן הראוי להזכיר את דבריו של שר המשפטים דאז, יעקב שמשון שפירא, בהציגו את הצעת החוק לתקון פקודת סדרי השלטון המשפטי (מס' 11) לדין בכנסת ביום י"ט בסיון תשכ"ו — 27 ביוני 1967, ואלה הם: "צבא הגנה לישראל שיחרר מעול זרים חלקים ניכרים מארץ ישראל הנמצאים זה למעלה משבעים בשליטת צה"ל. התפיסה המשפטית של מדינת ישראל מושתתת על העקרון שהמשפט — השיפוט והמינהל של המדינה חלים על חלקי ארץ ישראל המצויים בריבונותה של המדינה הלכה למעשה. נוסף לשליטת צה"ל נחוץ מעשה ריבונות מובהק מצד המדינה כדי שיהא המשפט הישראלי חל על שטח כזה." "מעשה הריבונות המובהק" נעשה על-ידי ממשלת ישראל בהחליה בצו את משפט המדינה על מזרח ירושלים.

גברתי היושבת-ראש, לפני שמונה ימים הודיע ראש הממשלה לכנסת כי בתגובה על הכרזות ערביות שונות בדבר "שיחרור ירושלים משלטון ישראלי" והשבת ירושלים הערבית לריבונות ערבית" החליטה הממשלה למסור לידי המזכיר הכללי של האו"ם מסמך יש-ראלי שבו נאמר, בין השאר: "ירושלים הינה ותישאר תמיד עיר אחת שאינה ניתנת לחלוקה, בירת הנצח של ארצנו... תחת השיפוט הריבוני של ישראל הוב"טחה ותוכנת לעד גישה חפשית לחלוטין ליהודי, נוצרי ומוסלמי למקומות הקדושים". אני שבא להדגיש כי

חברת כ"ו, ישיבה רכ"א
— הצעות לסדר-היום —

stood by the Government of Israel as Judea and Samaria. וניתחתי ש"י-יהודה ושומרון" אינם כוללים את מזרח ירושלים.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :

פירושו של דבר שארצות-הברית לא הכירה בזה ולכן ארצות-הברית בהחלט מוסמכת לפרש את ההסכם הקיים.

בנימין הלוי (התנועה הדמוקרטית) :

ההיך הוא הנכון: פירוש הדבר שממשלת ישראל לא התחייבה בשום דבר ביחס למזרח ירושלים. "המור" ציא מחברו עליו הראיה". בפירוש אמרנו שאיננו מת-חייבים בנוגע למזרח ירושלים ולכן אין זכות תביעה. עד כאן תשובתי לשאלת הביניים, ואבקש לתת לי עוד רגע לסיים את דברי.

כדי לקדם את פני הרעה נדמה לי כי הגיע הזמן שממשלת ישראל תעמיד את ממשלת ארצות-הברית וכן את ממשלת מצרים על טעותן, ובנוסף לדברים הנכוחים שהשמיע ראש הממשלה בישיבת הכנסת מיום 7 במאי 1979 היא תבהיר לכל הנוגעים בדבר בלשון שאינה משתמעת לשתי פנים את הדברים האלה: א. הסכמי קמפ-דייוויד וחווה השלום עם מצרים אינם חלים על מזרח ירושלים; ב. מי שמסתמך בנידון זה על ההוראות הנוגעות לגדה המערבית מתעלם ביוזעין מהסתייגות ישראלית מפורשת בגוף המסמכים; ג. ממשלת ישראל לא התחייבה, והכנסת לא אישרה, כל התחייבות לכונן אוטונומיה במזרח ירושלים או לאפשר לזרועי מזרח ירושלים הערבים להשתתף בבחירות למוסדות האוטונומיה ביהודה ושומרון ובחבל עזה או לכלול את מזרח ירושלים במשא-ומתן העתידי להתנהל על מעמד הסופי של שטחים אלה; ד. ממשלת ישראל אי-נה מוסמכת ואינה בת-חורין לפי חוקי ישראל להשתתף בשום משא-ומתן הנוגע לריבונות המדינה בירושלים המאוחדת או במחלוקת.

בסיכום, גברתי היושבת-ראש זרבותי חברי הכנסת, הנני מציע איפוא במפני כי ממשלת ישראל תדחה על הסף כל הצעה מצרית או אמריקנית לכלול את נושא ירושלים בסדר-היום של המשא-ומתן העומד להיפתח על האוטונומיה ביהודה ושומרון ובחבל עזה, ויפה עשה אחת קודם.

היו"ר ש. ארבל-אלמזליו :

רשות הדיבור לשר הפנים, לדברי תשובה.

שר-הפנים י. בורג :

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני מציע להעביר את הקומפלקס כולו לוועדת החוץ והבטחון ואני רוצה לומר מדוע.

המסגרת של ההצעה לסדר-היום איננה מאפשרת לי או לקואליציה או לרוב המכריע של הבית לבסח הצהרה בנוגע למעמד המיוחד של ירושלים בירת ישראל, בירת הנצח — — —

גאולה כהן (הליכוד) :

למה? מה פה סוד בכלל? אדוני שר הפנים, מה זה שייך בכלל לוועדת החוץ והבטחון? מה זה, סוד, עניין חשאי, מעמדה של ירושלים? זאת בעצם הבעיה, אתה כבר השבת את התשובה.

ירושלים מאז מלחמת ששת הימים. מה שהתרחש בגי-תחה המעשית של ארצות-הברית אחרי הסכמי קמפ-דייוויד היא מגמה מסוימת — מגמה מדאגיה — להכליל את מזרח ירושלים בצורה זו או אחרת ובשלב זה או אחר במשא-ומתן על האוטונומיה ועל עתיד "הגדה המערבית".

תחילתה של מגמה זו היתה בתשובותיו של הנשיא קארטר לשאלות המלך חוסיין בנוגע למשמעות הסכמי קמפ-דייוויד ולעמדותיה של ארצות-הברית בני-דון. בתשובות אלה — שלא השביעו את רצונו של חוסיין — אמר הנשיא קארטר, בין השאר, כי שאלת השתתפותם של תושבי מזרח ירושלים בכינון האוטונומיה תוכרע במשא-ומתן שיתנהל בנוגע לסידורי ה-מעבר וכי במשא-ומתן זה תתמוך ארצות-הברית ב-הצעה להרשות לתושבי מזרח ירושלים הערבים שאינם אזרחי ישראל להשתתף בבחירות לאוטונומיה ובשטח האוטונומיה עצמו. ייתכן, הוא הוסיף, כי ההחלטת סמכות האוטונומיה על מזרח ירושלים לא תימצא תואמת את המציאות אך על כל פנים ייקבע מעמדה הסופי של ירושלים במשא-ומתן שיתנהל בהתאם להסכם קמפ-דייוויד החל מן השנה השלישית של תקופת המעבר על מעמדה הסופי של הגדה המערבית ועזה ועל כריתת חווה שלום בין ישראל וירדן. בסוף חודש מארס 1979, עם חתימת חווה השלום בין ישראל ואמריקה, הושמעו הדעות פומביות מפי עוזר שר החוץ האמריקאי הרולד סונדרס בראיון ל"קול אמריקה" ומפי סגן שר החוץ וורן קריסטופר במסיבת עיתונאים בפאריס, כי "המשא-ומתן על עתיד ירושלים יתנהל במסגרת המשא-ומתן על הגדה המערבית ועזה", כי "מעמדה של ירושלים יידון בהקשר מעמדה הסופי של הגדה ורצועת עזה" וכי "שאלת ירושלים תועלה במשא-ומתן על האוטונומיה העומד להיפתח חודש ימים לאחר חתימת חווה השלום". וכן אמר השגריר אלפרד אתרסטון בגאום שנשא ביום 3 באפריל 1979 כי "מזרח ירושלים היא חלק מהגדה המערבית".

גברתי היושבת-ראש, כל ההודעות המגמתיות הן אלה של נציגים בכירים של ממשלת ארצות-הברית אין להן על מה לסמוך. הן מוטעות ומטעות בנוגע לתוכן הסכמי קמפ-דייוויד וחווה השלום עם מצרים והן נר-עדו להטיל לחץ גובר והולך על ישראל להגמיש את עמדותיה ביחס לירושלים, לחץ העלול לגבור לקראת פתיחת שיחות האוטונומיה בין נציגי ישראל למצרים בהשתתפותו הפעילה של נציג ארצות-הברית.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :

יותר לשאול אותך שאלה? אתה אומר שלפי ה-מינוח המקובל West Bank נכללת בשטח זה מזרח ירושלים. בקמפ-דייוויד ממשלת ישראל חתמה על מסמך שאומר the final status of the West Bank and Gaza, על זה יתנהל המשא-ומתן. על מה ישראל חתמה?

מנחם פבידור (הליכוד) :

יש הבלד בין יהודה ושומרון — — —

בנימין הלוי (התנועה הדמוקרטית) :

לא הקשבת לדברים הראשונים שאמרתי בדברי הראשונים עמדתך על ההסתייגות הישראלית: "In each paragraph in which the expression 'West Bank' appears, it is being and will be under-

שאמרה פעם: קשה לנהל ויכוחים עם אייבים ועם יריבים, לפעמים קשה עוד יותר לנהל ויכוחים עם ידידים. נדמה לי שהובאו כאן שמות של אנשי ה-סטייט-דיפארטמנט שהצהרותיהם בהחלט גותנות תוכן חזק מאוד לאותם הדברים שהבאתי עכשיו בשם גולדה מאיר, על ויכוחים עם ידידים.

הרב דרוקמו, חבר-הכנסת מטעם המפד"ל, היה יכול גם להשמיע את הפסוק מהנביא "ועל ירושלם ידו גורל", כאשר רוצים להיכנס לוויכוח באותם הדברים שעם ישראל ומדינת ישראל אינם מוכנים להתווכח.

ראש הממשלה, ונדמה לי שבבקיאותו הרבה חבר-הכנסת הלוי צייטט זאת, הודיע לגשיא ארצות-הברית מה היא עמדת ישראל בנוגע לירושלים, שבשבילי היא עיר הקודש ובשביל כולנו היא בירת ישראל. אינני רוצה להתווכח עכשיו על המושג West Bank. אני חושב שיש בזה משום שקר מסויים, שקל גיאוגרפי, שקר ש-הפך להיות שקר פוליטי, שהפך להיות נשק פוליטי.

היה היתה מדינה בשם טראנס-יורדאניה, והיא נוס-דה כאשר אחרי מלחמת העולם הראשונה החליטו מה שהחליטו. ביום מן הימים נפלה המלה "טראנס" ונשאר "ירדן", Jordan, בכל הכבוד, לרחוב של הירדן, אבל יש בכל זאת מושגים מה זה West Bank. שוחחתי עם הגנברנר של אריוונה. שאלתי מה הנהר הגדול ביותר, הוא נתן לי את השם. אמרתי: מה גורל ה"ווסט בנק" של ה"ריבר" קולוראדו. הוא היה צריך לחשוב, והגיע בצדך ל-500 יארדס. אינני מוכן להשלים עם המושג "ווסט בנק" כפי שהוא, אני מעדיף את הביטוי "יהודה ושומרון", ואליבא דכולי עלמא ירושלים אינה שייכת לוויכוח הזה. גם אלה שאינם מוכנים ליצור ולשרטט גבולות מדיניים דהאינדא לפי דברים שישנם בתנ"ך, גם אלה יכולים לדעת שהמלה "ירושלים" בהקשרים השונים מופיעה למעלה מ-660 פעם בתנ"ך כולה. אינני אומר את זה בתור הוכחה תיאולוגית. אני אומר את זה בתור הוכחה היסטורית. אין עם שיהיה קשור באלפי נימי לבו לבירתו כמו עם ישראל לירושלים. ירושלים היא אחת, היא יחידה, היא מיוחדת ותישאר מאוחדת.

בהזדמנות זאת אני רוצה לומר שהכנסת קיבלה ב-1967 חוק בנוגע לאספקטים מוניציפאליים של ירושלים. לא שמעתי שבארצות-הברית בכו או יותר מדי. הכנסת קיבלה אז חוק של שמירה על המקומות הקדושים. אנחנו שומרים על ירושלים בתור עיר פתוחה לכל בן דת שיבוא ויתפלל כפי דתו הוא, במקומו הוא, במקום הקדוש שלו. מעולם עוד לא נהנתה ירושלים מ"פרוט-פריטי" ומחופש דת כמו באותן השנים שירושלים המאו-חדת בידי ישראל.

על כן אין לי אלא לחזור על שני דברים שאמרה הממשלה בימים האחרונים. הממשלה הודיעה ב-6 בחודש מאי, לפני שבוע, שירושלים היא בירת הנצח של ישראל, עיר אחת שאינה ניתנת לשום חלוקה, ושלא כבימי הכיבוש הירדני קיימת בירושלים מאז כ"ט באייר גישה חפשית לחלוטין ליהודים, לנוצרים ולמוסלמים אל המקומות הקדושים להם. הדעת הממשלה סיימה במלים: "בך יהיה תמיד". אני חוזר על הדברים שאמר ראש הממשלה לפני שבוע, ב-7 בחודש מאי, ואני מצטט: "לאחרונה נתפרסמו ידיעות על מצעדים ופסגות למען שיחזור ירושלים. אין צורך, אין יכולת, לשחרר את

שר-הפנים י. בורג :

או שלא הקשבת או שלא הבנת.

נאולה כהן (הליכוד) :

בבקשה. תסביר לי, ולא רק לי, לכל עם ישראל.

שר-הפנים י. בורג :

אנסה להוכיח שהייתי בין המורים הטובים בבית-הספר.

מונחם סבידרר (הליכוד) :

אני מעיד על כך שחינכת לי אשה.

נאולה כהן (הליכוד) :

תגידי את זה בעברית קלה ונכונה.

שר-הפנים י. בורג :

ובקצב נכון. התקנון של הכנסת אומר שאם יש הצעה לסדר-היום יש רק שלוש אפשרויות: או שמע-מידים לוויכוח, מה שלא איכפת לי — ואני רואה כאן את הספסלים המלאים... — או שמורידים מסדר-היום, דבר שאינני רוצה להציע בגלל החשיבות והחביבות של ירושלים, או שמעבירים לוועדה ששם יכולים — ואני מציע את זה — לנסות לנסח הצהרה שאחר-כך תוזרת בתור החלטה או לשם קבלה על-ידי המליאה אי-על-ידי החלטה של הוועדה.

נאולה כהן (הליכוד) :

לא יכולה להיות הודעת ממשלה ?

היו"ר ש. ארבליאלמוזלינו :

אני רוצה להוסיף לדברי השר: אם תהיה הצעה אחרת, ועדת הכנסת תקבע לאיו ועדה הנושא יעבור.

נאולה כהן (הליכוד) :

לא, יכולה להיות הודעת ממשלה.

היו"ר ש. ארבליאלמוזלינו :

לא צריך להתווכח על זה.

שר-הפנים י. בורג :

אין לי עצה אחרת. יש לי מדי פעם ויכוחים עם היושבת-ראש אבל כאן נדמה לי שאין ויכוח שיש רק שלוש אפשרויות: או להציע להוריד או להציע לי כוח כהן או להציע להעביר לוועדה. בין שלוש האפ-שרויות אני מציע להעביר לוועדה. למעלה מזה, וזה היה המשפט הראשון שלי, ואני מצטער שכבר ירית מהמשפט הראשון את היריות — — —

נאולה כהן (הליכוד) :

חכה.

שר-הפנים י. בורג :

אמרתי שהתקנון לא מאפשר לי תוך כדי ההצעות כפי שהובאו לנסח הצהרה שתהיה מקובלת על רוב הבית אבל תהא תואמת את התקנון.

אני רוצה לומר עכשיו, אני בהחלט בלב חפץ מע-ביר את העניין. הלוואי שיוכלו לנסח מה שמקובל על כולנו, באשר אני בהחלט מחסייג מאותם הדברים ש-נשמעים גם בווישינגטון וגם בקהיר. אנו עומדים לפני חזית מדינית רחבה ביותר. זו היתה גולדה מאיר ז"ל

ירושלים. היא כבר שוחררה ותהי לעיר שחוכרה לה יחדיו לעולמים".

גאולה כהן (הליכוד) :
איפה הם ואיפה אנחנו ?

גאולה כהן (הליכוד) :
אדוני שר הפנים, רק שאלה אחת.

שר-הפנים י. בורג :
אני מציע להעביר את הנושא לוועדה.

גאולה כהן (הליכוד) :
אדוני שר הפנים, לפני שאתה יורד, אתה לא ענית לשאלה אחת.

שר-הפנים י. בורג :
את שאלת אותה בכלל ?

גאולה כהן (הליכוד) :
זאת שאלה שנשאלה : האם לדעתך ירושלים תהיה נושא לדיון ? האם מדינת ישראל, ממשלת ישראל, תסכים שירושלים תידון במשאומתן על האוטונומיה או בכל משאומתן שהוא ? זאת השאלה שהועלתה כאן, לא השאלה אם ירושלים ניתנת לחלוקה אלא אם ירושלים ניתנת לדיון. זאת השאלה ועל זה לא קיבלנו תשובה.

שר-הפנים י. בורג :
לפי דעתי ירושלים אינה יכולה להיות נושא במשאומתן על אוטונומיה.

היו"ר ש. ארבל אלמוזלינו :
רשות להצעה אחרת לחבר-הכנסת אורי אבנרי.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :
גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להציע להסיר מסדר-היום את הצעתו של חבר-הכנסת שובל, כי פירושה הוא שלא ינוהל משאומתן על עתיד ירושלים. ואם לא ינוהל משאומתן על עתיד ירושלים לא יקום השלום הכולל, והשלום עם מצרים לא יחזיק מעמד.

גברתי היושבת-ראש, אני אוהב את ירושלים משחר נעורי.

יוסף רום (הליכוד) :
חבר-הכנסת אבנרי, באותה דרך גם לא יהיה שלום אם לא נדון על יפו ולא רק על ירושלים.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :
כאשר תעלה הצעה לסדר-היום בעניין יפו אענה לך גם על זה.

אני אוהב את ירושלים משחר נעורי. ולא ירושלים-שלימעלה כייאם ירושלים-של-מטה; זאת הקיימת במציאות, זאת שהייתה קיימת במציאות, עיר עתיקה שהייתה קיימת אלפי שנים לפני כיבוש כנען בידי אבותינו. עיר המוכרת כבר בטבלות תל-עמרנה; על כל ההיסטוריה העשירה והמגוונת, על העושר העצום של גוונים, של תקופות, של תרבויות, של דתות; עיר כנענית, עיר ישראלית, עיר הלנית, עיר רומאית, עיר מוסלמית-ערבית, עיר צלבנית, עיר ממוכית, עיר ערבית והעיר העברית החדשה. כל אלה הם ירושלים.

וגם כאשר תסתובבי בירושלים, חברת-הכנסת גאולה כהן, תראי בעיניך כי כל תקופה השאירה את רבדיה בירושלים.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :
איפה הבניינים שלך ואיפה הבניינים ההם ? תסתובבי

נא בירושלים בעיניים פקוחות. כל אבן בירושלים מבשרת תקופה ותרבות. כל בניין בירושלים הוא ביטוי לירושה של תקופה. הבניינים הנהדרים של התקופה המוסלמית הבניינים של התקופה הישראלית שמתחתיה — גם הם ירושלים, ומי שאוהב את ירושלים חייב לאהוב את כולה, ומי שאינו אוהב את כולה אינו אוהב אותה בכלל, לא את ירושלים הקיימת, לא את ירושלים ה"יפופיה", לא את ירושלים שבה אנחנו חיים, כייאם איוו ירושלים ערטילאית, הקיימת רק בספרים ובתפילות.

גברתי היושבת-ראש, השמעתי בכנסת הזאת הרבה אזוהרות, ולצד רבות מהן התאמתו. אני רוצה להשמיע היום אזוהרה נוספת מעל הדוכן הזה. יש אימרה עברית עתיקה וחכמה : תפסת המרובה לא תפסת. יש ברירה בין שמירה על אחדות ירושלים — — —

שר-הפנים י. בורג :
"תפסת מרובה", בלי הא הידיעה.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :
אבל לך דווקא רציתי להוסיף את הא הידיעה. כל המדברים על "יהודה ושומרון", מוטב שידעו שבעברית חייבים לומר "יהודה והשומרון". אין שומרון בלי הא הידיעה. אבל זה רק דרך-אגב.

שר-הפנים י. בורג :
אצל יהודה הלוי יש "שומרון".

אורי אבנרי (מחנה שלי) :
יהודה והשומרון, השומרון — כמו הגליל והשרון. מה אפשר לעשות ?

אני רוצה להזהיר את הכנסת : אפשר לשמור על אחדות ירושלים רק אם מוכנים להכיר בזכויות העם השני בה. מי שאינו מכיר בזכויות העם השני לא ישמור על אחדות ירושלים. אם ישראל תביא בחשבון את המציאות של קיום שני העמים הוותיקים; אם היא תביא בחשבון את רטט הקדושה שהשם "ג'רוסלם", ירושלים, מעורר בלב מאות-מיליונים ברחבי העולם, ובמיוחד את רטט הקדושה שהשם "אל-קודס" מעורר בלב מאות-מיליוני מוסלמים — כייאם ניתן לגבש לירושלים פתרון שישמור על אחדותה.

חבר-הכנסת שובל ליגלג זה עתה על האפשרות שירושלים תישאר מאוחדת בעיר בשעה שהייבונות בה תהיה נתונה בידי שתי מדינות שונות. הוא אומר, בצדק, שריבונות פירושה גם תזכות לבטל הסדר כזה. בוודאי, אבל הרי אנחנו רוצים פתרון ששני העמים ירצו לשמור עליו, מפני שיהיה טוב לשני העמים, כי שני העמים אוהבים את ירושלים, וכל מי שאוהב את ירושלים רוצה בשלמותה. לא מקרה הוא שירושלים היתה מחוץ לקת, באמצעות גדר תיל שעבר בלבה, כאשר משטר-כיבוש זר, ירדני, שלט בגדה המערבית.

כאשר תקום בארץ הזאת, לצד מדינת ישראל, ותוך שלום עם מדינת ישראל, מדינה של בני העם השני, מדינה פלשתינית — ישלטו בשני חלקי הארץ שני ע-

היח"ח. גרופמן:

להסיר את הצעת חברי-הכנסת שובל מסדר-היום.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני שר הפנים, חבר הכנסת יכול באופן פורמאלי להציע להסיר הצעה אחת מסדר-היום. אני בא להציע להסיר מסדר-היום את הצעתו של חברי-הכנסת דרוקמן ולהביע בכך את התנגדותי לעמדותיהם של חברי-הכנסת שובל והלוי —

זלמן שובל (הליכוד):

קיוויתי שאתה מסכים עם הצעת.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
— וגם לעמדתו של נציג הממשלה, שר הפנים, ב-
עניין מעמדה של ירושלים המזרחית, הערבית.

עמדת המציעים, שהיא גם למעשה עמדת הממשלה, כל מגמתה ותכנה הם מאמץ נוסף להנציח את הסיפוח של ירושלים המזרחית, כמו של הגדה ורצועת-עזה, ו- לשלול את זכותו של העם הערבי הפלשתינאי — דבר המנוע השגת השלום הצודק והיציב.

שללנו והתנגדנו בזמנו לאקט של סיפוח ירושלים המזרחית אחרי כיבושה ביוני 1967. סיפוח ירושלים הערבית, הפקעת הקרקע והבתים הערביים שבאו בעקבות אקט הסיפוח, גירושם של אלפים מקרב תושבי העיר העתיקה — פעולות בלתי-הומאניות אלה היו לא רק מעשה התגרות בעם הערבי הפלשתינאי והתעלמות מ- מעמדה של ירושלים בקרב כלל העמים הערביים ומ- מעמדה המיוחד כלפי כל הדתות, אלא גם פעולה המנו- גדת להחלטות המפורשות של האו"ם ומסודותיו.

עמדות אלה של ממשלות ישראל ועתה של ממשלת הליכוד, המבטלות בהבליה את אופיה הדו-לאומי של ירושלים, המסרבות להכיר בכל זכות לאומית לעם הערבי הפלשתינאי בירושלים, והפעולות המכוונות כל הזמן ליצור עובדות מוגמרות שתשיגנה את מצבה הדמוג- ראפי ואופיה הדו-לאומי של ירושלים ויכפו שלטון ס- פוח ישראלי — כל זה לא רק שאינו צודק אלא גם לא יתקבל לא על העולם הערבי ולא על העולם כולו, ו- יעמוד בדרך השלום.

אם האמריקנים נאלצים להזכיר מדי פעם בפעם את החלטות האו"ם גם בקשר למצבה של ירושלים, זה מפני שאפילו האמריקנים נאלצים להתחשב במעמדה המיוחד של ירושלים בקרב העמים. הערביים העולם כולו, לא כדי שהשיחות על האוטונומיה תצליחנה יש לראות בירושלים המזרחית חלק מהגדה המערבית ומה- שטחים שנכבשו ביוני 1967 כ-אם מפני שזה הכרחי להגיע לשלום, ולא דווקא בדרך האוטונומיה אלא ב- דרך הנסיגה הישראלית. מהשטחים שנכבשו ביוני 1967 והכרה בזכויות העם הערבי הפלשתינאי למדינה עצ- מאית בצדה של ישראל. תכנית האוטונומיה בין כה וכה נדונה לכשלונו, כשכל יום חדש חושף את אופיה כמסווה להמשך הכיבוש המנוגד לאינטרס השלום, כתכנית שלא העם הערבי הפלשתינאי ולא העמים הערבים יכולים לקבל אותה כתכנית להסדר.

הוויכוח אם ירושלים המזרחית הערבית תהיה חלק מהאוטונומיה יש בו הסתידעת מתכנית האוטונומיה שבכיסוי שלה כיום מתבצעות תכניות נפשעות של הת-

מים האוהבים את ירושלים, ששניהם יודעים כי ירו- שלים היא בירת הנצח של הארץ, הארץ שראש-הממ- שלה, מר מנחם בגין, אמר עליה אתמול שהיא קרויה בשפתנו ארץ-ישראל ובשפות אחרות פלשתיין. אני מצטט את דברי ראש הממשלה מאתמול. הארץ קרויה ארץ- ישראל בשפתנו ובתודעתנו; היא קרויה פלשתיין בתו- דעתם ובשפתם של העמים האחרים. ובעיקר היא קרויה פלשתיין בשפתם ובתודעתם של בני העם השני, החיים בארץ הזאת. והנה — בעיני כולם ירושלים היא בירת הארץ, בירת נצח.

על-כן, כאשר תקום מדינה פלשתינית ותהינה ב- ארץ הזאת שתי המדינות, של שני העמים, תוך ברית, שלום ושיתוף פעולה — ירושלים תהיה בירת החלק הזה ובירת החלק הזה — בירת ישראל ובירת פלשתיין. רק כך אפשר לשמור על אחדותה. אני מזהיר את הכנסת שהתכחשות מוחלטת לרגשות של העם השני, התכחשות מוחלטת לרגשות של הדת השנייה, תביא בהכרח ב- סופו של דבר, לחלוקתה מחדש של ירושלים, חלוקה שהיא אסון לכולנו, אסון לעיר.

גברתי היושבת-ראש, חברי-הכנסת הלוי הופיע כאן כשבפיו פילפול משפטי מעניין, ולא לחינם קראתי לו, בקריאת-ביניים, שאלו היה מישוה מביא אליו טיעון כזה כאשר הוא ישב על כס השופט הוא היה זורק אותו החו- צה. אילו הוא היה מביא טיעון כזה לבית-משפט בין- לאומי, זה הקיים או זה שצריך היה להתקיים, לא היה זוכה במשפט הזה. מה אתה אומר? — יהודה, כפי שמכנים אותה מאז 1967, אינה כוללת את ירושלים. אז מה? בהיסטוריה היתה קיימת יחידה הנקראה יהודה — יו- דיאה, בסוף ימי הבית השני. עיר הבירה של יהודה — ידיאה — היתה ירושלים. כאשר יהודה נפלה — ירו- שלים נפלה. לכן כל הטיעון הזה, כאילו הגדה המערבית כוללת את ירושלים, ואילו יהודה אינה כוללת את ירו- שלים — אין זה אפילו פילפול משפטי ולא פילפול סמאני- טי. לא מבחינה סמאנטית, לא מבחינה היסטורית ולא מבחינה משפטית יש לו על מה לסמוך.

בנימין הלוי (התנועה הדמוקרטית):
טוב שאתה לא שופט.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
אין אני מתיימר להיות שופט.

גברתי היושבת-ראש, אני מציע להסיר את ההצעה הזאת מסדר-היום. אני מציע שממשלת ישראל תעמוד על הסכמי קמפ-דייוויד כפי שנרשמו, נכתבו ונחתמו על-ידי ראש ממשלת ישראל. בהסכמים האלה הכול פתוח למשא-ומתן. אין אני מציע שהכנסת תקבל היום את תכנית שלי"י לגבי ירושלים. אני בטוח שההיסטוריה תקבל אותה, בסופו של דבר היא תתקבל, כמו שנתקבלה תכנית שלי"י לגבי סיני.

אבל אני מציע היום שהכנסת תקבע שהכול פתוח למשא-ומתן, שניגש למשא-ומתן bona fide. בתום לב, וננהל משא-ומתן על הכול.

היח"ח. גרופמן:
רשות הדיבור לחברי-הכנסת טובי.

שרי-הפנים י. בורג:
מה הציע חברי-הכנסת אורי אבנרי?

חברת כ"ו, ישיבה רכ"א
— הצעות לסדר-היום —

של שר הפנים להעביר את הנושא לוועדת החוץ והבטחון.

זלמן שובל (הליכוד):
אני מסכים.

חיים דרוקמן (חזית דתית לאומית):
אני מסכים.

בנימין הלוי (התנועה הדמוקרטית):
אני מסכים.

חיו"ר ח. גרוסמן:

לפנינו שתי הצעות: האחת — להעביר את הנושא לוועדת החוץ והבטחון; והשנייה — שלא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת. אותו דיון על שלוש ה- הצעות ואין צורך להצביע על כל הצעה בנפרד. אני מעמידה להצבעה את ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום.

הצבעה

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום לא נתקבלה.

חיו"ר ח. גרוסמן:

אני מעמידה להצבעה את ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוץ והבטחון.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוץ והבטחון נתקבלה.

נחלות ודיכוי, של שלילת זכות העם הפלשתינאי למודתו. כדי לממש את תכנית האוטונומיה מתנהל מסע דיכוי אכזרי כלפי העם הפלשתינאי. נסגרו האוניברסיטאות בבית-לחם ובבירזית. האוניברסיטה בבירזית היא עדיין סגורה. עשרות סטודנטים נשלחו לבתי-הסוהר. בכסות תכנית האוטונומיה משתוללים קלגסי גוש-אמונים אשר ביריות ובאלימות פאשיסטית רוצים להטיל טרור ואימים על העם הערבי הפלשתינאי בשטחים הכבושים. היריות על הסטודנט בבירזית, עקירת הכרמים, הפלישות בחברון אחרי ההרג בחלחול — כל אלה הם אות אזהרה לכל עם ישראל.

אף-על-פי-כן רצוני לומר שבחוקף שאיפת שני העמים לשלום-אמת לא יישאר זכר לתכנית האוטונומיה. לא יישאר כיבוש, וקום תקום מדינה פלשתינאית, ב- גדה וברצועה, אשר תכלול בהכרח גם את ירושלים ה- ערבית. ואין זה אומר בהכרח חלוקתה והפרדתה של ירושלים בגדרי תיל, עמדתה הלאומנית ההרפתקנית של ממשלת הליכוד מסכנת פתרון הוגן שיאפשר חיים משותפים של שני העמים בכבוד ובשיתוף פעולה ב- ירושלים בגדרי תיל. עמדתה הלאומנית ההרפתקנית לה יכולה גם להיות בירת השלום לכל אחת משתי המ- דינות, לישראל ולמדינה הפלשתינאית, פתוחה לקיום מצוות הדת לכל המעוניין, תוך כיבוד זכויותיהם ה- לאומיות של שני עמי הארץ. זו צריכה להיות השאיפה של כל שוחרי השלום בישראל.

משום כך אני מציע להסיר את ההצעות מסדר-היום.

חיו"ר ח. גרוסמן:

אשאל את בעלי ההצעות אם הם מסכימים להצעות

2. התנכלויות אלימות והשתתת רכוש בבתי-הספר

לעאזל למחדליה וכשלונוותיה של המערכת החינוכית-חברתית.

חברי הכנסת, לפני מכתבם של המנהלת ושל יו"ר ועד ההורים בבית-הספר "החייל" שבין יד-אליהו ל- שכונת-התקווה בתל-אביב, ובו תיאור של מה שמתרחש שם בחודשים האחרונים. ולהלן חלק מדבריהם של כותבי המכתב: "הפריצה ומעשי הוואנדאליזם בשבת ה-17 ב- מארס 1979 היוו שיא למעשי הבריונות הפוקדים את בית-ספרנו זה כשלושה חודשים. בעקבות שיפוץ בית-הספר הוקמו פיגומים וברי-זמנית הוסרו תריסולים ועל-ידי כך נפתחה פירצה לגנב, ומדי שבוע בשבוע חדרו ברי-יונים לבניין וההשתתת לא פסחה על דבר: פרצו ארו-נות ושפכו את תכנם בחדר, נגנבו משחקים, ציוד ליי-פלאקאטים, דפי עבודה לתלמידים, שהכינו בעמל רב, עבודות תלמידים נקרעו, עציצים נשברו, שמשות נו-פצו, נגנבו מפתחות, ועל הכול — עשיית הצרכים ב- פינות שונות. לצערנו עלינו לציין שלא נעשה דבר ל- מגיעת מעשי הבריונות שהגיעו לשיאם בשבת ה-17 במארס 1979, שבה הגדילו הבריונים לעשות ופרצו פ- נימה לבניין ב-ג'יורא. שם שפכו גאלונים של צבע. (ש) גותרו מעבודות השיפוץ) על הרצפות, השולחנות, הל-חות, על ספרי הספרייה ועל האורגון החשמלי. שברו, עקרו מנעולים והשליכום ארצה. ולא הותרו כמעט חדר אחד ללא הרס והשתתת. לא יכולנו להכניס את התל-

חיו"ר ח. גרוסמן:

הכנסת תעבור להצעה לסדר-היום של חברת-הכנסת אורה נמיר: התנכלויות אלימות והשתתת רכוש בבתי-הספר. רשות הדיבור לחברת-הכנסת נמיר.

אורה נמיר (המערך):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, צר לי על כי שר הפנים ולא שר החינוך והתרבות משיב על הצעותי לסדר-היום על התנכלויות אלימות והשתתת רכוש ב- בבתי-הספר. לא, סרוחלילה, בשל חוסר הערכתי את שר הפנים. מכירה אני את רגישותו המיוחדת לנושאים ה- קשורים בילדים ובנוער, אך, רבותי חברי הכנסת, תו- בעת אני הפעם את עלבונה של המשטרה על כי הפכנו אותה, בנושאים הקשורים לשקיעתה המדיהימה של ה- חברה הישראלית, לכתובת הכמעט-בלעדית להשתתת ה- אשמות וביקורת על דלות וחדלון המעש. מה שמחולל לאחרונה בין כתלי בתי-הספר הוא, בראש ובראשונה, בעיה חינוכית חמורה ביותר. לכן חייבת המערכת ה- חינוכית, וקודם כול היא, להתמחד באומץ ובעקביות עם מחלה ממארת זו.

על מחדליה מותקפת ומבוקרת משטרת ישראל ללא רף; לעתים בצדק, לא תמיד. אך בנושא זה של הש- חתת מסודות חינוך, גני-ילדים ובתי-ספר, מעשי ברי-יונות המבוצעים בהם על-ידי תלמידים — כל נעשה מלאכתנו קלה, ואל נהפוך את משטרת ישראל לשעיר

התפתח ויכוח בכיתה עם המורה בשיעור חברה. דיברו על האינטגרציה. חלק חשבו שזה טוב מאוד. אבל הם לא הולכים לשם. חלק חשבו שצריך לעזור להם. פעם הייתי מקדיש לזה יותר מחשבה, היום פחות. המבחן ב"היסטוריה מעניין אותי יותר. יש הרבה תופעות של ק-ללות וגידופים. אנחנו לא מגיבים. פוחדים, כי הם מביי-אים אחר כך את הפושעים שלהם. צריך להמשיך את האינטגרציה. לגפות את הטובים. אלה שלא אלימים. את השאר — להקים להם מכלאות. אלה שבתוכנו שלא טובים להעיף אותם מבית-הספר. יש טרור בבית-הספר. אף אחד לא מנסה להתחיל אתם. אתם זה חשבות ל-דורות. הם שומרים את הטינה. לאנשים האלה יש תיס-כול עמוק והם מפנים את הטינה כלפי כל אחד. התחושה ש-הם יכולים ללכת עד רצח. הם יבואו עם חברים שלהם, האלימות שלהם זה עד פשע. צריך ללמד כאן את כל הילדים קאראטה."

והתלמיד ממשיך: "אותה קבוצה ששדדה את ה-שעונים, כך סיפרו, היתה בתיכון-חדש, גנבו שם משהו. ביקשו מהתלמידים שישתחוו להם והלכו. המנהל לא רצה להודיע למשטרה כדי לשמור על שמו הטוב של בית-הספר". עד כאן סיפורו של תלמיד כיתה י"ב עירונית א', שהיה בכיתה בשעת השוד.

חברי הכנסת, מי שמכיר את בתי-הספר התיכוניים בתל-אביב יודע כי תיכון עירוני א' הינו "שמורת טבע" מבחינה ערכית ומוסרית. הורי התלמידים — מעמד ביי-נוני הגר במרכז תל-אביב. זה לא דרום ולא צפון. אין הרגשה של אליטה פינאנסית. על כל סממניה החולניים. מנהל התיכון, ששוחחתי איתו, מפנה יד מאשימה לרשו-יות החינוך והחברה. לדבריו "לא משכונת-התקווה ה-חלה הרעה" — חוסר ההערכה לרכוש וניפוץ שמשות, שהפכו במשך עשרות שנים לחלק מגוף בית-הספר. חיי-נוך המתיר הכול ולא מעניש על דבר. לדבריו, כשנושא הסמים החל לחדור בצורה מדאגיה לבתי-הספר הובטח במגיש באגף החינוך של העיריה שהמשטרה תמציא לכל בתי-הספר את רשימת התלמידים המוכרים לה ה-מעשנים סמים. עד היום לא הגיעה כל ידיעה וכל ר-שימה. בוטלה שמירת ההורים. האם נערה בת 14 העו-דת בשער מסוגלת לעזור נער המתפרץ לבית-הספר? שיחררו את ההורים משכר לימוד ושיתרו אותם מחובת שמירה. לדברי המנהל שמירת התלמידים לא שווה מ-אומה. תוך כדי מהומה במסדרון, לאחר השוד, שמע ה-מנהל את אחת הנערות אומרת שהיא מכירה מו"צופים" את אחד הנערים שהתפרץ וזכרה את שמו. הוא הודיע זאת למשטרה ובפעולה מהירה תפסה המשטרה את כל הנערים המתפרצים באותו יום והחזירה את השעו-נים. ומוסיף המנהל: "שאלתי את אחד הילדים שלי, בן כיתה י": מדוע לא התגוננתם? תשובתו היתה: אתה זוכר שלפני שנה נדקר ילד למוות? נפחדנו. גניבות קרו בבית-הספר הרבה פעמים. שוד כפועם הראשונה.

המנהל, איש חינוך מעולה, מסור ותיק מאשים את מוסד "חזור המנכ"ל", שלדבריו מעודד בעקפיין בריונות והפקרות. מובן שאסור להכות ילדים, אסור לרשום הערה על התנהגות לא טובה של תלמיד ולהע-בירה להוריו. אם לא לא תשובה הגישה של מתרונות מוגזמת בכתלי בית-הספר יימשך המצב שתלמיד שאינו בא — אינו בא; ותלמיד שאינו לומד — אינו לומד; ועולם כמנהגו נוהג.

מידים לבניין המוזהם, ואין עזור. אף אחד מאלה ש-יכולים לסייע לא בא לראות את המראה כמו עיניו ו-להבין על-ידי כך מה שקרה באמת. הסתדרות המורים המליצה ואישרה השבתת הלימודים. לבנו לא נתננו ב-כך והתלמידים העסקו במשחקים וסיפורים בחצר בית-הספר. סיפורו של בית-ספר אחד.

חברי הכנסת, בידי רשימה שמית של 80 בתי-ספר ו-35 גני-ילדים שנפרצו וחובלו בתל-אביב בלבד, מרא-שית שנת הלימודים — ספטמבר 1978 עד 27 ב-אפריל 1979: בתי-ספר בצפון תל-אביב, במרכז, ביפו ובדרומה. ביניהם בתי-ספר וגני-ילדים שנפרצו וחובלו פעמים מספר. אומדן הנוק הפיסי והציוד שנגנב, נהבל ונשרף מוערך במיליון-וחצי לירות. אך איש לא העריך עדיין את מידת הנוק המוסרי.

חברי הכנסת, אולת היד חוגגת. קשר השתיקה, מ-דיניות ההסוואה, איצטלת הפחד שמא יבולע לשמו ה-טוב של בית-הספר — הם המפנים את היד המאשימה אל מערכת החינוך, וקודם כול אליה. התקדמות מר-שימה חלה לאחרונה בסיקור גילויי האלימות וההת-כללויות בבתי-הספר, שהפכו לשוכני-קבע בדפיה ה-ראשונים של העתונות ובהבוקי החדשות. הם הפכו ל-חלק בלתי-נפרד וטבעי ביותר של דפוסי חיינו. לפני שבועיים נרעשנו קמעה למקרא ידיעה על קטינים ש-פרצו בצהרי יום לתיכון א' בתל-אביב ושרדו מתלמידי בית-הספר את שעוניהם. שוחחתי עם אחד התלמידים שהיה בכיתה י' הנשדדת והרי סיפורו: "זה היה בה-סקה הגדולה. ישבנו בכיתה שישה תלמידים, מהם 3 בנות. כמה ילדים נכנסו לכיתה, אחד מהם התקרב אלינו. אמר לפני לשמור על הדלת. אחרי זה אמר לנו להביא את השעונים. בהתחלה חשבנו שזו בדיחה ואני וחבר שלי צחקנו. לא חשבנו שזה ברצינות. הוא לקח מילד אחד את השעון, והשני לא רצה לתת לו את השעון ואז היכה אותו בפרצוף. הוא לקח את כל השעונים והם כולם בר-חן. כשהתאוששנו ורצינו להרביץ להם ניגשנו לדלת. הם היכו אותנו, גברו את הדלת וברחו. ממשת הנערים הפרוצים היו ב'ערך 16-17. אבל מגדולים. אחד היה מוכר לחבר שלי, כי הוא היה פעם ב'צופים". הכול היה בצחוק. רק כשהם יצאו מהכיתה התחלנו להבין שזה ר-ציני. כל העסק לקח פחות מדקה. התלמידים בבית-הספר לעגו לנו על שלא הרבצנו להם. אני חושב שאנחנו 'פראיירים' שלא הרבצנו להם. סיפרנו למנהל מה שקרה לנו. הוא שלח אותנו למשטרה. הלכו שלושת אלה שגנבו להם את השעונים ואני וחבר שלי להעיד. באנו למש-טרה למדור התלונות, שם הפנו אותנו לאיש מיפלג ה-נוער. הוא התייחס אלינו באדיבות ולקח עדות."

תוך כדי שיחה סיפר לי הנער מעט מהשגותיו על האינטגרציה בבתי-ספרו. כדאי מאוד, חברי הכנסת, לה-טות איון קשבת להשגותיהם של הילדים גם אם מאוד לא נעים. ונחו לשמוע זאת. "לצערי יש אינטגרציה. הביאו כמה פושטאקים מתל-כיכר. חושבים שזה אינטגרציה. הקשר שלנו עם ילדי תל-כיכר בעיקר מכות. בכיתה שלי היו מתל-כיכר חמישה מתוך שלושים. נשארנו שלושה. שניים הלכו לבתי-ספר מקצועיים. הם באים לשיעור התעמלות, מתחילים לקלל. אנחנו שותקים אחרת זה מת-פתח למכות. זה מועיל לילדי תל-כיכר. לנו זה לא טוב. אותי לא מטרידה ירידת הרמה אלא מעשי הבריונות בשנה שעברה היה לי חבר מתל-כיכר. הוא בא בא אלי הביתה כמו שאני לא באתי אליו הביתה. אחרי השעונים

חברת כ"ו, ישיבה רכ"א — הצעות לסדר-היום —

אחרי-הצהריים, דגשים חזקים יותר בספורט, בטוילים, בחוגים יוצרים — הם שיתקנו מן המסד את חולשותיה של המערכת החינוכית.

מכל הסיבות הללו, גברתי היושבת-ראש, ומסיבות רבות אחרות אבקש את התייחסותה של הכנסת ודין בוועדת החינוך והתרבות שלה על ההתנכלויות האלי-מות והשחתות הרכוש, שהפכו לאחרונה לגורמה מקור-בלת מדי בגני-הילדים ובבתי-הספר.

היו"ר ח. גרוסמן :

רשות הדיבור לשר הפנים, לתשובה.

שר-הפנים י. בורג :

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, בחפץ רב אני מסכים להצעתה של חברת-הכנסת אורה נמיר להעביר את הקומפלקס שהיא העלתה אל ועדת החינוך והתרבות. אם כך, אני בעצם מתפלל למה אני צריך לענות כאן. היות שהמשטרה מוזכרת כאן לא בתור עזרה ראשונה אלא דווקא בתור עזרה אחרונה קיבלתי על עצמי את העול הלא-כבד להתייחס לדברים שנאמרו.

ראשית כול, חברת-הכנסת נמיר, תודה על הדברים שאמרת לטובת המשטרה בעניין. אילו היה לנו זמן היינו מדברים על מה שקרה. לאן נעלמו הערכים מתקופת א. ד. גורדון עד הרב הגדול הרב קוק וצ"ל? איש על מחנהו ואיש על דגלו. לאן נעלמו ערכים אלה, ערכים דתיים, לאומיים וחלוציים? באיזו מידה המורה מחנך או רק מורה? כל הדברים האלה ראויים בהחלט לדין, אבל אינני יכול להרחיב עליהם את הדיבור כאן במסגרת תשובה על הצעה לסדר-היום. מה שהעלית, חברת-הכנסת נמיר, זה צילום פינה מסוימת של החברה שלנו, פינה שפלה; פינה שפלה מהחברה שיש בה גם פינות נשגבות — בהתנחלות, בהתיישבות, בהתיישבות העירונית, בקבוצות מסוימות של מתנדבים ומתנדבות. יש פינות כאלה וכאלה. במדינה שלמה יש כאלה וכאלה. היום יש אלימות בחברה. זה לא רק עניין של "כל דאליים גבר" אלא גם: כל דאליים גבר (גימ"ל ובי"ת סגולות), לפי הערכים של התת-חברה של אותו אדם.

הדוגמאות שהבאת מראות לא רק אלימות אלא גם שנאת החברה. יש דברים שהם senseless אי-אפשר להבין אותם. אני בדעה שחלק מעשי האלימות לא נובע רק מרצון לרווח. גניבה וסחיטה הם לשם הס-משום כך טוב שהועלה העניין, טוב שידעו גם בתי-ספר יוקרתיים שמבחינת עצם העניין הם לפעמים לגמרי לא יוקרתיים. הכסף של ההורים אינו מחנך את הילד, אם לא לומר ההיפך. האווירה בבית יכולה להשפיע. היו כמה דוגמאות שנאמנו רכוש שיתפו פע-לה עם המשטרה והביאו למציאת הפורצים. במקרה ש-היה באותו בית-ספר שבו נשדדו שעונים הצליחה המש-טרה למחרת להחזיר את השעונים. על סמך המגמה הזאת אני קורא למורים ולמנהלים להיות ערים לבעיות שהי-עלו. אני מביע תקווה שבוועדת החינוך והתרבות ידברו ביתר פירוט על הנשאים האלה. בהודמנות זו אני יכול לומר רק דבר אחד: המשטרה, בזיממה, מגבירה את ה-קשר עם המתרחש בשטח הגורע על-ידי קציני מניעה בעלי הכשרה מאימה, בוגרי מדעי החברה — סוציולו-גים, פסיכולוגים וכדומה. נשמח על כל שיתוף פעולה כדי להגביר חינוך ולחסיר אותם כתמים שדיברה עליהם חברת-הכנסת נמיר.

ישנה הוראת-קבע מטעם משרד החינוך שאסור ל-מנהל בית-הספר לפנות למשטרה אם נער מבית-הספר גונב. אפשר לפנות רק כשפורץ מישהו מהחוץ. האם מנ-הל — מורה, פדאגוג, יפנה מרצון למשטרה? מנהל עי-רוני א' רואה פתרון אחד בלבד, אינטגרציה מכיתה א' ואינטגרציה הדדית: לא רק ילדי תל-ככיר יובאו לצפון תל-אביב אלא גם להיפך. ילדי צפון תל-אביב יובאו לתל-ככיר. משרד החינוך והתרבות חייב לתת למנהלים יותר סמכות בהנהגת משמעת: גם כדי להת-גונן בפני הורים וילדים.

חברי הכנסת, מי הם אותם נערים שודדי שעונים? אחד מהם, לדוגמה, נער בו 16, בן שכונה דרומית ב-תל-אביב, נשפט לפני שנתיים על שתי עבירות נגד ר-כוש והוצא נגדו ציר-מעון. עקב בריחותיו לא בוצע הצו במלואו. בתחילת 1979 הובא לבית-המשפט בגין שלוש עבירות חדשות נגד רכוש ונשלח להסתכלות: ברת, הו-חזר, ושוב ברת. בתחילת מארס הובאה המלצה להשמתו במעון נעול. אך בהעדר מקום נדחתה השמתו ותוך תקו-פה זו נעצר בגין השוד.

חברי הכנסת, מדוע המשטרה דווקא היא הכתובת החולשותיה ותחלואיה של המערכת החברתית-חינוכית? עד מתי נעלים עין ביוצעין ובמכתונן ממה שמתרחש במערכת החינוך? מהתחום העצומה הרובצת בין שתי אוכלוסיות התלמידים? ממונחי-קבע בגימונסיה "הרצליה" ובבתי-ספר יוקרתיים אחרים בתל-אביב של "צפוניים ודרומיים"? מהתיסכול? מהזרות? מהשנאה? מ"הם" ו"אנחנו" הנובעים, קודם כול ובראש ובראשונה, מההב-דלים העצומים ברמה ובהישגי הלימודים?

עד מתי נחריש לנוכח הסגרגאציות המזהירות ה-שוררות ברוב בתי-הספר התיכוניים בתל-אביב שבהם הונהגה אינטגרציה, ולא רק בהם? נוכח קשר השתיקה של מנהלי בתי-הספר, נוכח טישטוש, טאוטא, התיימרות להיות יפים כשלעתים כל כך מכוערים? נוכח נעילת שערי אחרים מבתי-הספר בפני שיתוף פעולה עם ה-משטרה כאשר בידיה ידועת על סחר סמים בין כתלי בית-הספר? ואביא לדוגמה בית-ספר יוקרתי ביותר — בית-ספר "בליך" ברמת-גן שסירב קאטגורית לשתף פעולה עם המשטרה בקביעה פסקנית: "אצלנו אין דבר כזה". האומנם? האם בטוח המנהל? האם בטוחים ה-מורים?

חברי הכנסת, מה שמחולל לאחרונה במסדות ה-חינוך, שהחל לפרוץ החוצה בורם אדיר; ב"הדסים", בבתי-ה, באשקלון, ברמת-השרון, ביבנה, בתל-אביב וב-עשרות מקומות אחרים; ההשחתה, הגניבות, השימוש בא-לות ובסכנינים, שיסוי בכלבים, הדהירה המפחידה ופוגעת על סוסים — אינם יכולים להיות מופנים לטיפוליה הבלעדי של המשטרה. אוכלוסיות התלמידים הטעונים שפוח, אוכלוסיית הנשורים אשר מעשית, לא סטאטיסטית, הו-לכת ותופחת — הם ורק הם בעייתה הבטחונית והאיכותית של המדינה. לא בתי-סוהר, לא תאי מעצר, לא מוסדות חסות הנוער, לא הם הכתובת להתמודדות ולמראפ.

בדק-בית יסודי חייב להיערך במערכת החינוך. הש-קענו בחינוך רבות, אך יעמוד לנו האומץ להודות כי לא בכלול הצלחנו. חינוך חינום וחובה מהגיל הרך, דגשים חזקים ואיכותיים יותר במסגרת בית-הספר היסודי, הק-טנת הכיתות, העלאת רמת המורים, פתיחת בית-הספר

היו"ר ח. גרופמן;
נעבור להצבעה.

עליכן אני מציע להעביר את הקומפלקס הזה ל-
וועדת החינוך והתרבות.

היו"ר ח. גרופמן:

האם חברת-הכנסת גמיר מסכימה להעביר את ה-
נושא לדיון בוועדת החינוך והתרבות?

אורה נמיר (המערכ):
כן.

ה. חוק התיכנון והבנייה (הוראות שעה), תשל"ט — 1979 *

(הצעת חבר-הכנסת מ. וירשובסקי)

מיות ובמידה בלתי-מבוטלת שותפים גם משרדי הממשלה.
ההצעה שאני מביא היום לפני הבית — ואבקש ל-
העבירה לוועדת הפנים ואיכות הסביבה, לבדיקה ולהכנה
לקריאה ראשונה — באה לייעל את עבודתן של הוועדה
המקומית והוועדה המחוזית. במצב הנוכחי, ברוב ה-
מקומות שבהם קיימות תכניות-מיתאר ישנות — וזה ב-
עיקר בערים הגדולות במדינה — הן מחייבות אישור
של הוועדה המקומית והוועדה המחוזית. אף אחת מ-
וועדות אלו, לא המקומית ולא המחוזית, אינן מהירות.
אבל כאשר אתה מחבר את כל ההירארכיה — הוועדה
המקומית, הוועדה המחוזית והעירעורים — אתה מוצא ש-
לפעמים עוברת שנה ולפעמים שנתיים עד שהתכנית
מאושרת. הבנייה מתעכבת, אנשים אינם יכולים לחכות
ומתחילים בבנייה; מוגשים משפטים ואחרי המשפט
התכנית מאושרת, ונמצא החוק מופר והתיכנון לקוי.
הצעת החוק שאני מביא היא בגדר הוראת-שעה.
היא צריכה לאפשר פתרון הבעיה עד שכל ערי ישראל
יכינו תכניות-מיתאר מודרניות. לאחר שתהיינה תכניות
כאלה לא יהיה עוד צורך בחוק, ואפשר יהיה להוציא
את ההיתרים לפי תכנית-מיתאר. אם ירצו לסטות מתכ-
נית-המיתאר, לא איכפת לי — ואני מניח שלא איכפת
אף לא לאחד מאתנו — אם התהליך יהיה ממושר. אולם
היום, לצורך סגירת מרפסת, יש לפנות לוועדה המח-
זית ודי בוודי וקצף. לכן אני מציע שנציגו הממשלה ו-
הרשויות המקומיות יבדקו זאת. הוועדה המקומית תי-
שאר על כנה, אבל תעסוק רק בתכנית-המיתאר; ה-
וועדה המחוזית תעסוק באישור תכנית-המיתאר. אבל
תהליך הוצאת הרשיון יהיה מהיר יותר. אני משוכנע
שכחוצאה מכך תקטן העבריינות.

אני מודה שגם בהצעת החוק שאני מציע יש בעיות
מספר שצריך לבון אותן בוועדה. ואשמח להתמודד עם
חברי ממשד הפנים, במשרד הפנים יש רבים המכירים יפה
בעיות אלו. אבל אם תקבל הצעת החוק שאני מציע יביא
הדבר לכך שהתיכנון יהיה תיכנון והפיקוח יהיה פיקוח.
אני בהחלט חושב שיש מקום להכנס תיקונים נוספים.
אבל אם חוק זה יועבר לוועדה, לאחר קריאה מוקדמת,
נוכל להתמודד בוועדה עם אחד הנושאים החשובים של
חוק התיכנון והבנייה. הוועדה שהקים שר הפנים תעשה
מלאכה חשובה — מבדוק את החוק הקיים ותכין הצעת
חוק חדשה. אנו בינתיים, כדי לא לבדד זמן, נאמץ ח-
קיקה — בתיאום עם משרד הפנים — שתאפשר לחיות
עם החוק הקיים. אני מעיד עלי את אנשי משרד הפנים
ואנשי הרשויות המקומיות שהיום החוק אינו מתבצע

היו"ר ח. גרופמן:

אנחנו עוברים לסעיף הבא: חוק התיכנון והבנייה
(הוראות-שעה), תשל"ט — 1979 — הצעת חוק פרטית
של חברת-הכנסת מרדכי וירשובסקי. רשות הדיבור לחבר-
הכנסת וירשובסקי.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני מביא ה-
צעה זו לתיקון חוק התיכנון והבנייה כחלק מן הפעילות
שאני מנסה לפתח, כחבר כנסת, מתוך מגמה להתמודד
עם הבעיה הקשה של חוק התיכנון והבנייה והיא הפעלתו
בציבור ובמדינה במתכונתו הקיימת. כולם מודעים למצב
העגום שבו אנחנו נמצאים בקשר לחוק זה. כבר היו פה
דיונים מספר על כך. גם משרד הפנים וגם שר הפנים,
כל אימת שדנים בחוק זה, מודים בקושי שבהפעלת החוק.
החוק, כאשר קוראים אותו, הוא טוב, אבל איננו מצליח
להתמודד עם הבעיות הקיימות בתחומים שונים. בש-
נתיים האחרונות הועלו הצעות רבות כדי לייעל את ה-
הפעלה של החוק. משרד הפנים הגיש הצעה שהועברה
אלינו לפני כשנה, התיקון המפורסם מס' 11, שהיה נד-
בך חשוב ביותר להפעלה תקינה יותר של החוק. אף-על-
פייכן בעיה זו, שאולי היא הגורם המרכזי לאי-היכולת
להפעיל את החוק כהלכה — הבעיה של סחבת גדולה
באישור תכניות בניין ערים — אתה עדיין לא התמודדנו
כאן.

ידוע לי ששר הפנים הקים ועדה שצריכה להמליץ
על רבייה כוללת בחוק. אני מברך את השר על הקמת
ועדה זו. ועדה זו תפעל במקביל לוועדת-זנבר המטפלת
בבעיות השלטון המקומי באופן כללי, ואני מקווה שהיא
תוציא מלאכה מתוקנת מתחת ידה ותביא לפנינו הצעת
חוק שתהיה טובה יותר ונוחה יותר לביצוע. אבל דא
עקא, והואיל והרכבה של הוועדה גדול והיא צריכה ל-
התמודד עם אחד החוקים הארוכים בספר החוקים שלנו
ועם אחת הבעיות הקשות בחיינו, אני משוכנע שעד ש-
תסיים את עבודתה יעבור זמן רב.

יתר על כן, לאחר שוועדה זו — ועדת-ברסלע,
אם מותר לי לגרוא לה כך — תסיים את עבודתה דרכי
החקיקה של חוק התיכנון והבנייה יהיו ארוכות, כי קודם
כול צריך הדבר להגיע למועצה הארצית לתיכנון ולב-
נייה ואחר כך לעבור כל הליכי החקיקה המקובלים. ועד
או תימשך הסחבת הנוראה בהוצאת היתרים ואישור
תכניות. ובסחבת זו אפשר לתלות חלק מהסיבות ל-
עבריינות, עבריינות שותפות לה גם הרשויות המקו-

חברת כ"ו, ישיבה רכ"א :
— חוק התיכנון והבנייה (הוראות שעה) ; שאילתות ותשובות —

פלד, דב רדושר, אברהם רובינשטיין, תמר רווה, אריה שחר.

בכתב המינוי נקבע: "הוועדה מתבקשת לבדוק את חוק התיכנון והבנייה, תשכ"ה — 1965, והפעלתו ובכלל זה סמכויותיהם של מוסדות התיכנון ויחסי הגומלין בינה הן, משך הליכי תיכנון, דרכי הרישוי ומשך הליכי הרישוי, דרכי האכיפה של הוראות החוק — —"

משה עמאר (המערך) :
המספר הגדול של חברי הוועדה הוא ערובה לזמן הארוך של עבודתה.

שרי הפנים י. בורג :
— "מר יורם ברסלע ישמש יושב-ראש הוועדה. מר גיל ישמש מרכז הוועדה. הוועדה מתבקשת להגיש המלצותיה תוך שישה חודשים."

מתוך שישה החודשים כמעט חודשיים כבר עברו. מבחינה זו הצעת החוק שמציע חברי-הכנסת וירשובסקי — מבלי להתייחס להצעה לגופה — היתה יכולה להיות מיותרת. ברם באשר מדובר בקריאה מוקדמת אינני מתנגד להעברתה לוועדה.

היו"ר ח. גרופמן :
חברי הכנסת. לפנינו הצעה אחת — להעביר את הצעת החוק של חברי-הכנסת וירשובסקי לוועדת הפנים ואיכות הסביבה. אני מעמידה להצבעה הצעה זו.

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר הצעת חוק התיכנון והבנייה (הוראות-שעה), תשל"ט — 1979, לדיון מוקדם בוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

1. שאילתות ותשובות

תשובת שרי הפנים י. בורג :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לשאלה 1: שלושת אנשי המשטרה הובאו לדיון בפני מפקד מחוז תל-אביב בגין העבירה המשמעתית ש-עברו בכך שלא מילאו את ההוראה שניתנה להם בעל-פה ובכתב בדבר איסור מתן ראינות לאמצעי התקשורת.
לשאלה 2: לא קיים איסור בחוק על התאגדותם תמקצועית של אנשי המשטרה.

לשאלה 3: היועץ המשפטי לשעבר, הפרופ' ברק, הביע את דעתו כי אין איסור מפורש בחוק לכינון ועד עובדים לשוטרים. עם זאת ציין היועץ המשפטי כי נוכח הוראות מפורשות בפקודת המשטרה ונוכח המבנה ה-מיוחד של המשטרה לא יוכל לפעול בה ועד עובדים רגיל.

לשאלה 4: הפגישה שאליה מתכוון השואל ה-נכבד התקיימה לפני למעלה משנה. חועלה בה נושא התארגנות השוטרים על כל היבטיו אולם לא נידונה בה כלל האפשרות שתיעשינה על-ידי השוטרים שהשתת-פו בפגישה פעולות העומדות בניגוד לפקודות הקבע ולהוראות מפקדיהם.

2841. השוואת תנאי השכר של השוטרים לשל

חיילי הקבע

חברי-הכנסת ח. קופמן שאל את שר הפנים ביום ט"ו ב-טבת תשל"ט (15 בינואר 1979) :

כהלכה, גם אם מצד כולם יש רצון לעשות זאת. אף ש-הגדלנו את הקנסות והחמרנו בדרכים אחרות החוק עדיין אינו מתבצע כהלכה.

לכן, אדוני שר הפנים, טוב עשית שהקמת את ה-וועדה. טוב אתה עושה שאתה מגביר את המודעות ב-משרדך לכך שיש לעשות את חוק התיכנון והבנייה ל-חוק שהעם חי אתו ומבצע אותו. אבל עם זאת אני מבקש שתיתן עדיפות לטיפול בהצעת החוק שאני מציע, ש-תעזור גם לך כאשר הוועדה תשלים את עבודתה, כדי תמצא לפניך סיטואציה שבה חיים במסגרת החוק ואין עוברים על החוק יום ויום ושעה שעה.

לכן אני מבקש להעביר את הצעת החוק לוועדה. זו הצעת חוק שבפעם הראשונה מנסה להתמודד עם ה-סיבה לעבריינות על חוק התיכנון והבנייה. אינני מציע בה קנסות. הצעת חוק זו, אם תתקבל, לא תהפוך אנשים לעבריינים; גהפוך הוא, היא באה להקטין עבריינות ולהפוך את הביורוקרטיה לכלי העוזר לאזרח, במקום לשמש קיר חוסם, ולאפשר לאזרח לחיות עם החוק.

היו"ר ח. גרופמן :
שר הפנים ישיב על הצעת החוק של חברי-הכנסת וירשובסקי.

שרי הפנים י. בורג :

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, ב-3 באפריל השנה מיניתי ועדה לבדיקת חוק התיכנון והבנייה, תשכ"ה—1956, והפעלתו, שחבריה הם: יששכר אורן, אבא אלחנני, יורם ברסלע, יהונתן גולני, אליצור דיבון, יעקב דש, אברהם חיון, עמירם חרל"פ, יוסף כהן, יחז-קאל לוי, צבי לנגר, אריה מוניץ, מרדכי סהר, ישראל

היו"ר ח. גרופמן :
אנו עוברים לסעיף האחרון בסדר-היום: שאילתות ותשובות. בבקשה, אדוני שר הפנים.

2683. זכות השוטרים להתאגדות מקצועית

חברי-הכנסת י. שריד שאל את שר הפנים ביום א' בטבת תשל"ט (31 בדצמבר 1978) :

בלי לנקוט עמדה לגבי זכותם של שוטרים להתאגד במסגרת מקצועית אבקש את כבודו להשיב לי :

1. מה היתה העבירה על החוק שבגללה הובאו ש-לושת אנשי המשטרה לדיון בפני ניצב משה טיומקין ?
2. האם החוק מתיר או איננו מתיר התאגדות מק-צועית של השוטרים ?

3. האם נכון כי היועץ המשפטי לשעבר, פרופ' אהרן ברק, חיווה את דעתו במסמך כתוב שבו הוא הכיר בזכות השוטרים להתאגד ?

4. האם נכון כי לפני שבועות מספר התקיימה י-שיבה מיוחדת של היועצת המשפטית של המשטרה, תת-ניצב חנה הירש, עם ראש מינהל כוח אדם במשטרה, תת-ניצב אביגדור קפלן, ובה הועלה נושא ההתאגדות והר-חלט שלא ינקטו אמצעים נגד נסיונות ההתאגדות ה-מקצועית של השוטרים ?

חוק הרשויות המקומיות (פטור חיילים, נפגעי מלחמה ושוטרים בחודש דצמבר 1978 הובטח כי תנאי השכר של השוטרים יושוו לתנאי השכר של אנשי צבא קבע. נודע לי כי עניין זה טרם סודר.

רצוני לשאול את כבוד השר :

- א. מדוע חל עיכוב בהשוואת תנאי השכר של השוטרים לשל אלו המשרתים שירות קבע בצבא ?
- ב. מה הם הסכומים הנתבעים לביצוע הבטחה זו, ומאילו מקורות יש בדעת משרד הפנים להשיגם ?

תשובת שר הפנים י. בורג :

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לשאלה א : 1 שכרם של קציני המשטרה הבכירים מדרגת פקד ומעלה הושווה לזה של קציני צה"ל בדרגות המקבילות עוד לפני שנים מספר ; 2. שכרם של אנשי המשטרה בדרגות שוטר ומפקח הושווה לזה של חיילי צה"ל בדרגות המקבילות בחודש ינואר 1979 ושולם לפי השיעורים החדשים בראשית פברואר שנה זו ; 3. העלאות שכר נוספות שבוצעו בצה"ל בינואר 1979 שולמו בינתיים.

4. תשלום הפרשי השכר מאפריל 1978 שולם במשכורת מארס ואפריל שנה זו.

לשאלה ב : שיעור התקציב הנוסף המתחייב מהשוואת שכר אנשי המשטרה לשכר אנשי צה"ל, על-פי הסיכומים שנתקבלו עד כה, הוא כ-360 מיליון ל"י לשנה במחירי 1978. 180 מיליון ל"י מסכום זה כלולים בתקציב 1978, 135 מיליון ל"י כלולים במסגרת תקציב 1979 כפי שהוצעו על-ידי משרד האוצר ו-45 מיליון ל"י טרם תוקצבו.

3039. סתירה בין חוק עזר עירוני לבין חוק

הרשויות המקומיות

הברת-הכנסת ש. ארבל-אלמזוליני שאלה את שר הפנים ביום י"א בשבט תשל"ט (8 בפברואר 1979) :

בבית-דין גבוה לצדק התעוררה שאלת סתירה בין חוק עזר עירוני של עיריית רמת גן לבין חוק הרשויות המקומיות (פטור חיילים, נפגעי מלחמה ושוטרים מאר-נונה), תשי"ג-1953.

הנני מבקשת לשאול את כבוד השר :

א. האם נבדקה השאלה שהתעוררה בעתירה הנ"ל במשרד הפנים לפני אישור חוק העזר העירוני הנידון, ומה היו תוצאות הבדיקה ?

ב. האם נבדקה השאלה הנ"ל מחדש לאחר מתן ההחלטה בעתירה, ומה היו תוצאות הבדיקה ?

תשובת שר הפנים י. בורג :

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לשאלה א : בבג"ץ 779/78 הנוכח על-ידי חברת הכנסת הנכבדה החליט בית-המשפט שלא להוציא צו על תנאי, והפנה את העותרים לבית-משפט השלום בראותו את המחלוקת בינם ובין עיריית רמת-גן כ"סיכסוך כספי גרידאי".

לשאלה ב : אין סתירה בין חוק העזר העירוני של רמת גן (הוצאת אשפה), תשל"ו-1975, ובין הוראות

3132. טיפול שלטונות בתי-הסוהר במציאות

של ניצול אסירים חלשים על-ידי האסירים החזקים

הברת-הכנסת ש. ארבל-אלמזוליני שאלה את שר הפנים ביום ט"ו בשבט תשל"ט (12 בפברואר 1979) :

בעתון "ידיעות אחרונות" מ"ד בפברואר 1979 פורסם על-ידי אריה אבנרי שאסירים מסויימים בכלא רמלה נאלצים לסבול חרפת רעב מאחר שמוזנח נלקח מהם על-ידי אסירים חזקים מהם המנצלים אותו למטרות הומוסקסואליות. תיאור עגום זה כלול בדין-וחשבון על ביקור בכלא רמלה שנעשה על-ידי השופט המחוזי מר דוד ולך.

נוכח חומרת הדברים הכלולים בדבריו של כבוד השופט מר דוד ולך רצוני לשאול :

1. האם הועבר הדין-וחשבון של כבוד השופט ולך לשר הפנים ?

2. אם כן, האם מאשר כבוד השר את הממצאים שהוגשו בדין-וחשבון ?

3. האם היה המצב שתואר בדין-וחשבון ידוע לשלטונות בתי-הסוהר ?

4. אם כן, אילו אמצעים ננקטו כדי למנוע מציאות עגומה זו בבית-הכלא ברמלה ?

תשובת שר הפנים י. בורג :

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לשאלה 1 : כן.

לשאלה 2 : כן. מלבד התיאור שלפניו נאלצים אסירי רים לסבול חרפת רעב.

לשאלה 3 : כן.

לשאלה 4 : האמצעים הננקטים הם : א. חלוקה פנימית שמטרתה ליצור קבוצות הומוגניות בכל הקשר שור להתנהגות, עבר פלילי וכדומה ; ב. הפרדת אסירים בעלי רמת התנהגות שלילית ביותר והעברת חלק מהם ליחידות אחרות.

3135. תקופת ההארכה של דרכוני אנשי

המילואים

הברת-הכנסת א. רובינשטיין שאל את שר הפנים ביום ט"ו בשבט תשל"ט (12 בפברואר 1979) :

סעיף 4 (א) לחוק הדרכונים, תשי"ב-1952, קובע : "תקפו של דרכון הוא חמש שנים מיום שניתן אך השר רשאי לקבוע לדרכון מסויים תקופה קצרה מזו". משרד הפנים קבע בהנחיות פנימיות כי תוקף דרכוניהם של משרתי מילואים יוארך בשלוש שנים בלבד. אבקש להשיב לי :

1. האם הוציא השר הוראות לקצר את תקופת הארכת תקפם של דרכונים ?

חברת כ"ו, ישיבה רכ"א
— שאלות ותשובות —

והוא מגיע ל-2,802. כן מדובר, בחלק ניכר, במשרות חלקיות וארעיות והוריתי לבדוק את מספרן.
לשאלה ד: המשרד מכין הצעת חוק שתקבע תק-נים קבועים למצבת כוח האדם ברשויות המקומיות.

3138. תקמתה של "עיר הורדים"

חברת-ההגנה מ. קצב שאל את שר הפנים ביום ט"ו בשבט תשל"ט (12 בפברואר 1979):

נמסר לי כי התכנית להקמת "עיר הורדים" לא נגזרה וכי עומדים להקימה. דבר זה יפגע בהתפתחותה של העיריה מעלות וימנע כל סיכוי לאינטגרציה חברתית ולמיווג גלויים.

אודה לך אם תשיב לי:

א. באיזה שלב עומדת התכנית להקמת עיר הורדים?

ב. מה היא עמדתו של שר הפנים נוכח התנגדותם החריפה של תושבי מעלות?

תשובת שר-הפנים י. בורג:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לשאלה א: עדיין לא הוגשו תכניות מעשיות לוועד דות בניין ערים הנוגעות בדבר אם כי השטח יועד למגורים.

לשאלה ב: אין אני משוכנע כי אכן קיימת התנגדות בניין ערים הנוגעות בדבר אם כי השטח יועד מקווה כי תוך זמן קצר יחסיית תשתלב שכונה זו בתוך מעלות.

3179. עויבת קצינים את שירות בתי-הסוהר

חברת-ההגנה י. זכאי שאל את שר הפנים ביום כ"ב בשבט תשל"ט (19 בפברואר 1979):

מאז מינויו של מר חיים לוי לנציב שירות בתי-הסוהר פוטרו או התפטרו קצינים רבים, וכמו כן יצאו או הוצאו קצינים רבים אחרים לפנסיה.

אבקשך להשיב לי:

1. כמה קצינים התפטרו או פוטרו, מה היא דרגתם ומה הוא מספר שנות הוותק שלהם?

2. כמה קצינים יצאו, או הוצאו לפנסיה, מה היא דרגתם, מה גילם ומה מספר שנות הוותק שלהם?

3. האם אין, לדעת השר, עויבת הקצינים את השירות משום פגיעה בו?

4. מה בדעת השר לעשות בנידון?

תשובת שר-הפנים י. בורג:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לשאלה 1: מן השירות התפטרו שמונה קצינים בדרגת מישר משנה, על-פי הפירוט הזה: 1 לאחר 6 חודשי שירות; 1 לאחר 8 חודשים; 2 לאחר שנה; 1 לאחר שנה וחצי; 1 לאחר שנתיים; 1 לאחר 4 שנים; 1 לאחר 8 שנים. כן התפטרו שבעה קצינים בדרגת מישר, על-פי הפירוט הזה: 1 לאחר 13 שנה; 1 לאחר שנתיים; 1 לאחר 3 שנים; 1 לאחר 9 שנים; 1 לאחר 4 שנים;

2. אם כן, האם פורסמו תקנות על הוראה זו?

3. מה היו השיקולים להנחיה כזאת המפלה לרעה דיוקה את האזרחים, הנושאים בנטל הבטחוני?

4. האם אין השר סבור כי יש בהוראה כזאת חריגה מלשון החוק המדבר על "דרכון מסויים" בלבד?

5. אם לא פירסם השר תקנות, על-פי איזו הוראה פועל משרד הפנים בנושא?

6. האם יורה השר למשרדו לפעול להבא על-פי החוק ולהאריך הדרכונים בחמש שנים?

תשובת שר-הפנים י. בורג:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לשאלה 1: כן.

לשאלה 2: לא. אין צורך בתקנות כאלה. חוק הדרכונים גופו מעניק לשר הפנים שיקול דעת רחב לגבי תקופת הארכת תקפו של דרכון ומכוח שיקול דעת זה פעל משרד הפנים.

לשאלה 3: ההנחיה הוצאה בהיענות לפנייתו של שר הבטחון אשר ביקש לתת לצה"ל בדרך זו מתן שליטה על חיילי מילואים ומועמדים לשירות צבאי הנמצאים בחוץ לארץ.

לשאלה 4: לא. הביטוי "דרכון מסויים" נזכר בסעיף 4א של החוק, ואילו הפעולה היתה לפי סמכות שר הפנים בסעיף 4(ב).

לשאלה 5-6: המשרד פועל לפי הנחיות פנימיות שנקבעו מכוח הסמכויות שבחוק.

3136. גידול במספר עובדי עיריית תל-אביב-יפו

חברת-ההגנה נ. פדר שאל את שר הפנים ביום ט"ו בשבט תשל"ט (12 בפברואר 1979):

בעתונות נמסר כי בתקופת כהונתו של שלמה להט כראש עיריית תל-אביב-יפו עלה מספר פקידי העירייה מ-8,000 ל-13 אלף (דהיינו, גידול של 62.5%) בעוד שמספר תושבי העיר לא גדל ואולי אף קטן במידת מה.

אבקש להשיב לי:

א. האם הידיעות הנ"ל נכונות?

ב. אם כן, האם גדלו השירותים שמעניקה העירייה לתושבים, עד כדי הצדקה של גידול כזה במספר עובדי העירייה?

ג. האם קיימים תקנים בקשר לגודל כוח האדם בעיריות ומה הם הקריטריונים לכך?

ד. מה יש בדעת השר לעשות כדי לבלום את הגידול הזה?

שר-הפנים י. בורג:

לשאלות א-ג: מאז שנת 1975 לא גדל במידה ניכרת מספר התקנים של עובדי עיריית תל-אביב והוא נע בסביבות 8,500 איש. אולם מספר מקבלי השכר גדל ל-1,000 עובדים בקירוב והגיע במאוס 1979 ל-12,743. יש לציין כי במשך השנים גדל מספר הפנסיונרים ב-800

על הודיעה או כי היא מתכוונת לסגור ולהעבירו לאזור תעשייה חדש בתפן. בימים אלה אכן נפתח בתפן המפעל החדש אך המפעל בחיפה ממשיך לעבוד.

אודה לך אם תשיב לי :

- א. האם ממשיך המפעל בחיפה בפעולותיו ?
- ב. אם המפעל ממשיך לפעול, מה נעשה כדי לִמְנוע פליטת אדי עופרת רעילים לסביבה ?
- ג. מה נעשה במפעל החדש בתפן כדי למנוע תופעה זו ?

שר־הפנים י. בורג :

לשאלה א. המפעל בחיפה ממשיך בפעולותיו כב־עבר ומיתקן התכת העופרת ממשיך לפלוט גזים המכילים עופרת, המזהמים את הסביבה ומסכנים את תושביה.

לשאלה ב. לא נעשית כל פעולה שהיא למניעת פליטת העופרת לאוויר הואיל והמפעל התחייב לסגור לצמיתות את מיתקן ההתכה עם הפעלתו בתפן. בתצהיר המפעל מיום 1 באפריל 1979 מצויין כי בעקבות העיסובים הרבים בבנייה מתחילים רק בימים אלה בהקמת המבנה למיתקן ההתכה בתפן, כאשר כל הציוד והמבנה הטרומי כבר נמצאים במקום. המפעל התחייב כי עם תום הקמת המיתקן בתפן והפעלתו יודמם המיתקן בחיפה, וזאת בכל מקרה לא יאוחר מיום 31 בדצמבר 1979.

לשאלה ג. למיטב ידיעתי מפעל ההתכה המתוכנן בתפן עשוי להיות מצויד במסנן להפחתת פליטת חלקיקי עופרת. אין למשרדי מידע לגבי יעילותו של המסנן ולא סמכויות לדרוש את הפעלתו התקינה.

3201. פעולות השר והמשטרה כעקבות חילול הקברים פתח תקווה

חבר־הכנסת א. ג. כריאן שאל את שר הפנים ביום כ"ט בשבט תשל"ט (26 בפברואר 1979) :

מן הכתבה "בריונים חיללו 50 קברים בבית־העלמין בפתח תקווה" ("דבר", 12 בפברואר 1979) גודע לציבור על התנכלות מזועזעת הכוללת ניפוץ מצבות ומשטחי שיש שבירת אגרטלים ובתי־נרות, עקירת לוחיות זיהוי ורמיסת צמחים ופרחים בבית־הקברות בעיר. רב־פקד מרדכי ונטורה, מפקד תחנת משטרת פתח תקווה, אישר באוני שהמעשה כלל ניפוץ 45 מצבות ביום השבת. לפי העקבות עשו זאת שני בני אדם. צוות חקירה מטעם המשטרה חוקר את המעשה אך האשמים טרם אותרו. ברור לי שאין מדובר כאן במעשה של חולה רוח כי אם בפעולה מאורגנת של שני אנשים או יותר שחברו יחד כדי להרוס, ככל הנראה מתוך מניעים של תיסכול עמוק ושנאה עיוורת.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי :

- א. האם ידוע לשר שבית־קברות זה ואחרים כמוהו בארץ אינם מגודרים כלל, פרוצים לכל עבר ואין עליהם כל שמירה שהיא ?
- ב. אם כך הדבר, מה עומד כבוד השר להורות לעִשות בנדון, כאשר הוברר שבארצנו חייבים לדאוג גם לשלום המתים ולא רק לשלום החיים ?
- ג. האם ברור לכבוד השר שמעשה זה שאין תק־

1 לאחר 7 חודשים ; 1 לאחר 8 חודשים. פרשו גם שלושה קצינים בדרגת כלאי, על־פי הפירוט הזה : 1 לאחר 11 שנים ; 2 לאחר שנה.

קצינים בדרגת רב כלאי, התפטרו שניים על־פי הִפירוט הזה : (התפטרו) 1 לאחר 9 חודשים ; 1 לאחר 3 שנים. וברגת סגן גונדר — פרש קצין אחד כעבור 12 שנות שירות. שני קצינים — 1 לאחר 3 חודשים ; 1 לאחר שנה וחצי — פוטרו מאחר שלא התאימו לשירות שת־הסוהר.

לשאלה 2 : להלן פירוט קצינים משירות בתי־הסוהר שפרשו לגימלאות בין התאריכים 28 בפברואר 1979 לבין 1 באוגוסט 1976 : — חמישה בדרגת מִישר משנה, 1 לאחר 27 שנים ; 1 לאחר 24 שנים ; 1 לאחר 16 שנים ; 1 לאחר 28 שנים ; 1 לאחר 25 שנים. עשרה בדרגת מִישר : 1 לאחר 26 שנים ; 3 לאחר 25 שנים ; 2 לאחר 12 שנים ; 1 לאחר 20 שנים ; 1 לאחר 30 שנים ; 1 לאחר 16 שנים. קצין אחד בדרגת גונדר משנה פרש כעבור 26 שנים ושני קצינים בדרגת גונדר פרשו, 1 לאחר 31 שנים ; 1 לאחר 27 שנים.

לשאלות 3—4 : תהליך פרישת עובדים בכל מנגנון שהוא הוא תהליך בלתי נמנע וטבעי. עובדה זו חלה גם על שירות בתי־הסוהר.

3180. פתיחת "חמי טבריה" בשבת

חבר־הכנסת ש. לורינץ שאל את שר הפנים ביום כ"ב בשבט תשל"ט (19 בפברואר 1979) :

אורחים ששהו לאחרונה ב"חמי טבריה" מסרו לי כי האתר נפתח למבקרים גם בשבתות וכי החל משבת ו' בשבט תשל"ט (3 בפברואר 1979) אף במכרים כרטי־סי כניסה אליו.

מכיוון שהעסקת עובדים במקום עם פתיחת האתר ומכירת כרטיסים, על כל הלילוי השבת הכרוכים בכך, נוגדות את חוק שעות העבודה והמנוחה ואת חוק העזר העירוני, רצוני לשאול :

1. האם הותר להנהלת "חמי טבריה" לפתוח את האתר למבקרים גם בימי שבת ?
2. אם כן, מדוע ומי נתן את ההיתר ?
3. אם לא, האם מוכן כבודו להורות להנהלת "חמי טבריה" שלא להפעיל את האתר בשבת בניגוד לחוק ?

תשובת שר־הפנים י. בורג :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

אתר חמי טבריה סגור בשבתות.

3181. פליטת אדי עופרת על־ידי מפעל לייצור מצברים

חבר־הכנסת י. תמיר שאל את שר הפנים ביום כ"ב בשבת תשל"ט (19 בפברואר 1979) :

בחיפה פועל מפעל "וולקו" לייצור מצברים. המפעל פולט מדי יום כמויות גדולות של אדי עופרת המזהמים את הסביבה והמסכנים בריאות תושביה. לפני כשנ־תיים פנה היועץ הסביבתי של עיריית חיפה בדרישה למפעל להכניס מיתקנים למניעת הפליטה. הנהלת המפ־

3249. התנהגות אלימה של כלש משטרה

חכר"הכנסת צ'. ביטון שאל את שר הפנים ביום ו' באדר תשל"ט (5 במארס 1979):

בעתון "ידיעות אחרונות" מתאריך 18 בפברואר 1979 פירסמה אורלי אזולאי, כתבת העתון, כתבה שבה נאמר בין היתר כי עמוס עטיה, בן 19, שחש ברע בהיותו ברחוב, נשען על מכונית אסקורט משטרתית. לפתע יצא מן המכונית בלש בלבוש אזרחי, ששמו סופר, צעק עליו שיוזג ולאחר מכן היכה אותו בצלעותיו בחוקה. כיוון שחש ברע לאחר המכות פנה עמוס עטיה לבית החולים "מאיר" בכפר סבא. "לאחר צילום רנטגן כתב הרופא בחוות הדעת כי עמוס נפגע מאגרוף בצלעותיו הימניות וקבע שהוא סובל משטפי דם ומרגישויות בעור. הרופא ציווה עליו מנוחה. לאחר שחזר לביתו הלך עמוס להתלונן על המקרה במשטרת נתניה."

הנני שואל את כבוד השר:

1. האם ידוע המקרה לשר?
2. האם מוכן השר לבדוק את אמינות תלונותיו של הנער עמוס עטיה?
3. האם חקרה המשטרה את המקרה ומה הן תוצאות החקירה?
4. האם באו האחראים על התנהגות אלימה זו כלפי הנער עמוס עטיה על ענשם?

תשובת שר הפנים י. בורג:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

התלונה נבדקה באופן יסודי על-ידי המשטרה ונמצאה לכאורה מוצדקת ביסודה. עם זאת לא עלה בידי החוקרים, חרף מאמצים מרובים שנעשו בשיתופו המלא של המתלונן, לאתר את החשוד בתקיפת המתלונן. המתלונן לא זיהה את החשוד בתקיפתו בקרב אנשי המשטרה הנושאים את השם שמסר בתלונתו וכן לא, זיהה אותו לאחר עיון בתמונותיהם של אנשי המשטרה המשרתים במרחב השומרון. גם סיור שערך המתלונן במשרדי המשטרה בנתניה לא הביא לזיהוי החשוד. בנסיבות אלה הופסקה החקירה בשלב זה אולם הובהר למתלונן כי אם יעלה בידי לזהות את החשוד יחודש הבריור בתלונתו.

3250. תקיפת שוטר על-ידי ראש עיריית רמאללה

חכר"הכנסת ש. הלל שאל את שר הפנים ביום ו' באדר תשל"ט (5 במארס 1979):

ב-23 בנובמבר 1978, בעת דיון בבית-המשפט הגבוה לצדק על תפיסת קרקעות בבית-אל ובטובס, כאשר ניסה השוטר המוצב בפתח בית-המשפט העליון למנוע כניסה של אנשים נוספים לחדר המשפט שהיה כבר מלא, הוא הותקף על-ידי ראש עיריית רמאללה כארים כלאף. מעשה זה מהווה עבירה המוגדרת כתקיפת שוטר שנמצא במילוי תפקידו. האירוע ותיאורו הובא לידיעת הציבור על-ידי כלי התקשורת ובמיוחד הטלוויזיה הישראלית אשר סקרה את מהלך המשפט. כך יודעים גם תושבי ישראל ותושבי השטחים על המעשה אשר היה בו גם אלמנט של בזיון בית-המשפט. לפי מיטב ידיעתי לא ננקטה בעניין זה כל פעולה משפטית עד עצם היום

דים לו בארץ בממדיו אינו נופל בחומרתו מחילול קבר-רי יהודים בחוץ לארץ גם אם הרקע שלו אינו אנטי-שמי ושיש לנקוט באמצעים החורגים מחקירה משטרתית שיגרתית?

ד. האם עומד השר להורות על תיגבור צוות החקירה ואמצעים מיוחדים כדי שהאחראים למעשה הנתעב ייתנו את הדין?

שר הפנים י. בורג:

משטרת פתח תקווה גילתה את החשודים במעשה הרתואר בשאלתה. המדובר בשלושה קטינים שנעצרו, הודו במעשה ושחררו בערובה על-ידי בית-המשפט. החשודים נתונים להשגחתו של קצין מכתן עד מועד משפטם שהיה צריך להיפתח ב-5 באפריל 1979. כאמור, המדובר במעשה בריונות של קטינים.

הי"ר ח. גרוסמן:

שאלה נוספת לחכר"הכנסת בדיאן.

אליקים (גוסטב) בדיאן (הליכוד):

אין בדברייך תשובה לשאלות בקשר לבתי-הקברות שאינם מגודרים ופרוצים לכל עבר בלי כל שמירה.

שר הפנים י. בורג:

עניין בתי-הקברות אינו בתחום פעולתי. אני מבקש להפנות את השאלתה למי שצריכים.

3219. סככה לנוסעי המוניות בקו בני-ברק — ירושלים

חכר"הכנסת ש. י. גרוס שאל את שר הפנים ביום כ"ט בשבט תשל"ט (26 בפברואר 1979):

בעתון "המודיע" מיום י"ט בטבת תשל"ט (18 בינואר 1979) פורסמה כתבה אודות מחסור בסככה או במבנה מתאים להגנה על נוסעי המוניות בקו ירושלים—בני-ברק מפני גשמים ורוחות בחורף או קרני שמש לוהטות בקיץ. וזאת למרות הבטחה שניתנה למנהל התחנה הנמ"צאת ברחוב שטראוס בירושלים מטעם הגורמים הקשורים לנושא. הטענה היא שאין לבנות על מדרכה.

רצוני לשאול:

האם מוכן כבודו לפעול אצל עיריית ירושלים והגורמים הנוגעים לעניין שתאשר הקמת הסככה בדומה לסיככות שבכל תחנות "אגד", "דן" ומוניות בין-עירוניות אחרות או כדוגמת ביתני "מפעל הפיס" שעל המדרגות כות?

תשובת שר הפנים י. בורג:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

א. אין לעיריית ירושלים התנגדות להקמת סככה כטיפוס המקובל לגבי תחנות האוטובוסים על-ידי מוניות "גאולה"; ב. ניתנה בזמנה הודעה על כך למוניות "גאולה" אולם עד היום לא הוגשה בקשה מתאימה להוצאת היתר בנייה לוועדות המוסמכות; ג. הוגשה אמנם על-ידי מוניות "גאולה" בקשה להקמת משרד לתחנת המוניות על המדרכה, דבר המחייב את הרשויות המוסמכות לשנות את יעודה של הדרך, לשינוי ייעוד הקרקע; ד. עיריית ירושלים מטפלת באיתור מקום מתאים למשרד המוניות הנ"ל.

רצוני לשאול :

1. האם מוכן כבודו להורות על סגירת החנות ה"ג"ל הפועלת בניגוד לחוק העזר העירוני ?
2. מה עושה משרדך ומה בדעת כבודו לעשות כדי להפסיק את המכירה והמסחר בבשר חזיר באזור שוק הכרמל בתל-אביב ובאזורים אחרים בארץ ?
3. כממונה על הרשויות המקומיות, כיצד בדעתך להגביר את הפיקוח לשמירת חוקי העזר העירוניים ב"גוגע לאיסור מכירת בשר חזיר ?

תשובת שר-הפנים י. בורג :

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

הרשויות המקומיות שהתקינו חוקי עזר בעניין איסור גידול חזירים ומכירת בשר חזיר הן הגופים המוסמכים לפי החוק לאכיפת חוקי העזר שלהן. הוא הדין ביחס לעיריית תל-אביב.

3309. **מסירת ההודעה על מותו של ויקטור דרעי למשפחתו**

חבר-הכנסת ג'. ביטון שאל את שר הפנים ביום ו' באדר תשל"ט (5 במארס 1979) :

אמו של ויקטור דרעי אשר נורה למוות על-ידי שו"טר במהלך מרדף פנתה אלי בטענה כי היא לא קיבלה כל הודעה רשמית על מות בנה משום גוף שהוא ואף לא מן המשטרה.

רצוני לשאול :

א. האם זה הוא הנוהג המקובל כאשר נורה למוות אדם על-ידי המשטרה ?

ב. אם כן, מי קבע נוהג זה ?

ג. אם לא, מי האחראי לכך שלא נמסרה הודעה למשפחתו של ויקטור דרעי ומה בדעת השר לעשות בנידון ?

תשובת שר-הפנים י. בורג :

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לשאלה א : לא.

לשאלות ב-ג : בשעה 00:21 של ה-19 בדצמבר, 1978, היום שבו נהרג האדם הנזכר בשאלתה, הודיעו שוטרי משטרת אילת לפי בקשתה של משטרת ירושלים לאבי הנפטר על מות בנו. למחרת, ה-20 בדצמבר, 1978, זיהתה אם הנפטר את גופת בנה במכון לרפואה משפטית. מכאן שאין שחר לטענה כאילו לא נמסרה למשפחת המנוח הודעה על מותו.

3310. **התיכונן הפיסי של שכונת עין כרם בירושלים**

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר הפנים ביום ו' באדר תשל"ט (5 במארס 1979) :

תושבי שכונת עין כרם בירושלים (כ-2,500 נפש) מת-לוננים מרה על תיכונן אזורם העלול לפגוע בזכויותיהם על הקרקעות. כשמונים אחוז מהתושבים מחויקים אדמות מאז הובאו למקום כעולים חדשים. או הם סבלו מהעדר שירותים וחיו בתנאים קשים מאוד, ועתה נראה שהתיכ-למכירה,

הזה, מר כארים כלאף ידוע במיוחד בקיצוניותו כן שהעדר פעולה, המתבקשת על-פי החוק נגדו, עשויה לפגוע לא רק בתחושת הצדק הקיימת בישראל שדין אחד לכולם אלא אף עלולה להתפרש כוויתור וכעידוד לגור-מים קיצוניים.

לאור זאת הגני מבקש לשאול את כבוד השר :

1. האם ידיעות בדבר תקיפתו הפיסי של שוטר על-ידי מר כלאף, כפי שהתפרסמה בטלוויזיה, היא נכונה וידועה לכבוד השר ?

2. אם היא אינה נכונה ומדויקת, האם נתפרסמה הכחשה לדבר על-ידי דובר המשטרה ומתי ומה נאמר בהכחשה ?

3. אם היא לכאורה נכונה, האם הוגשה נגד מר כלאף תביעה בגין תקיפת שוטר ?

4. אם לא הוגשה עדיין תביעה, מה היא הסיבה לכך ?

5. האם היתה התערבות של גורמים ממשלתיים ישראליים או אחרים כדי למנוע הליכים משפטיים נגד האיש ומה הם ?

6. האם נכונה הידיעה כי מר כארים כלאף נושא הן תעודת זהות ישראלית כתושב ירושלים והן תעודת זהות של תושב יהודה ושומרון בהיותו ראש עיריית רמאללה ? אם נכון הדבר כי למר כארים כלאף יש תעודת זהות ירושלמית והיות שהעבירה נעברה לכאורה בירושלים בבית-משפט ישראלי אורחי עליון, האם מוכן כבוד השר לוודא שהבירור המשפטי בעניין זה, אם יתקיים, יהיה בירושלים ולא בשטחים המוחזקים ?

תשובת שר-הפנים י. בורג :

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לשאלה 1-2 : הידיעות לכאורה נכונות.

לשאלות 3-4 : התקירה בתיק טרם הסתיימה. עם סיום התקירה יובאו התשודים לדין ככל שתומר הראיות יאפשר.

לשאלה 5 : לא.

לשאלה 6 : אם וכאשר יוגש כתב אישום נגד ה-חשודים בעניין זה הוא יוגש בבית-משפט ישראלי, זאת ללא קשר לשאלות אם אכן מחויק אחד החשודים ברשותו שתי תעודות זיהוי, שכן סעיף 3 לחוק סדר הדין הפלילי קובע: "דנים נאשם בבית-המשפט אשר באזור שיפוטו נעברה העבירה, כולה או מקצתה, או נמצא מקום מגור-ריו של הנאשם".

3306. **מכירת בשר חזיר בתל-אביב**

חבר-הכנסת ש. לורינין שאל את שר הפנים ביום ו' באדר תשל"ט (5 במארס 1979) :

בעתון "שערים" מיום ג', כ"ג בשבט תשל"ט (21 בפברואר 1979), פורסם כי במרכז תל-אביב, ברחוב הלל הוקן 10, נפתחה חנות גדולה לממכר בשר חזיר וכי מתנהל בה מסחר בחזירים בריש גלי. עוד נאמר כי סביבת שוק הכרמל הפכה למרכז ארצי לממכר וייצור בשר חזיר ומאות חזירים מובאים למקום מדי יום למכירה.

גודע לי שלאחרונה קיימת מבתי-החולים תופעה חמורה של גניבת ציוד שבעיקרו משרת את החולים. אין צורך לומר שבנוסף לסבל שנגרם לחולים גורמת תופעה זו גם לאבדן רכוש ממלכתי רב. ידוע לי שגורמי המש"טרה מכירים את הבעיה.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי :

1. באילו צעדים נוקטת המשטרה כדי למנוע את הגניבות האלה ?

2. האם היו מקרים שהמשטרה תפסה גונבי ציוד ואם כן, האם הועמדו הללו לדין ?

3. כיצד מתכוננת המשטרה להתמודד עם תופעות אלו בעתיד ?

תשובת שר-הפנים י. בורג :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

שאלות 1 ו-3: היקף הגניבות מבתי-החולים אין בו כדי להצביע על "תופעה" מדיאגנזה המצדיקה היעדר כות מיוחדת. מניתוח נתונים הקיימים בעניין זה במש"טרה עולה כי מספר הגניבות מבתי-החולים אינו חריג לעומת הגניבות בשאר מקומות שבהם נמצא רכוש שההשגחה עליו אינה קפדנית ומדוקדקת. הנתונים מצביעים על כך שמרבית מקרי הגניבות מבתי-החולים שעליו הן דווח למשטרה היו גניבת ציוד אישי של חולים. מכל מקום, המשטרה חוקרת כל תלונה המוגשת לה בנושא זה ובמקרים רבים עלה בידה לגלות את העבריינים. מלבד זאת קיימות ליד בתי-החולים שונים נקודות כיש"טרה המאויישות על-ידי אנשי משטרה, נערכים סיריסי-תכופים בסמוך לבתי-החולים והמשטרה עומדת בקשר הדוק עם קציני הבטחון של בתי-החולים ועם מערך השמירה הפרטי המקויים בכל בית-החולים.

לשאלה 2: כן.

3331. מצב הספריות בבתי-הכלא

חברת-הכנסת א. יגורי שאל את שר הפנים ביום ו' באדר תשל"ט (5 במארס 1979):

ממשפחות אסירים גודע לי כי ספריות בתי-הכלא, באותם בתי-כלא שבהם הן קיימות, הן דלות ביותר ואינן מצליחות לספק ספרים ברמה נאותה ובמספר מס-פיק לאסירים. כידוע, קריאת ספר היא אחת הצורות שבה יכול האסיר להעביר את הזמן, ולחברה — לחנך את האסיר.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי :

א. באילו בתי-כלא יש ספריות ובאילו אין ?

ב. מה הוא מספר הספרים בכל אחת מספריות בתי-הכלא שבהם הן קיימות ?

ג. מה הוא התקציב השנתי לרכישת ספרים חדשים לכל אחד מבתי-הכלא ?

ד. מה הוא מספר הספרים על כל אסיר בכל אחד מבתי-הכלא בארץ ?

שר-הפנים י. בורג :

לשאלה א: בכל בתי-הסוהר יש ספריות לאסירים.

לשאלה ב: להלן הפירוט המבוקש: בית-סוהר שטה — 3,921 ספרים; בית-סוהר מעשיהו — 1,620 ספרים; בית-סוהר תל מוגד — 2,300 ספרים; בית-

גון הנעשה בשטח עלול להפיקעם מזכויות שהם תובעים. בקשר לכך אבקש להשיב לי :

1. באיזה שלב מצוי עתה התיכנון הפיסי של שכונת עין כרם ?

2. מה יהיה על זכויות התושבים המתנגדים לשיי-גויים מפליגים בתחום הבנייה ושינוי נוף הישוב ההררי ?

3. האם יש קשר ומגע בין הגורמים הממלכתיים לבין נציגות השכונה ?

שר-הפנים י. בורג :

לשאלה 1: תכניות עין כרם נמצאות עתה בשלב מתקדם ותוגשנה בקרב ליוון ואישור בוועדות הסטא-טוטוריות.

לשאלה 2: התושבים יוכלו להגיש התנגדות על-פי החוק אם יוחלט על ביצוע התכנית.

לשאלה 3: כן. יש קשר בין התושבים לבין המח-לקה התיכנון של העירייה.

3312. מטרות ביקורו של שר הפנים של גואטמלה בישראל

חברת-הכנסת ת. טובי שאל את שר הפנים ביום ו' באדר תשל"ט (5 במארס 1979):

ב"ידיעות אחרונות" מיום 7 בפברואר 1979 פורסם כי "שר הפנים של גואטמלה המבקר עתה בישראל מתעניין ברכישת אמצעים וידע בנושא בטחון פנים ממשטרת ישראל ומשמר הגבול. אתמול סייר השר ב-מטה הארצי של המשטרה בירושלים וגילה התעניינות מיוחדת בפיתוחים שונים בתחום הזהי הפלילי. כן התעניין במגוון הפעולות והמבנה של משמר הגבול. השר הגואטמלי גם נפגש עם נציגי חברות המייצרות ציוד מתוחכם לשימוש המשטרה. על הביקור הוטל איפול והוא מתנהל תחת מעטה סודיות."

הנני שואל :

1. האם ביקר שר הפנים של גואטמלה בישראל על-פי הזמנה ישראלית רשמית ומי היה המוסד המזמין ?

2. מדוע הוטל איפול על ביקורו ומה היתה מטרתו של הביקור ?

3. האם נחתמו הסכמים לטיוע הדדי בין משטרת ישראל ומשטרת גואטמלה ? אם כן, אילו ?

שר-הפנים י. בורג :

לשאלה 1: כן. האורח הזמן כאורח רשמי של מדינת ישראל.

לשאלה 2: לא הוטל כל איפול על הביקור כפי ש-אפשר להיווכח מפירסומים בעיתונות שהקדימו ביומיים את הידיעה שעליה מסתמך חבר הכנסת השואל. הביקור, ככל ביקור של מדינאי זר, היה חלק ממסגרת יחסי ה-ידידות הקיימים בין שתי המדינות.

לשאלה 3: לא.

3330. גניבות ציוד מבתי-החולים

חברת-הכנסת ש. שטרן-קטן שאלה את שר הפנים ביום ו' באדר תשל"ט (5 במארס 1979):

סוהר דמון — 2,524 ספרים; בית-סוהר נוה-הרצה — 1,308 ספרים; בית-סוהר רמלה — 2,945 ספרים.

לשאלה ג: אין תקציב מיוחד לרכישת ספרים. ב' חודש האחרון נעשתה קנייה של ספרים בסכום של 50 אלף לירות מתוך תקציב החינוך. כמו כן עומדות ספרייות בתי-הסוהר לקבל כ-400 ספרים אשר נאספו על ידי מתנדבי היחידה להתנדבות של משרד העבודה והרווחה.

לשאלה ד: אם סטאטיסטיקה אומרת משהו הרי אקראית את המספרים: בית-סוהר שטה — 12.7 ספרים לכל אסיר; בבית-סוהר מעשיהו — 3.2 ספרים לכל אסיר, שזה המספר הנמוך ביותר; בבית-סוהר תל-מונד — 8.9 ספרים לכל אסיר; בבית-סוהר דמון — 6.7 ספרים לריות בתי-הסוהר לקבל כ-400 ספרים אשר נאספו על לכל אסיר; בבית-סוהר נוה-הרצה — 19.8 ספרים לכל אסיר, שזה המספר הגבוה ביותר; בבית-סוהר רמלה — 4.6 ספרים לכל אסיר.

הי"ר ח. גרופמן:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת אסף יגורי.

אסף יגורי (יעד):

האם כבוד השר מוכן לאפשר מיבצע חד פעמי של גיוס רבבות ספרים — כמובן לאחר בדיקה בטחונות מתאימה — לאור הלחץ של אסירים שאינם זוכים לקבל ספרים כרצונם?

שר-הפנים י. בורג:

קשה לי להניח שהאסירים אינם מקבלים ספרים כרצונם? קשה לי להניח שדווקא במיבצע התנדבותי יינתנו אותם ספרים שהאסירים היו מעוניינים לקראם, ואני אומר זאת מתוך נסיון במיבצעים כאלו. אין לי התנגדות — כמו שכתוב "אל תמנע טוב מבעליו" — והיה כי תבוא מצדך הצעה מפורטת יותר אתיחס אליה בעין טובה.

3354. פעולות המשמר האזרחי

ברלית אלי-כרמל ובנוסף

חבר-הכנסת מ. שחל שאל את שר הפנים ביום ו' באדר תשל"ט (5 במאסר 1979):

נדע לי כי בכפרים דלית אל-כרמל ועוספיה, המונים יחדיו כ-15,000 איש, אין המשמר האזרחי פועל אף שמספר רב של אנשים התנדבו לשרת בו.

בקשר לכך אודה לשר אם ישיב לי:

1. מה הן התקנות לגבי הפעלת המשמר האזרחי באזורים השונים בארץ?
2. האם מתאים המצב בכפרים דלית אל-כרמל ועוספיה לתקנות אלו?
3. אם כן, מדוע לא פועל המשמר האזרחי בכפרים אלו?

זאב כץ (המערך):

האם אפשר לבקש לקרוא את התשובה לשאלתה 3354 של חבר-הכנסת שחל?

הי"ר ח. גרופמן:

האם השר רוצה להשיב?

שר-הפנים י. בורג:
לא.

תשובות שר-הפנים י. בורג:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לשאלה 1: המשמר האזרחי פועל מכוח החלטת הממשלה מה-14 ביולי 1974 אשר פורסמה בקובץ ה"תקנות מס' 3204 מה-24 ביולי 1974. עליפי החלטה זו הוקם המשמר האזרחי והוטלו עליו, בין היתר, תפקידי בטחון שוטף בישובים. המשמר האזרחי במגזר הכפרי היהודי והדרוזי מופעל על ידי משמר הגבול וכל ישוב במגזר זה מופעל כבסיס הפעלה נפרד.

לשאלה 2: כן.

לשאלה 3: המשמר האזרחי מופעל בישובים דלית אל-כרמל ועוספיה בהתאם למספר המתנדבים בישובים אלה ולאמצעים העומדים לרשות המשטרה להפעלתם.

3356. הקירת נאזי פתחי קאסם

עלידי אנשי שירותי הבטחון

חבר-הכנסת ת. טובי שאל את שר הפנים ביום ו' באדר תשל"ט (5 במאסר 1979):

גאזי פתחי קאסם מכפר ערערה, בן 21, עובד בסופר-מרקט בחדרה. הוא חבר בתנועת ברית הנוער הקומוניסטי הישראלי. ב-20 בנובמבר 1978 ביקר אצלו במקום העבודה איש שירותי הבטחון והחל לחקור אותו על המצב הפנימי במפלגה הקומוניסטית הישראלית, ובמיוחד ב"סניפי ערה וערערה, ורצה לשמוע ממנו פרטים כגון מספר החברים ושמות אנשים האוהדים את המפלגה. ב-23 בנובמבר 1978 ביקר אותו איש שירותי הבטחון, כפי שהוא הציג את עצמו, שנית במקום עבודתו של גאזי פתחי קאסם. לאחר שזה סירב לענות על שאלותיו איים עליו האיש במאסר. ב-13 בינואר 1979 קיבל גאזי פתחי קאסם הזמנה רשמית ממשטרת ערה להופיע בבית משטרת נתניה ברחוב המלך דוד אצל החוקר כפרי ב"שעה 11:00 בבוקר. כשהופיע שם נתקבל על-ידי ארבעה אנשים וביניהם האדם שביקר אותו פעמיים במקום העבודה בחדרה. החקירה התנהלה על פעילותו של גאזי במפלגה הקומוניסטית והיא לוותה באיומים, בקללות ובידידות. החוקרים איימו עליו שאם יפרסם משהו אודות חקירתו הוא ייעצר, ובסוף ביקשווהו לחתום על הצהרה שהוא מבטיח לא "לעשות בעית", שהוא מוכן להודיע למשטרה על כל פעולה נגד הבטחון ושהוא אינו שייך לאירגון חבלה כלשהו. הוא סירב לחתום על הצהרה זו ומחה על חקירתו ועל הביקורים במקום עבודתו המפריעים לו ומייקרים ליחסיו עם העובדים היהודים שם.

הנני שואל את כבוד השר:

1. האם מוכן כבוד השר לבדוק מדוע ביקר איש שירותי הבטחון במקום עבודתו של גאזי פתחי קאסם מערערה ולשים קץ לכך?
2. מדוע הוזמן הנ"ל על-ידי משטרת ערה לחקירה במשטרת נתניה ב-13 בינואר 1979?
3. האם לא היתה בהתנהגות זו של המשטרה משימה חריגה מסמכויותיה ופגיעה בזכותו של האזרח גאזי פתחי קאסם?
4. האם מוכן כבוד השר לבדוק את התנהגות החוקרים במשטרת נתניה את איומיהם כלפי אדם חף מפלגה?

אבקש להשיב לי על שאלותי בעניין ראש המועצה המקומית בראש העין:

א. האם נכון שמשטרת ישראל מקיימת חקירה הכרוכה בהאשמות כלליות של קבלת שוחד כנגד ראש המועצה המקומית של ראש העין?

ב. האם נכון שהקבלן שלום חלה עשה עבודת שיפוץ ללא תשלום בביתו הפרטי של ראש המועצה המקומית בראש העין בערך כספי של 1,000,000 לירות?

ג. האם נכון שראש המועצה המקומית בראש העין הזמין עד היום אצל הקבלן שלום חלה עבודות בשביל המועצה המקומית בערך כספי של 400—500 אלף לירות?

ד. באילו מידה מתחילה להתגבש במשרד הפנים הנטייה למנות מועצה קרואה בראש העין?

תשובת שר הפנים י. בורג:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

המשטרה מנהלת חקירה בדבר חשדות למעשים בלתי חוקיים הקשורים במועצה המקומית ראש העין. החקירה טרם נסתיימה ובסיימה יועבר החומר להכרעת פרקליט המחוז.

3423. יחס שלטונות בתי-הכלא כלפי אסיר שאביו נפטר

הכרה-הכנסת ד. שילנסקי שאל את שר הפנים ביום י"ג באדר תשל"ט (12 במאריס 1979):

ביום רביעי, א' באדר תשל"ט (28 בפברואר 1979), התקיימה הלוויה של אסיר. הבן נידון על עבירה חמורה מאוד, עריקה מצה"ל. תקופת המאסר שנפסקה לו (7 חודשים) היתה קצרה יחסית ונראה שעמדו סיבות מקלות בפני בית-המשפט. ראש עיריית רמלה, סגנו ונכבדים נוספים של העיר, שהנפטר היה אזרח נשוא-פנים שלה, פנו לשלטונות בתי-הסוהר וביקשו לאפשר לבן האסיר לשבת "שבעה" בבית אך בקשתם נדחתה. יתר על כן, בקשתם להחיר את השתתפות הבן בהלוויה אביו ללא אויקים הלושה אף היא ריקם. אף שפרנסו העיר רמלה הציעו את ערבותם המוסרית לכך שהבן לא ינצל את ההודמנות להימלט.

שאלותי לכבוד השר:

1. באילו מקרים מאפשרים לאסיר החייב ב"שבעה" לשבת בבית עם משפחתו?

2. באילו מקרים מאפשרים לאסיר להשתתף בהלוויה ומה הם הכללים לגבי השארותו באויקים?

3. האם היה מוצדק במקרה זה, כאשר העונש היה קל וכאשר נותר לו לרצות חודש וחצי בלבד, להביא את האסיר מבית-הכלא בכאר שבע באויקים ולהשאירו אסור באויקים במשך הלוויה ולגרומ למשפחה בנוסף לסבל גם ביוון בפומבי?

תשובת שר הפנים י. בורג:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לשאלה 1: אין החוק מאפשר הוצאת אסירים לשבעה ימים מבית-הסוהר. במקרה של אבל ו"שבעה" ניתנת אפשרות לשבת "שבעה" בבית-הסוהר.

אשמה ולנקוט את הצעדים המתבקשים לגבי העובר על החוק?

5. האם מוכן כבוד השר לנקוט באמצעים הדרושים כדי להשיג קץ להטרדתו של גאזי פתחי קאסם?

שר הפנים י. בורג:

האדם הנזכר בשאלתה נתקף במשטרה עקב חש-דות בטחוניים שהועלו נגדו. מצד איש המשטרה שנטל חלק בחקירה לא הושמעו, לדבריי, כל איזמים כלפי הנח-קר.

3357. הטיפול בהעדר השירותים בנוסף

הכרה-הכנסת מ. קצב שאל את שר הפנים ביום ו' באדר תשל"ט (5 במאריס 1979):

הישוב נופך עדיין סובל מהעדר שירותים בסיסיים. שר הבינוי והשיכון השיב בתשובה לשאלתה מס' 2232 כי כבר נופך אינו נמצא בטיפול משרדו מאחר שהמקום אינו מוזכר עד עתה על-ידי משרד הפנים וכי לאור שתהיה הכרה של משרד הפנים במקום יטפל בו משרד הבינוי והשיכון לפי המתכונת הרגילה של הטיפול בישר-בים הכפריים. שר הפנים, בתשובה לשאלתה מס' 1626 מיום 25 ביולי 1978, אמר כי זה שנה וחצי פועלת הוועדה מטעם משרד הפנים במגמה להציע הצעות בעניין זה.

אודה לשר אם יואיל להשיב לי:

1. מה בדעת השר לעשות כדי להבטיח לשוב נופך

שירותים בסיסיים?

2. מה היא תגובת שר הפנים על הודעת שר הבינוי והשיכון בנידון כמצוטט לעיל?

3. מתי, לדעת שר הפנים, תסיים הוועדה אשר בו-דקת וחוקרת את המצב בכפר נופך?

4. מדוע גמשכת עבודת הוועדה של משרד הפנים זמן כה רב?

תשובת שר הפנים י. בורג:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לשאלה 1: בהתאם להנחיותינו ואישור תקציבי ה-מועצה בהווה ובעבר ניתנים בישוב שירותים מוניצי-פאליים ברמה המקובלת ביתר ישובי המועצה האזורית מוג'נים, הכוללים: איסוף אשפה, חיטון והשמדת כל-בים, הדברת יתושים, השמדת עשבי בר, החזקת מק-טים, החזקת דרכים, תאורת רחוב, החזקת גנן ומגרש משחקים, חינוך, שירות פסיכולוגי, זח, ריפוי שיניים, חינוך משלים, הזנת הילד, קייטנות, ספורט, טעד ובדיקות מים. המועצה נתבקשה בעבר וכן אף עתה להחריב ולהעמיק את השירותים עקב בעייתיות הישוב.

לשאלה 2: כבר נופך הינו ישוב מוכרו על-פי צו המועצות המקומיות.

לשאלות 3—4: לפני חדשים מספר סיימה הוועדה את עבודתה והמלצותיה הוגשו לגורמים המתאימים. מש-רדי בודק עם הגופים המוסמכים את אפשרויות יישום ההמלצות במלואן או בחלקן.

3422. חשדות של קבלת שוחד נגד ראש

המועצה המקומית של ראש העין

הכרה-הכנסת מ. פעיל שאל את שר הפנים ביום י"ג באדר תשל"ט (12 במאריס 1979):

3426. תוקף הדרכון של יוצאי צבא

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר הפנים ביום י"ג ב' אדר תשל"ט (12 במארס 1979):

פנה אלי אורח ישראלי השוהה בניו-יורק. לטענתו הוא ביסה לקבל דרכון חדש בקונסוליה הישראלית במקום ובאמר לו כי ישנה תקנה חדשה שלפיה מי שאינו מעל לגיל 45 רשאי לקבל דרכון התקף לשנה אחת בלבד. נראה לי כי תקנה זו היא בלתי דמוקראטית וכי היא עלולה להמריץ אזרחים רבים למצוא להם נתינות נוספת עם דרכון חדש שבו יוכלו להשתמש ללא הגבלת מקום וזמן.

אני מתכבד לשאול:

1. האם אכן תוקנה תקנה כזאת?
2. מה הן הסיבות לתיקונה?

שר-הפנים י. בורג:

לשאלות 1—2: לבקשת שר הבטחון ובהתאם לסמך כיוותי לפי סעיף 4 לחוק הדרכונים, תשי"ב—1952, הוריתי שדרכון הניתן לגברים גילאי 18 עד 45 יינתן בתוקף של שנה אחת. הוראה זו תלה רק על הנמצאים בחוץ לארץ. ההוראה באה להסדיר קשר של יוצאי צבא המשתייכים ליחידות המילואים עם נציגויות ישראל בחוץ לארץ.

3427. מספר דוברי האנגלית כפרך חוקרי משפרת ירושלים

חבר-הכנסת א. יגורי שאל את שר הפנים ביום י"ג באדר תשל"ט (12 במארס 1979):

בדיון במעצרו של פיליפ מרמוס שנערך בשבוע ש- עבר בבית-משפט השלום בירושלים ביקש נציג המש- טרה להחזיק בחוד משום שחוקרי המשטרה עדיין לא מצאו מי שיתרגם את ההודעה שהחשוד מסר באנגלית. אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

כמה מחוקרי משטרת ירושלים הם דוברי אנגלית?

שר-הפנים י. בורג:

האמור במבוא לשאלתה איננו מדוייק שכן לא זה היה הנימוק שבנינו בתבקשה הארכת המעצר אלא הצורך להשלים את החקירה. בתשובה לשאלת באי-כוח החשוד מסר החוקר כי תוכן הודעת החשוד שנמסרה באנגלית טרם ברור. אולם כאמור לא זה היה הנימוק לבקשת הארכת המעצר.

במטה משטרת מרחב ירושלים יש כ-20 חוקרים דו-בי רי אנגלית אולם שליטתם בשפה זו אינה מוחלטת. ב- משטרת ירושלים יש שני חוקרים ששפת אמם היא אנ- גלית והם בעלי יכולת לנהל חקירה בשפה זו.

הי"ר ח. גרוסמן:

רשות לשאלה נוספת לחבר-הכנסת אסף יגורי.

אסף יגורי (יעד):

כבוד השר, בינתיים נודע לי כי קיימת בעיה דומה לגבי חוקרים בשפה הרוסית. האם מוכן כבוד השר ל- התייחס עכשיו או בהזדמנות אחרת לבעיה זו?

לשאלה 2: בכלל מאשרים לאסיר להשתחף בהלוויה תוך נקיטת אמצעי בטחון שקובע מנהל בית-הסוהר בהתאם לכל מקרה.

לשאלה 3: האסיר היה שפוט ל-14 תודשי מאסר (ולא 7 חודשים) על עריקה מצה"ל. בעת ההלוויה הוא לא היה כבול באזיקים. בהתחשב במקרה ולאחר שיקולים הוענקה לאסיר חופשה בת 48 שעות כדי להיות עם ה- משפחה ביום ה-30 למות אביו.

3425. יחס המשטרה כלפי אנשי חבורת רחוב

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר הפנים ביום י"ג ב' אדר תשל"ט (12 במארס 1979):

בתכנית "השבוע-יומן אירועים" ששודרה בטלוויזיה ב-2 במארס 1979 סיפר מדריך חבורת רחוב בשם ברוך כי שניים מאנשי חבורתו הוכו במשטרה בשעה שנעצרו בלא אשמה, כנראה בגלל שוטטות. כן סיפר כי קציני משטרה איים גם עליו במעשה אלימות.

אני מתכבד לשאול:

1. האם הידיעות נכונות?
2. האם נערכה חקירה?
3. מה היו תוצאות החקירה?

שר-הפנים י. בורג:

המקרה המתואר במבוא לשאלתה נמצא בבירור עקב פניה שנתקבלה בעניין זה אצל המפקח הכללי של המשטרה מיושב-ראש האירגון הארצי של עובדי חבורות רחוב והנערה במצוקה. הבירור טרם נסתיים ועם סימו ניתנו לפונה תשובה עניינית.

הי"ר ח. גרוסמן:

רשות לשאלה נוספת לחבר-הכנסת אורי אבנרי.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

אדוני השר, מה הוא מתכוון לעשות, אם הוא מתכ- וון לעשות, כדי שתלונת מסוג זה נגד המשטרה לא תיחקרנה על-ידי המשטרה?

שר-הפנים י. בורג:

סליחה, לא שמעתי את הפועל.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

כדי לשים קץ לנוהג שהמשטרה חוקרת את עצמה.

שר-הפנים י. בורג:

אני חושב שניסוח זה הוא יותר מדי פשטני. בעיני המשטרה צריכה להתנהל לפי כללים של מוסד בטחוני ולכן אני לוקח בהקבלה את מה שמתרחש בצה"ל.

אליקים (נוספב) בדיאן (הליכוד):

אבל שר המשפטים אמר כאן לפני שבוע בדיווח שלו שזה פסול שהמשטרה חוקרת את עצמה.

הי"ר ח. גרוסמן:

חבר-הכנסת בדיאן, אני מצטערת מאוד, זה לא וויכוח, זו תשובה לשאלתה ואינך יכול להתווכח.

שר-הפנים י. בורג:

חבר-הכנסת בדיאן, זו מדינה חפשית ולא דק כל אדם אלא אפילו כל שר יש לו זכות לדעה משלו.

חברת כ"ז, ישיבה רכ"א
— שאלות ותשובות —

או ויכוחים אובייקטיביים ובכל עניין כזה קשה מאוד להחליט מרחוק מי הוא מה ומה הוא מי. על כל פנים אני ער לעניין ואני חושב שבימים האחרונים צעדנו כמה צעדים כדי לתקן את המצב.

3429. המצב בכלל תל-מונד

חברת-הכנסת ד. שילנסקי שאל את שר הפנים ביום י"ג באדר תשל"ט (12 במאָרס 1979):

בהתאם לאינפורמציה הנמצאת בידי והנראית לי מהימנה ביותר עזבו כל העובדים הסוציאליים את כלא תל-מונד, מקום שבו מרוכזים אסירים צעירים שהטיפול של העובדים הנ"ל הוא בשבילם חשוב במיוחד (אם כי חשוב הוא גם לגבי המבוגרים). כן נמסר לי כי בכלל תל-מונד אין כפות ומזלגות ולכן "נאכל" אוכל גזולי ש- אפשר לאכול אותו מהצלחת בצורה זו וכל מאכל אחר נאכל בידיים.

שאלותי לכבוד השר:

1. האם הנתונים דלעיל ידועים לו?

2. מה היא הסיבה לעזיבתם של העובדים הסוציאליים את תל-מונד?

3. האם רואה כבודו חשיבות בכך שבתל-מונד י- עבדו עובדים סוציאליים? אם כן, מה יעשה כבודו כדי שיעזבו אלה ישובו לעבודה?

4. האם סבור כבודו כפי שסבור החתום משה כי אופן האכילה כפי שתואר לעיל הוא, בנוסף לאספקטים של היגיינה ואסתטיקה הכרוכים בו, אנטי חינוכי, וב- עיקר לגבי צעירים שרבים מהם לא קיבלו חינוך בבית?
ב. אם כן, מה יעשו כבודו לתיקון המצב?

שר-הפנים י. בורג:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

שאלות 1 — 2: העובדים הסוציאליים לא מצאו שפה משותפת עם המנהל החדש ומאמצי מטה נציבות שירות בתי-הסוהר ליישב את חילוקי הדעות לא נשאו פרי. על כן, לטובת העניין, הוחלט לקבל את בקשת ה- עובדים הסוציאליים להעברת מבית-הסוהר תל-מונד.

שאלה 3: אנו מודעים לחשיבות הרבה של עו- בדים מקצועיים ואחרים בבית-הסוהר לצעירים ודואגים לכך שצוות של עובדים סוציאליים יפעל מחדש בבית- סוהר תל-מונד בשילוב עם יתר העובדים — המחנכים והמטפלים.

שאלה 4: לכל אסיר מחולק ציוד הכולל סכו"ם. לצערנו חלק מהאסירים משתמשים בכפות ובמזלגות למטרות בלתי רצויות, כגון השחזה לשם הכנת "נשק קר". ההשחתה של הציוד, כאמור, היא גדולה במיוחד בבית-סוהר תל-מונד שבו מרוכזים צעירים.

3430. מסקנות החקירה בעניין פעולות

הכבאים כעת הדליקה ב"גבעת התמרים" ביפו

חברת-הכנסת א. אבנרי שאל את שר הפנים ביום י"ג ב- אדר תשל"ט (12 במאָרס 1979):

הובא לידיעתי כי בעת הדליקה שאירעה ביום ח- מישי, 1 במאָרס 1979, בשכונת "גבעת התמרים" ביפו

שר-הפנים י. בורג:

כמי שבעצמו נודע לפעמים כפוליגליט אני מוכן להתבונן בשאלה. תגיש אותה בכתב.

3428. איוש משרות בכלל תל-מונד

חברת-הכנסת א. נמיר שאלה את שר הפנים ביום י"ג באדר תשל"ט (12 במאָרס 1979):

נמסר לי כי זה שבועות מספר ששמונה העובדות הסוציאליות שעבדו עם אסירי כלא תל-מונד עזבו את עבודתן על רקע של חוסר הבנה עם מנהל הכלא החדש. גם תקן הפסיכולוג אינו מאויש וכך נמצאים 264 הנערים המרצים את עונשם בכלל ללא עובדות סוציאליות וללא פסיכולוג.

בקשר לכך אבקש את תשובת השר:

1. האם מודע השר למצב זה?

2. אם כן, מה בדעתו לעשות כדי להחזיר ומיד את העובדות הסוציאליות לעבודתן ולאייש את משרת הפסיכולוג?

שר-הפנים י. בורג:

שאלה 1: כן, הנתונים של עזיבת העובדות ה- סוציאליות את בית-הסוהר תל-מונד ידועים לי.

שאלה 2: כעת בודקים את אפשרות החזרתן של עובדות אלה וכן את אפשרויות הגיוס של עובדים חדשים. כידוע קיימת בעיה של השגת עובדים סוציאליים טובים ומ- נוסים למשרות בשירות בתי-הסוהר. אולם האסירים הצעיר- רים בבית-הסוהר תל-מונד לא הופקרו ללא צוות טיפולי. מנהל בית-הסוהר הנוכחי בעצמו הוא ד"ר לפסיכולוגיה ולקרימנולוגיה ובמקום נמצאים מדריכים חברתיים, מו- רים ומדריכים מקצועיים במספר לא מבוטל, שחלק מ- הם עובד בבית-הסוהר תל-מונד מטעם האגף להכשרה מקצועית של משרד העבודה והרווחה. למרות חיפושים ומכרזים לא נמצא פסיכולוג קליני המתאים לתפקיד ש- הודעו לו ועל בן משרה זו עדיין אינה מאוישת.

היו"ר ח. גרוסמן:

רשות לשאלה נוספת לחברת-הכנסת אורה נמיר.

אורה נמיר (המערך):

אדוני השר, עם כל הכבוד למנהל שהוא ד"ר ל- פסיכולוגיה, שני שאלתי אני שמונה העובדות הסוציאליות שעזבו את המקום בגלל יחסים מתוחים עמו. בישיבה של ועדת הכנסת העוסקת בנושא עבריינות נוער הופיעו שלושם שלושה שופטי נוער ומסרו שהמצב בכלל תל- מונד, בנושא זה של חוסר טיפול מצד עובדים סוציאליים, הוא חמור ביותר. איך זה מתיישב עם היות מנהל בית- הכלא פסיכולוג?

שר-הפנים י. בורג:

סליחה, אני עגיתי תשובה המחולקת לשני חלקים. שאלתך הנוספת שייכת לחלק הראשון שבו אמרתי כי הנתונים ידועים לי. בחלק השני של תשובתי דיברתי על כך שהמנהל הוא ד"ר לפסיכולוגיה. אם כן, בכל עניין יש אלמנט אובייקטיבי ויש אלמנט סובייקטיבי. על ה- אלמנט הסובייקטיבי בסיכוסים בין עובדים בקאטי- גוריה מסויימת לבין מנהל של מוסד מסויים אין אני רואה עזמי חייב או רשאי לענות מעל במה חשובה זו. אנו יודעים שיש מפעם לפעם קונפליקטים פרסונאליים

ריתוק ואכן פעל ראש העיריה להוצאתם. ביקשתי מראש העיריה לפעול כדי ששירותי הכבאות בתל-אביב יפילו כתקנם. אני שוקל פירסום תקנות משמעת לכבאים ונבחנים הצורך והאפשרות לתיקון חוק שירותי הכבאות.

הו"ר ח. גרוסמן:

רשות לשאלה נוספת לחבר-הכנסת אורי אבנרי.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

אדוני השר, האם הבינותי נכונה את דבריך ששני הפעוטות האלה נספו כתוצאה מהעיצומים של הכבאים?

שר-הפנים י. בורג:

לא, לא הבינות אל נכון, אולי מפני שרק שמעת וטרם קראת. בתשובתי לשאלה 3 אמרתי כי "הוועדה לא ראתה קשר ישיר בין פעולת הכבאים לבין מותם של הילדים". זה אינו גורע מאומה מאותה גישה שלי כי ישנם שירותים שהעיצומים בהם אסורים. התלמוד קובע ש"ספק פיקוח נפש יש לו דין של פיקוח נפש". לכן, ל"דעתי, העיצומים לא היו במקומם מכול וכול. אם הבינות זאת הבינות אל נכון.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

תודה רבה.

3431. פיקוח על ספורט הצלילה

חברת-הכנסת ש. ארכלי-אלמזולינו שאלה את שר הפנים ביום י"ג באדר תשל"ט (12 במאס 1979):

תוך עשרה ימים נהרגו בתאונות צלילה סמוך לחוף די-זוהב תיירת משבדיה ואורח מישראל.

רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם קיים פיקוח על ספורט הצלילה בדי-זוהב?
2. מי אחראי על הפיקוח?
3. באילו אמצעים עומד לנקוט משרד הפנים כדי למנוע אסונות של צוללנים בחוף די-זוהב?

שר-הפנים י. בורג:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לשאלה 1: כן.

לשאלות 2-3: באזור דרום סיני ומרחב שלמה קיים צו (צו בדבר צלילה מס' 100), שפורסם בתאריך 1 בנובמבר 1974 ואשר קובע את הנהלים הטכניים והבטיחותיים הקשורים בצלילה. צו זה מחייב את כל הצוללנים באזור. באזור פועל מפקח על הצלילה (מתוקף הצו) והוא רשאי על-פי סמכויותיו לקבוע בתקנות ה"ראות בכל הנוגע לביצועו של צו זה. ליד המפקח קיימת ועדה מייעצת שתפקידה לייעץ בכל הנוגע להפעלתו של צו זה. ועדה זו כוללת צולל מוסמך, רופא מוסמך ב"רפואת צלילה ונציג ההתאחדות לפעילות תת-מימית בישראל.

3442. מעמד מועדף של עורכי דין

חברת-הכנסת י. זכאי שאל את שר המשפטים ביום י"ג באדר תשל"ט (12 במאס 1979):

ביום 5 במאס 1979 שודרה בטלוויזיה הישראלית

שבה נספו האחים הפעוטים ישראל ואריה תיימזאדה, הגיעה למקום רק מכונית אחת של כבאים וגם היא ללא סולם הידראולי כפי שהתחייב מעוצמת הדליקה וממיקומה בקומה הרביעית. כן הובא לידיעתי כי בשתי הי"פעמים שבהן עלו הכבאים לקומה שבה היו שני הילדים הם שכחו להצטייד במסכות חמצן אשר בלעדיהן אי אפשר היה להיכנס לדירה ולחלץ את הקורבנות.

אני מתכבד לשאול.

1. האם נערכה חקירה בנושא?

2. האם המידע הנ"ל נכון?

3. אם כן, מי היה אחראי למחדלים אלה של הכבאים שעלו בחיי אדם?

4. האם היה קשר בין המחדלים האלה לבין היעיצומים שנקטו הכבאים באותם ימים?

5. אילו מסקנות הוסקו ונגד מי?

6. מה בדעת השר לעשות כדי למנוע הישנות תופעות כאלה בעתיד?

7. אם מתנהלת עתה חקירה בעניין, האם אוכל לבקש את כבוד השר להשיב לי בסיימה?

שר-הפנים י. בורג:

לשאלה 1: מינתי ועדה לבירור הדליקה שפרצה ביום המישי, 2 במאס 1979, במבנה מגורים ברחוב חלמית 1 בבת ים.

לשאלה 2: המידע נכון באופן חלקי בלבד. בהתאם לנוהלים נהוג לשלוח במקרה מעין זה רכב כיבוי וסולם הידראולי. השייפה שבה מדובר לא חייבה שימוש ביותר ממכונית אחת ולא היה צורך בסולם הידראולי. תחילה הגיעה למקום האסון מכונית כיבוי מיפו. בעקבות הצוות הנ"ל הגיע צוות נוסף מהתחנה הראשית בתל-אביב עם סולם הידראולי. הסולם לא הופעל באירוע הנ"ל. הכבאי הראשון שהגיע לפתח הדירה הבעורת היה ללא מסכת עשן. הוא ירד קומה והצטייד במסכה. היתה אפשרות להיכנס לדירה גם ללא מסכה. אחד השכנים נכנס עם הכבאי לדירה והוציא את אחד הילדים. ישנם מצבים שבהם הכבאי הראשון עולה ללא ציוד אישי כדי לא להכביד על מהירות הגעתו.

לשאלה 3: הוועדה לא ראתה קשר ישיר בין פעולת הכבאים לבין מותם של הילדים.

לשאלה 4: היה קשר בין פעולת הכבאים לבין היעיצומים שהיו אז בשירותי הכבאות והוא התבטא בהתופפות המשמעת ובירידה ברמה המקצועית והמיבצעית.

לשאלה 5: המסקנות שהוסקו: א. פעולת הכבאים לא עמדה ברמה מקצועית נאותה; ב. הסולם ההידראולי הגיע באיחור רב שהיה נמנע אילו הוא היה יוצא מתחנת יפו ולא מהתחנה הראשית בתל-אביב; ג. יחסי העבודה המעוררים בשירותי הכבאות בתל-אביב גרמו להתרופפות המשמעת ולירידה ברמה המקצועית.

לשאלות 6-7: לצורך תיקון המצב הוצאתי בתאריך א' באדר תשל"ט (28 בפברואר 1979) תקנות לשעת חירום כדי לאפשר לראש עיריית תל-אביב להוציא צווי

סבא נגזרות מהוראות תכנית המיתאר אשר דבר אישורה פורסם בילקוט הפירסומים 1636 מיום 18 ביוני 1970. בנוסף לכך נתלו לזכויות הרשומות "זכויות שבנוהל" כתוצאה מפרשנויות באומר ובמעש שנתנו העיריה ו- הבונים להוראות תכנית המיתאר. כך קרה שעודפי אחוזי בנייה שבאו בעקבות פרשנויות אלה נוצלו לאו דווקא להגדלת רווחת המגורים אלא לריבויין של דירות ש- העמיסו על התשתית המקומית — בסדרי חנייה, במבני הינוך וכו' — מעבר ליכלתה של הרשות המקומית. הרי איל ובניית השנים הקודמות ובייחוד זו — הממלכתית — הותירה מצב ששטחו של 70% מהדירות הוא בין 54 מ"ר ל-90 מ"ר ראתה העיריה לנכון לכוון את ה- פרשנויות כך שעודפי אחוזים יופנו ליצירת דירות ב- שטח ממוצע גדול יותר מזה שהווכח, היינו 100 מ"ר בממוצע לדירה. פירושו המעשי של הדבר הוא שייבנו בתים אשר נוכח ממוצע זה תהיינה בהן דירות גדולות מ-100 מ"ר בשביל בעלי היכולת מכאן, וקטנות מ- 100 מ"ר בשביל בעלי אמצעים מצומצמים יותר.

3464. טיפול בילדים המשוטטים
באור עקיבא

חברת הכנסת א. נמיר שאלה את שר הפנים ביום כ"ב באדר תשל"ט (21 במארס 1979):

אודה לשר אם ישיב לי:

1. האם בידי המשטרה דיווחים על מספר הילדים לגילאי הינוך חובה שאינם לומדים אלא משוטטים באור עקיבא?

2. אם כן, מה הוא מספרם של ילדים אלו?

3. האם עליפי ממצאי המשטרה חל לאחרונה גיי-דול במספרם של הילדים המשוטטים באור עקיבא?

4. אם כן, באיזה שיעור והאם דוות על כך לרשויות החינוך במקום?

5. אם דוות, מתי והאם ננקטו צעדים משותפים להקטנת מספרם של הילדים המשוטטים ואילו הם?

שר הפנים י. בורג:

במסגרת פעולות המשטרה באור עקיבא אותרו ילדים בגיל הינוך חובה אשר אינם מבקרים בבית-הספר, וקצין הנוער המשטרתי המקומי קיים פגישות מספר עם עובדי מערכת החינוך באור עקיבא והביא בפניהם את הפרטים הידועים לו על תופעה זו ועל ממדיה.

היר"ר ח. גרופמן:

שאלה נוספת לחברת-הכנסת אורה נמיר.

אורה נמיר (המערך):

אדוני השר לא ענה לי ספציפית על כל השאלתה. בשאלתה היו חמש שאלות. השר השיב לי כללית. ביי-קשתי לדעת גם מספרים ולא קיבלתי תשובה.

שר הפנים י. בורג:

אבדוק את העניין ואתן.

3465. טיפול המשטרה בנוער מעשן סמים
באור עקיבא

חברת הכנסת א. נמיר שאלה את שר הפנים ביום כ"ב באדר תשל"ט (21 במארס 1979):

אודה לשר אם ישיב לי:

תכנית "לחם חוק" ובה התבררנו כי קיימת רשימה של כעשרים עורכי דין מיוחסים, וביניהם נשיא לשכת עורכי הדין לשעבר, אשר המשטרה מאפשרת להם להיפגש עם לקוחותיהם העצירים ללא הפרעות. בתכנית נאמר כי מידע זה נמסר גם לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

בקשר לדברים אלה אבקש להשיב לי:

1. האם מידע זה נכון כעקרון?

2. האם אין בכך משום אפליה בין עורך הדין לחברו?

3. האם אין בכך משום אפליה בין העצירים?

4. האם מוכן הינוך לנקוט אמצעים שיביאו לתיקון המצב?

תשובת שר הפנים י. בורג:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

שאלות 1-4: הדברים הנזכרים במבוא ל- שאילתה לא נאמרו בתכנית הטלוויזיה הנזכרת על-ידי השואל הנכבד. נציג המשטרה אמר במסגרת התכנית כי ישנם כמה עורכי דין המרגישים חובה לעצמם ל- הקשות על הליכי החקירה של המשטרה. הדובר ציין כי לעומת אלה ישנם עורכי דין שאינם נתקלים בכל קושי כאשר הם מתבקשים להתראות עם עצירים שאותם הם מייצגים. לא הוזכרה כל רשימה שהיא והדובר לא נקב בכל מספר שהוא. צויין כי בקשר לעורכי הדין המקשים על עבודת המשטרה הוגשו תלונות ללשכת עורכי הדין אולם הדבר לא הניב כל פרי. כן נאמר שעובדות אלה הוצגו גם בפני ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת בנוכחות נשיא לשכת עורכי הדין, וכי נשיא הלשכה הוזמן לעיין בתיק הקיים במשטרה לצורך זה שבו לוקטו התלונות נגד עורכי הדין. בתכנית לא נאמר דבר שעלול היה להתפרש כאפליה הקיימת במשטרה בין עורכי דין אלו או אחרים.

3445. גודל הדירות המקבלות היתר בנייה
בכפר סבא

חברת הכנסת א. יגורי שאלה את שר הפנים ביום י"ג באדר תשל"ט (12 במארס 1979):

לאחרונה התפרסם כי עיריית כפר סבא, באמצעות הוועדה לבניין ערים, מונעת באופן אדמיניסטרטיבי מתן היתר בנייה לדירות ששטחן פחות ממאה מ"ר. פי-עולה זו יש בה כדי לעשות סלקציה מלאכותית ועל-ידי כך למנוע משכבות חלשות לבנות את ביתן בעיר כפר סבא.

אודה לכבודו אם ישיב לי:

א. האם אינפורמציה זו נכונה?

ב. אם האינפורמציה נכונה, האם מוכן כבוד השר להורות לוועדת בניין ערים בכפר סבא לשנות את הח-לטתה?

ג. האם יש רשויות אחרות העושות שימוש דומה בוועדה לבניין ערים, כביכול, תחת הכותרת "שיפור איכות החיים והסביבה"?

שר הפנים י. בורג:

זכויות הבנייה באזורי הבתים המשותפים בכפר

ראש אירגון נכי צה"ל, לחקירה בעניין הנוגע לפרשת "בית הלוחם". ביום 11 בפברואר 1979 הובא הנ"ל לבית המשפט להארכת מעצרו. בקשת המשטרה להארכת ה" מעצר נדחתה על-ידי בית המשפט. בעת הדיון בבקשה אמר נציג המשטרה כי החשוד נחקר במשך השבת בבית-המעצר.

אבקש את כבוד השר להשיב לי:

1. האם ידועים פרטי המקרה לכבוד השר?
2. אם כן, מה היא הסיבה לכך שהחשוד נחקר ביום שבת על-ידי המשטרה?
3. האם היו נסיבות המקרה כרוכות בפיקוח גפס?
4. אם לא, האם נהגת המשטרה דרך קבע לקיים חקירות בשבת גם בעניינים שיגרתיים?

תשובת שר-הפנים י. בורג:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)
לשאלה 1: כן.

לשאלות 2 ו-3: נגד האדם הנוכח בשאלתה הוצאה על-ידי בית-המשפט ביום 1, ה-26 בינואר 1979, פקודת מעצר לשלושה ימים, היינו עד ליום א', ה-28 בינואר 1979. המעצר נועד לחקירה ומכיוון שכאמור תוקף פקודת ה" מעצר עמד לפוג ביום א' היה זה הכרחי לחקרו בשבת כדי שיוברר למשטרה אם ניתן יהיה להסכים לשחררו ביום א' או שיהיה צורך לבקש הארכה נוספת של מע" צרו לשם המשך החקירה. החקירה בשבת נעשתה בהס" כמתו המלאה של החשוד אשר אף ציין לטובה את העוב" דה שדבר זה יחסוך ממנו יום של שהות במעצר.

לשאלה 4: תפקידי המשטרה מחייבים אותה לי קיים פעילות מלאה גם בשבת. עם זאת, נדרשים אנשי המשטרה להתייחס בכבוד הראוי לשבת ולערכיה ול- הימנע מחילולה בפרהסיה וממעשים העלולים לפגוע ב- רגשות הדתיים של הציבור.

3467. תיפקוד קווי החירום הטלפוניים כאשר משתבשת התנועה בירושלים בעקבות ביקור רם-מעלה

חברי-הכנסת א. אבנרי שאל את שר הפנים ביום כ"ב באדר תשל"ט (21 במארס 1979):

במשך שהותו של הנשיא קארטר בארץ שותקו קווי החירום הטלפוניים: 100 (מוקד), 101 (מכבי אש) ו- 102 (מגן דוד אדום). הקווים שותקו בגלל אינפורמציה טלפונית שדרש הציבור ביחס לסדרי התנועה בירוש" לים.

אני מתכבד לשאול:

1. מדוע לא חשבה הקצונה הבכירה של משטרת ישראל מראש על ההשלכות החמורות העוללות להיוו- צר ממצב כזה בעיקר בעיר ירושלים?

2. האם עומד השר להורות תיקון תקנות קבע לאירועים דומים?

3. מה הן התקנות?

שר-הפנים י. בורג:

לשאלה 1: העניין נושא השאלתה הובא בחשבון על-ידי המשטרה במסגרת תיכנון מיבצע אבטחת ביקור

1. האם יש בידי המשטרה נתונים על שימוש ב- סמים בקרב בני נוער באור עקיבא?

2. אם כן, לאיזו תקופה מתייחסים נתונים אלו?

3. האם בדקה המשטרה ומצאה את מקומות מכירת הסמים, מקומות עישון הסמים ושמותיהם של ספקי הס- מים?

4. אם כן, באילו אמצעים נקטה?

5. האם יש בידי המשטרה השמות והגילים של בני הנוער המעשנים סמים?

6. אם כן, מה הוא מספרם ומה היא התפלגותם לפי הגיל?

7. האם דיווחה המשטרה למשפחותיהם של הנערים ולמוסדות החינוך שבהם הם לומדים?

8. אם כן, מתי?

שר-הפנים י. בורג:

לשאלה 1: כן.

לשאלה 2: הנתונים מעודכנים לחודש מארס 1979. לשאלות 3 — 4: בידי המשטרה מידע על מקומות מכירת הסמים ומקומות שבהם מעשנים סמים. בחודשים ינואר — מארס 1979 נעשו על-ידי המשטרה פעולות למעצר סוחרי הסמים ונפתחו שבעה תיקים פליליים נגד עשרה חשודים בעבירות של סחר ושימוש בסמים.

לשאלות 5—6: על-יפי המידע שבידי המשטרה מצו- יים בין בני הנוער גילאי 13—18 באור עקיבא 16 משתמ- שי סמים קבועים, 8 תדירים ו-5 משתמשים בסמים באופן מקרי.

לשאלות 7—8: המשטרה מדווחת לשיירות המבחן ולמשפחת הקטין על כל מקרה שבו מואשם קטין ב- עבירה. מלבד זאת מקיים קצין מגיעת עבריינות נוער של המשטרה קשר קבוע עם עובדי מחלקת החינוך המ- קומית ומוסר דיווח שוטף על התופעה.

חיירי ח. גרוסמן:

שאלה נוספת לחברת-הכנסת אורה נמיר.

אורה נמיר (המערך):

מאחר שידרעות למשטרה הכתובות של אותם ה- מקומות, האם מתכוונת המשטרה לערוך פשיטות באור עקיבא לעתים מזומנות יותר?

שר-הפנים י. בורג:

אינני חושב שהבמה הזאת היא המקום להצהיר על מה שהמשטרה עומדת לעשות. אני חושב שהיא צריכה לעשות כמיטב יכולתה, ואני במצב הנעים לדווח על מצב בלתי נעים שבמלחמה נגד הסמים, נושא שאצלי הוא אחת התופעות המדיאוגות ביותר של הפשע המאורגן, ורשמת המשטרה בחודשים האחרונים הצלחות גדולות עד מאוד. תכנית הפעולה לפי זמן ומקום היא עניינה של המשטרה ולא עניין להודעה בכנסת.

3466. חקירת עציר ביום השבת

חבר-הכנסת א. אולמרט שאל את שר הפנים ביום כ"ב באדר תשל"ט (21 במארס 1979):

ביום 9 בפברואר 1979 נעצר מר שלמה לרון, יושב-

ובמשפחות שאין ידם משגת לקנות דירות ששוויין עולה על 800 אלף לירות ומגיע עד מיליון לירות. הדבר גם מהווה פגיעה חמורה במשק הבנייה בארץ אשר ייאלץ לבנות היקפי בנייה שאינם דרושים, בעיקר בתקופה זו.

אבקש את כבוד השר להשיב לי :

- א. האומנם התקבלו החלטות אלה בעיריית כפר-סבא ?
- ב. האם אין הדבר חורג מסמכות ועדות תכנון עירוניות ומחוזיות ?
- ג. מה בדעת השר לעשות כדי למנוע כזאת בעתיד, בכפר סבא ובמקומות ישוב אחרים ?

תשובת שר-הפנים י. בורג :
(לא הוקראה, גמסרה לפרוטוקול)

הגני מתכבד להשיב על השאלתה כדלקמן : ב-ישיבתה מיום 27 במאָרס 1979 קבעה מליאת הוועדה המקומית לתכנון ולבנייה בכפר-סבא כי יוכנו תכניות בניין ערים מפורטות ובהן יישקלו טובת הציבור ורווחתו לנוכח הזכויות המוקנות של הקבלנים ו/או בעלי המגרשים, וכן כי העיריה תיווּם בקרקע ציבורית תכנון ובנייה ל-1,000 יחידות דיור בשטח 75 מ"ר ואלה יבואו להשיב על צרכי השכבות הזקוקות לעזרה ציבורית ב-שיכונן.

3506. התכניות לגבי גן החיות של תל-אביב וייעוד מקומן

חברת-הכנסת א. נמיר שאלה את שר הפנים ביום כ"ו באדר תשל"ט (26 במאָרס 1979) :

נמסר לי כי לאחר שגן החיות בתל-אביב נסגר ל-ביקורי קהל — ילדים וזוהרים — בשבת, דבר הפוגע קשות באחד הביוליים החינוכיים הבודדים המשותפים להורים ולילדיהם, מתכוונת עיריית תל-אביב לסגור את גן החיות כליל ולמכור את הקרקע לקבלנים פרטיים לשם בניית בתי-מגורים.

אבקש להשיב לי :

1. האם ניסה השר למנוע את סגירת גן החיות בשבת ?
2. אם כן, מדוע הושבו פניו ריקם ?
3. אם לא, מדוע ?
4. האם נכונה הדיעה כי בכוונת העיריה לחסל את מקומו הנוכחי של גן החיות ?
5. אם כן, לאן מתכוונת העיריה להעבירו ומתי ?

6. האם מתכוונת עיריית תל-אביב למכור את הקרקע שעליה שוכן גן החיות לקבלנים פרטיים לשם בניית בתי מגורים ?

7. אם כן, האם מוכן השר למנוע את מכירתה של קרקע ציבורית זאת ולחייב את העיריה — אם יועתק מקומו של גן החיות — לטעת במקום גן ציבורי לרווחת חתם של ילדי ותושבי הסביבה הדרים באחד מאזורי הבנייה הצפופים והדואסים ביותר בתל-אביב ?

נשיא ארצות-הברית בירושלים. משהוברר במהלך הכינוס קורר כי שלא כבארירועים קודמים היה העומס רב מה-צפוי הוסקו המסקנות מייד והבעיה נפתרה על-ידי הורפת קווי טלפון נוספים.

לשאלות 2 ו-3 : איני סבור כי יש מקום לתקנות קבע בנושא זה. לכל אירוע מיוחד מסוג זה מכינה המשטרה פקודת מיבצע מיוחדת האמורה לצפות מראש את כל השלכות האירוע. כל מיבצע מעין זה הוא מטבעו שונה ממשנהו וגם מקודמו אולם בכל פקודת מיבצע יש יישום של לקחים ומסקנות שהופקו מאירועים דומים בעבר. כאמור, במקרה זה הוסקו המסקנות עוד במהלך האירוע וביתנה השובה הולמת לבעיה שהעוררה.

3469. טענות בדבר אפליה לרעה מצד משרד הפנים לגבי עיריית נצרת

חברת-הכנסת מ. סבידור שאל את שר הפנים ביום כ"ב באדר תשל"ט (21 במאָרס 1979) :

רצ"ב תצלום מפנייתו של חברי-הכנסת תופיק זיאד, ראש עיריית נצרת המתאר את המצוקה הכספית של העיריה והטוען שמשרדך מפלה את העיריה לרעה בגלל שיקולים פוליטיים.

אודה לך אם תשיב לשאלותי דלקמן :

- א. האם הטענות המובאות במכתבו של ראש העיריה נכונות ?
- ב. האם מקצה משרד הפנים את המשאבים ומאשר את התקציבים לפי קריטריונים אחידים ? ואם לא, מה הם הקריטריונים ?

ג. האם יש למשרדך טענות כלשהן על גיהול בלתי תקין של ענייני העיריה ?

ד. אם אמנם נכון בשלמותו או באופן חלקי המתוראר במכתבו של ראש העיריה האם נכון אתה להורות על הפסקת האפליה ?

תשובת שר-הפנים י. בורג :
(לא הוקראה, גמסרה לפרוטוקול)

הגני מתכבד להשיב כדלקמן :

לשאלה א : לא.

לשאלה ב : כן. הקריטריונים נקבעים בחזורי ה-מנכ"ל ובהתחשב בצרכי הרשות.

לשאלה ג : כן.

לשאלה ד : אין ולא היתה כל אפליה לרעת עיריית נצרת ?

3470. סמכות ועדות הערים לתכנון ובנייה פקביעת נודל הדירות הנכונות

חברת-הכנסת מ. אלגרבלי שאל את שר הפנים ביום כ"ב באדר תשל"ט (21 במאָרס 1979) :

בתכנית "כולבוטק" מיום 6 במאָרס 1979 נודע כי בכפר סבא לא ניתן רשיון לבניית דירות ששטחן פחות מ-100 מ"ר. אין ספק שהחלטה זו פוגעת בזוגות צעירים

למטרה זו. אין בדעת הרשות להכיר בנעשה בשטח בדך בלתי חוקית ולקבל עליה אחריות על כך.

3511. הקמת בריכת שחייה מעורבת כמבריה

הכרה הכנסת י. מ. אכרמוביץ שאל את שר הפנים ביום כ"ו באדר תשל"ט (26 במארס 1979):

הגיעו אלי ידיעות כי עיריית טבריה עומדת להחליט על הקמת בריכת שחייה מעורבת באחת השכונות הגדורות בעיר.

מכיון שהציבור הדתי בעיר רואה את הדבר בחומרה, בעיקר עקב הפירצה שתהיה בכך בחומת הצניעות בטבריה, אודה לך אם תשיב לי:

1. האם הידיעות הנ"ל נכונות?

2. אם כן, כיצד בדעתך לפעול ולהשפיע כדי למנוע את הקמת המבריה?

תשובת שר הפנים י. בורג:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

הנני מתכבד להשיב לשאלתה כדלקמן:

שאלה 1: כן.

שאלה 2: האישרים וההחלטות להקמת המבריה נתקבלו כחוק ואין בדעת משרד הפנים להתנגד לכך.

3602. הטיפול בהצעת חוק האזרחות (תיקון)

הכרה הכנסת א. רובינשטיין שאל את שר הפנים ביום כ"ו בניסן תשל"ט (23 באפריל 1979):

שלוש פעמים הוסרה הצעת חוק האזרחות (תיקון) מסדר-היום של הכנסת על-פי הצעת השר. לראשונה, ב-30 ביוני 1971, דחה השר את ההצעה במליאה; פעם שנייה, ב-23 ביוני 1976, היתה הדחייה חלקית והשר הבטיח "שתוך זמן סביר נביא את הצעת התיקון לחוק, מוטב שנראה לפנינו תמונה שלמה ונוכל לעשות עבודה שלמה"; פעם שלישית הוסרה הצעת החוק מסדר-היום ב-27 ביוני 1978 כאשר שוב היתה הדחייה חלקית והשר הבטיח שוב ש"אנו בממשלה הזאת עובדים על הצעה ואני מקווה שאוכל תוך זמן סביר להביאה לפני הבית לקריאה ראשונה".

אבקש להשיב לי:

א. לאור הבטחותיך בעבר והסכמתך עם חלק מהנימוקים שהועלו על-ידי מציע הצעת החוק, מתי יש בדעתך להביא לכנסת לקריאה ראשונה את חוק האזרחות המתוקן?

ב. באיזה שלב נמצאת הכנתה של הצעת החוק?

ג. האם יש בהצעה הממשלתית תשובה לליקויים הקיימים בחוק האזרחות הנוגעים לילדים לא יהודים שנולדו כחוק לתושבי ישראל ושאלו להם אזרחות אחרת?

שר הפנים י. בורג:

לשאלות א-ב: הכנתה של הצעת החוק נסתיימה והיא נמצאת כיום בסדר-היום של ועדת השרים לענייני חקיקה.

לשאלה ג: כן.

שר הפנים י. בורג: 1
לשאלות 1-3: לדעתי רשאית העירייה להחליט בדבר סדרי הפתיחה והסגירה של מפעליה ואינני מוצא מקום לפנות בעניין זה של גן החיות.

לשאלות 4-5: כן, הגן יועבר לגן הסאפארי ברמת גן לכשיוכשרו התנאים לכך.

לשאלות 6-7: כל עוד לא הביעה מועצת העירייה את כוונותיה הברורות בנידון לא אוכל להתייחס לנושא.

היו"ר ח. גרוסמן

שאלה נוספת לחברת הכנסת אורה נמיר.

אורה נמיר (המערך):

האם השר קבע את הקביעה לגבי חופש העירייה לעשות כן מאחר שמדובר ביום השבת?

שר הפנים י. בורג:

אני חושב ששאלה משפטית היא שאלה משפטית. יש תחומים שבהם העירייה מחליטה. לכן אין אני צריך להיוקק לחקירה פסיכואנליטית או פסיכולוגית ותיאור לוגית של חברת הכנסת כלפי שר הפנים.

אורה נמיר (המערך):

השר מתלק ציונים.

שר הפנים י. בורג:

לא נתתי לך ציונים אלא הגדרתי את השאלה כשייכת לתחום הפסיכולוגי והתיאולוגי. אבל היות ששאלה כרגע היא רק שאלה משפטית אני פטור מלענות.

3510. טיפול במצפור נוף שחוקם על-ידי חורים שכולים

חברת הכנסת א. נמיר שאלה את שר הפנים ביום כ"ו באדר תשל"ט (26 במארס 1979):

על מורדות הכרמל, סמוך לכפר עוספיה, הוקם ב-1973 על-ידי ההורים השכולים מצפור נוף על שם סגן דוד איון הי"ד וחבריו שנפלו על גדות תעלת סואץ. במקום הוכשר חניון מיוחד, מגרש משחקים ומגרש מסדרים לשימוש יחידות צה"ל. עד היום, למרות פניות חוזרות של ההורים, מטרבת רשות הגנים הלאומית לקבל על עצמה את הטיפול במצפור.

בקשר לכך אבקש לדעת:

1. האם נמצא המצפור בתחום פארק הכרמל הסייד לרשות הגנים הלאומית?

2. אם כן, מדוע אין הרשות מקבלת על עצמה את האחריות לאחוקת המצפור?

3. אם לא, מה יש בדעת השר לעשות כדי שיישמר אתר נוף זה המוחזק על-ידי ההורים בקשיים מרובים?

שר הפנים י. בורג:

הנני מתכבד להשיב לשאלתה כדלקמן:

לשאלה 1: כן.

לשאלה 2-3: לדעת רשות הגנים חרגו ההורים בפיתוח שטח המצפור מעבר לתחום החורשה שהוקצתה

3622. הצורך במימוש החלטה על מיפוח שטח לכרמיאל

חבריהכנסת ע. הדר (הורביץ) שאל את שר הפנים ביום י"א בשבט תשל"ט (8 בפברואר 1979):

בזמנו דובר על הרחבת תחום השיפוט של העיירה כרמיאל גם על ההר קמנה כדי שישמש רזרבה לפיתוח כרמיאל בעתיד. אולם הדבר לא מומש עד היום, ועל ההר נקבעות עובדות כאשר מתנחלים עליו אנשים ש-אינם זכאים לכך.

אבקש לדעת:

1. האם ידועים לשר מקרים של השתלטות על קרקעות המדינה המקיפות את כרמיאל, ובכלל זה ההר קמנה?

2. האם יורה השר לפעול נגד תופעה זו?

3. כדי למנוע תופעות אלו בעתיד וכדי להבטיח עתודה קרקעית לכרמיאל, האם מוכן השר לכלול את ההר קמנה בתחום שיפוטה של כרמיאל?

תשובת שר הפנים י. בורג:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לשאלות 1-2: אכן קיימת תופעה של כמה מבנים בלתי חוקיים על הר קמון ואלו יטופלו כמתחייב בחוק התיכנון והבנייה.

לשאלה 3: משרדי בודק עתה את הצעתו של חבר הכנסת הנכבד וכשתתגבשנה הצעות אפעל בהתאם לכך.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): גברתי היושבת-ראש, אני מבקש, אם אפשר לבקש

מהשר לענות על השאילתות שלי מאחר שלא הייתי באולם.

היו"ר ח. גרופמן: בבקשה.

שר הפנים י. בורג:

מייד, אם אמצא. יגעת ומצאת.

(קורא את התשובה לשאילתה מס' 3429 ראה עמ' 2582).

(קורא את התשובה לשאילתה מס' 3309 ראה עמ' 2583).

היו"ר ח. גרופמן:

שאלה נוספת לחבריהכנסת צירלי ביטון.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

האם יהיה כבוד השר מוכן לבדוק את אמיתות המידע שנמסר לו בדבר הדעה שניתנה לאביו של הר איש? הרי אין לו אב. אביו נפטר לפני תקופה ארוכה ואמו נישאה לאדם אחר.

שר הפנים י. בורג:

אז יש לו אב חורג?

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כן.

שר הפנים י. בורג:

אם כן, מה שכתוב כאן "אב" מתייחס כנראה לאב החורג. אני מודה על השאלה הנוספת.

היו"ר ח. גרופמן:

הישיבה הבאה מחר בשעה 11:00. ישיבה זו נעו-לה.

הישיבה נעלה בשעה 21:19.